

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ECE TEMELKURAN

iç eriden

kiyidan konuşmalar

EVEREST

ECE TEMELKURAN

1973, İzmir doğumlu. Bornova Anadolu Lisesi'ni 1991'de, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni 1995'te bitirdi. İlk yazıları *Patika* dergisinde yayımlandı. 1993'te, *Cumhuriyet*'te gazeteciliğe başladı. Kadın hareketi, siyasi tutuklu ve hükümlüler, Güneydoğu sorunu üzerine çalıştı, röportajlar yaptı. *Bütün Kadınların Kafası Karışık* adlı kitabı 1996'da yayımlandı. Aynı yıl Alman hükümeti tarafından yılın gazetecisi seçildi ve Almanya'da kadın hareketi üzerine bir araştırma yaptı. 1997 yılında *Oğlum Kızım Devletim - Evlerden Sokaklara Tutuklu Anneleri* adlı araştırma kitabı yayımlandı. Ardından avukatlık ruhsatnamesini aldı ve bu mesleği -henüz- hiç icra etmedi. *Cumhuriyet Dergi* için yazdığı "Bekaret Testi Suçtur" adlı yazısıyla Tabipler Odası Yılın Araştırma Yazısı ödülünü aldı. Yurtiçinde ve dışında çeşitli dergilerde yazılar yazdı, CNN Türk'te muhabirlik yaptı. Daha sonra şiir-metin (poem&prose) türündeki *İç Kitap* (Everest, 2002) yayımlandı. Eylül 2002'de şiir-metin türündeki üçüncü kitabı *Kıyı Kitabı*'nı yazdı. *Milliyet*'teki köşe yazıları sebebiyle BAL Vakfı tarafından Beyaz Yorum Ödülü'ne layık görüldü. Dünya Sosyal Forum sürecini izlemek için 2003'te Brezilya'ya, 2004'te Hindistan'a gitti. Arjantin'de ekonomik krizden sonra oluşan halk hareketini inceledi. Bu harekete ilişkin yazıları "Buenos Aires'te Son Tango" adı altında yazı dizisi olarak *Milliyet*'te yayımlandı. 2004 yılında *İçeriden* ve *Dışarıdan* adlı gazete yazılarından oluşan kitapları Everest Yayınları tarafından yayımlandı. Savaş karşıtı yazıları sebebiyle Çağdaş Gazeteciler Derneği'nden Barış Kalem Ödülü'nü aldı. *Biz Burada Devrim Yapıyoruz Sinyorita!* adlı kitabıyla Türk Tabipler Birliği'nin Düşünce ve Demokrasi ödülünü kazandı. *Ne Anlatayım Ben Sana!* (2006), *Ağrı'nın Derinliği* (2008) ve *Ağrı'nın Derinliği* (cep boy) (2009) yılında Everest Yayınları tarafından basıldı. *Ağrı'nın Derinliği* İngilizce olarak *Deep Mountain* ismiyle Verso Yayınları tarafından İngiltere ve ABD'de yayımlanmıştır. Temelkuran'ın *Kıyı Kitabı* "Book of the Edge" ismiyle Boa Editions tarafından ABD'de yayımlanmıştır. *Muz Sesleri* (2010, Everest Yayınları) Ece Temelkuran'ın son kitabıdır. Temelkuran, *Habertürk* gazetesindeki "Kıydan" adlı köşesinde yazmaya ve aynı isimle Habertürk kanalında program yapmaya devam ediyor.

ECE TEMELKURAN

İçeriden

Kıyidan Konuşmalar

Yayın No 264

Deneme 7

İçeriden
Kıydan Konuşmalar
Ece Temelkuran

Kapak ve iç tasarım: Utku Lomlu
Mizanpaj: Çiğdem Dilbaz

© 2004, Ece Temelkuran
© 2004; bu kitabın yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

1-4. Basım: Ağustos 2004 - Mayıs 2008
5. Basım: Mart 2011

ISBN: 975 - 289 - 168 - 3
Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Tel: (212) 674 97 23
Faks: (212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 53 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76
Genel Dağıtım: Alfa, Tel: (212) 511 53 03 Faks: (212) 519 33 00
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

MÜHİM NOT:

Mukterem okur,

Bu, "köşe yazılarımı toplama" kitabı değildir! Bu, bir yazıları gözden geçirme, kendini yeniden elden geçirme kitabıdır. Şimdi bu kitabı elinde tutan mukterem okur, bu kitap sana yazılmıştır. Bu, yazdıklarım ve yazamadıklarım hakkında, ikimizin arasında samimi ve hakiki bir konuşmadır!

Yazımın ve yüzümün her gün binlerce kez çoğaltılarak gazete sayfalarına "basılması", her gün yüzlerce kez "çoğaltılmak", beni başka biri yapmasın diye, yüzümü ve yazımı kurtarmak istedim bu kitapla. Bu kitabın kapağı o yüzden böyledir. Kapakta çoğaltılıp şeker renklerine batırılan yüz, artık bana ait değildir! Ama yazı seninle ikimizindir. Hep!

Beni “köşe” işine başlatan Metin Gülbay ve Güldal Kızıldemir’e, sonra da beni Milliyet’in yazarı yapma “çılgınlığına” kapılan Mehmet Y. Yılmaz’a teşekkürlerimle...

İÇİNDEKİLER

HAYAT, BİZATİHİ KENDİSİ

Büyük Fırar	5
Kalbi Mesele	9
Güzel Bir Yazı Yazmalı Bugün	13
Eyvallahsız!	17
Dur!	21
Niye Bir Ömür Eşittir Bir Hayata?	25
Kalabalık Kalpler İçin Öneriler	29
Kaçma Hakkı: Neşeli, Kederli	33
Enseyi Karartın: Hayatın Bir Kıvamı Var!	37
Hayat! 41	
Yeni İnsanlık İçin Yeni Dersler	45
Bu Derde Yeni Düşenler İçin Faydalı Bir Hizmet:	
‘Deprasyon’ Kılavuzu	49
Mutluluk Travmaları	53
İyi İnsanlar İçin Bir Armağan: Yangın Merdiveni	57
Allah Saklasın! Ya Başka Bir Hayat Mümkünse?	61
İşsizlik Öğretir!	65
Mahvedici Günlük	69
Şahsi Bir Siyasi Girişim: İyi Kalpli İnsanlar Partisi	73
Sabah Şefkati Kulübü	77
Saçak Altı İnsanları ve Yağmurda Yürüyenler	81
Hemen Bir B Planı!	85

BÜYÜDÜM, BÜYÜDÜK. İYİ Mİ ETTİK?

Şeker Kırığı	91
Hatırladın mı?	95
Güneşin Tozları	99
Özgür'ler	103
Esmer, Uzun, Neşeli!	107
Ayşegül Nasılsın? İyi misin?	111
İçine Biri Kaçmış!	115
Anneler, Kızlar ve Projeler	119
Liman Kahvesi ve Eski Çocuklar	123
Akıl Kayması, Gönül Kaçması	127
Kaygan Akıl, Kaçak Gönül	130
Otuz!	133
Otuz İyidir; Çünkü...	136

MEVSİM BAHAR OLUNCA

Mevsimlerden En Merhametlisidir Kış!	143
Kış Notları	146
Kış Notları-2	149
Kara Yatmak	152
Yağmuru Rahat Bırakın!	155
Enayi!	158
Bu Bahar Gelecek! Başka Yolu Yok!	161
Erken Bahar Notları: Başbozuk...	164
Birinci Cemre, Havaya...	167
Suya İkinci Cemre	170
Bahar: Tamamdır!	172
Baharı Nasıl Getirttim Ama!	175
Sevmek Zamanı	179

KADINLAR ÇOKTULAR

Bir Kadından Bir Gün Geçer	187
"Neden Güzel Olur İzmirli Kadınlar?"	191
Artık Bir Kişi Fazlayız!	195

Her Hayat Sahibine Büyük Geliyor!	199
Işığını Söndüren Kadınlar	203
Sonra Kadınlar Serinler	207
Kuş Kadınlar	211
Kadınlar İçin Bir Hediye	215
Ne Kadınlar Gördüm, Zaten “Çok”tular!	219
İhtiyatsız Kadınlar	223
Çiçeklerle Başa Çıkamaz Kimi Kadınlar	227
Yasemin İçin Blues	231

SEVMEK ZAMANI

Erkekler Âlemi	239
Ne Korkunç Şey Sevmek	243
Hayatı Göze Almak	247
Bazı Danslar Bazı Yaşları Bekler	251
Kalbin Meridyenleri: Sevmenin Zamanı	255
Son: Terk Edilenler ve Terk Edenler İçin	259
Tek Tabanca	263

EVLER, EVLERİNİZ

Boş Ev	271
Yorgun Kitaplar Mahallesi'nde	275
Ev Yerleştirme Notları	279

YOL: GİDELİM BURALARDAN

Gidelim Buralardan	287
Bulut Ülkesi'nden Geçtin mi?	291
Yüreğinin Götürdüğü Yerlere Gitmeler?!	295
Kasaba Otellerinde	299
Katalan Kertenkelesi	303
Yollarda... ..	307
Efkâr, Türkçe Bir Duygudur	311

İÇERİDEN

Kıyidan Konuşmalar

HAYAT, BİZATİHİ KENDİSİ

Birazdan okuyacağınız yazılar yüzünden, biliyorum, evlenenler oldu, boşananlar, âşık olanlar ve terk edenler, bu ülkeden gidenler ya da geri dönenler. Benimle, “şahane” yazılar yazıyor olmamla ilgisi yok bunun. Çünkü bilirsiniz, tam zamanına gelirse bir kitabın arasından çıkan eski bir not, kurumuş bir papatya bile değiştirir insanın hayatını. Demek ki bu yazılar, kimilerine denk geldi. Demek, bir gazetenin sayfasından çıkıp bu yazılar, doğru adreslerine vardı.

İşte bu yüzden, en çok bu yazıların bir günlük hükmü olan gazete kağıtlarında sararmasına kıyamam.

Ama ben okuyanın gözlerine de kıyamam. “Hadi yine oku!” diye, sırf sevmişti bir zaman diye, yine aynı yazıyı okuyanın önüne koyamam.

Bu yüzden konuştum; kendi yazdıklarımla konuştum. Hesaplaşma deyin, dertleşme deyin, ne dersiniz deyin, eski sözlerimi yeniden elden geçirdim. İnsan kendi, eski sözleriyle konuşmak, kalbinden uçurup gönderdiklerini geri çağırıp yeniden şöyle bir halleşmek istiyor. Anlarsın ya... Bu kitap da öyle bir şey işte. Okuyanın gözlerine kıyamayan... Okuyanıla konuşan bir kitap bu.

İnsan, yeryüzü gürültüsünün, dönüp duran zalim insanlık hallerinin yanı başında dururken, bakıp öfkelenip yazarken, merak edip düşünüp cümleler üretirken, yeryüzü stenosu gibi çalışıp âlemlere laf yetiştirirken, hep sert gerçeklerden bahsederken, bazen...

Bazen durmak istiyor İnsan. “Köşe yazarı” bile olsan, yani yazının profesyonel allâmesi(!); bazen durdurup bütün sesleri, dinlemek istiyorsun kendi iç sesini.

Birazdan okuyacaklarınız işte, o seslerin durdurulduğu zamanlarda yazılanlardır. Bu yazılar, yeryüzünden çekip çıkarıp söküp kendimi, seslerimi, sözlerimi kalafata çektiğim günlerde yazdıklarımdır. Onların kıymetini iyi kalpli, kalpli, içleri sesli insanlar bilir...

Sırtta havlu koyan anne eli, işten atılınca yakılan sigaranın dumanı, gidenlerin dönüşte dostlarla içtiği rakının tadı, aklın dibe vurduğundaki şarabî halî, çamurdan köfte yapma kıvamı, bahar gelince yola çıkmanın rûzgârı, İnsan olmanın kekre tadı, hayatın ucu bucağı...

Velhasıl şimdi okuyacağınız her yazı, hepsi, sararıp solmak üzereyken kurtarıldı!

Mayıs 2004
(Leman Gölü kıyısı, Lozan)

Otuzuna gelince insan, yürüyüp geldiği yola şöyle bir bakmalı.
Bundan sonra, ömrünün diğer yarısına, eski hallerinden ne kadarını ve
hangilerini taşıyacağını böylece kararlaştırmalı. "Geldiği gibi gitsin,"
diyorsan... O ayrı.

Ben de bakmak için kendime, uzak bir ülkeye, sessiz bir şehre
gittim. Bir zamanın sonuydu bu; öyle olmasını istedim. O yüzden
bir "son" yazısı olan bu yazıyı bu kitaba da başlangıç yazısı yaptım.
Çünkü zaten bu kitaba da, kendi eski hallerimle konuşmaya da yola
çıkarak başladım. Bu yüzden "Büyük Firar" yazısı bu kitabın
başlangıcı oldu.

Peki ben niye gittim?

BÜYÜK FİRAR

Ben şimdi, dilini bilmediğim, kimseyi tanımadığım, güvenli bir memlekete kaçtım, merak etmeyesin. Bir süre ülke ülke dolaşacağım öyle ve tamamen öylesine, benim için dertlenmeyesin. Vakti gelince ve yeterince uzağa kaçtığımı hissedince nerede olduğumu yazarım sana, şimdi bu işi fazla kurcalamayasın.

Ne zaman üniversitelere konuşma yapmaya gittiysem ya da ne zaman benden daha genç biri benim ondan daha fazla bir şey bildiğimi sanarak bana sorduysa “bu işin oluru nu”, dedim ki:

Üniversiteyi bitirince hemen çalışmaya başlama. Git, dolaş, ülkeler gez, aç kal, meteliğe kurşun at, ama ne yap et, koşturmaya başlamadan önce biraz amaçsız yürü. Macera-

ya çık, bedeli ne olursa olsun bunu yap. Çünkü...

Çünkü hayat, onu erken anladığını sananlardan çok fena alır öcünü. Bir şeyi vaktinde yaşamadan geçersen, çok sonra, seni rezil etme pahasına, sana yaşatır o eksik bıraktığın bölümü. Âşık mı olmadın on altı yaşında? Gelir seni kırk beşinde bulur, en olmaz zamanda. Maceraya mı çıkmadın yirminde? Sürükleye sürükleye götürür seni otuz beşinde. Yırtık kot, yer bezinden hallice bir kazak giyip, nasıl görüldüğüne aldırmadan geçiremedinse öğrencilik yıllarını mesela, elli yaşında, artık kalabalıkların gözleri seni hiç de öyle görmeyi beklemezken, sana giydirdi o kot pantolonu. Hayatı sakın erkenden yaşama, sonradan çok fena komik eder adamı. Serserilik ederek geçirmeli insan serserilik edilecek yaşları. Zira atlayıp geçtiğin ne varsa dönüp dolaşıp bulur insanın yakasını. Kendini yaşatıncaya kadar yapışıp kalır.

Git dedi kalbim! Bu yüzden ben de bu asla tahmin edilemeyecek ülkeye geldim. Dünyanın en sessiz toprağına vardım. Başka ülkelere de gideceğim. Kalbim, “Burada biraz duralım,” dediğinde durup, bir ses gelmezse kulağıma, yola devam edeceğim. Çünkü vaktiyle bunu yapmaya cesaret edememiştim. Ben hayatın “bir işe yarasın” diye yaşanmayacağını, henüz şimdi, yeni öğrendim. Sonunda mutlaka bir şeye yarayacaktır herhalde, bir şeyler yazıp çizeceğizdir, ama adını koymaya çalışmadan bir çiçeğe bakmayı ben yeni temrin ediyorum. Öylesine bakmayı. Öylesine.

Ama yine de bugün bir göl kıyısında yürürken “yol defterime” bir not düştüm:

Taş delip çıkan çiçekler, taşla hesaplaşır. Taş durdurur, çiçek yürür. Aslında uzun düşmanlıklar da bir sadakat meselesidir. Yani çiçek de taş da birbirini bilir. Ama esas mesele yoldan öylesine geçen birinin, yani öylesine geçiverir-

ken, çiçeği öylesine koparıvermesi ihtimalidir. Taştan çıkan çiçeğin göze aldığı asıl budur.

Ey okur, bunun için geldim işte. Gürültüde görülmeyen şeyleri görmeye...

Biraz önceki yazı "gürültüde görülmeyen" diyordu.
Görülmeyenlerden, görmediklerimden biri de belki kendimdim. Yahu, ben bu köşe yazarlığı işine başlayalı beri boynumu, derimi, kalbimi bile hasta ettim. "Sıkıntıda olan hastalıklar" konusunda fuar yeri gibiydim. Nihayet kendimi elektrotlarla düğümlenmiş bulunca bir hastane odasında, bu işin bir yerinde bir şeyi yanlış yaptığımı kabul ettim. Belki bu işin de bir "esnaflığı" var, ben daha öğrenemedim. Hatta belki hayatın ta kendisinin "gamsız esnaf gönlüyle" yaşanan bir hali var da ne bu yazıları yazan ne de okuyan öğrenebildi onu.

Ama şimdi yeni öğrendiğim bir şey var:
Aslında insan dertlenmeyi bırakıp, otuzuna gelmeden evvel ne yapıp edip zayıf yerlerini koruyarak yaşamayı öğrenmeli. Böyle olmuyor çünkü. Olmuyor.

KALBÎ MESELE

Yüzlerimiz, sözlerimiz, benliklerimiz yaralardan mı bina edilir aslında? Acaba hiç şekilsiz mi olurdu ağzımız, seslerimiz, ellerimiz, yaralarımız hiç olmasa? Belki de yaralarından tanılar insanlar birbirlerini. Belki de sırf bu yüzden diyorum, kıymetlidir vaktiyle canımızın acımış olması. Bizi, biz yapan izlerin, görünen ve görünmeyen izlerin yüzümüze, gözümüze, içimize, kalbimize kaydolması, gövdelerimizi adlandırması...

“Siz ne yaptınız kendinize böyle Ece Hanım?” diye girdi içeri Bay Kardiyolog. Öyle beklenmedik bir şefkatle, hele ki zayıf bir ânınızda sorulursa bazı sorular, derinden hal hatırlar, uyutulmuş kabuklar mı kalkıyor, insan bir anda çözülmek mi istiyor neyse, en başından başlayıp anlatasım geldi

Bay Kardiyolog'a, ta en başından ve hepsini. Tam orada, acil servisin ortasında, kendime neler neler ettiğimi... "Biz de konuşuyoruz arkadaşlarla, yazmıyor bir haftadır diye. Demek sağlık sebebiyle... Nedir durum anlatın bakalım şimdi bana."

Durum şöyle doktorcuğum:

Tansiyonum geçen pazartesi düştü mü 5'e! Çarşamba da 3'e! Göğsümde de "Buraya kadarmış!" dedirten bir ağrı, birkaç kişi oturuyor sanki böğrüm. Benim kalbimde bir şey var doktor, biliyorum, fena bir şey.

Doktor da okuyormuş bizi, yazdığımızı çizdiğimizi; halden anladı. "Siz," dedi, "Öyle şeyler yazarsanız, olur tabii!". Ve derhal göğsüme Bay Kardiyolog, elektrotları bağladı. Şimdi işte her şey belli olacaktı, bu kalbin neresinde ne yara var ortaya çıkacaktı. Kalbim kâğıda düştü, düşe düşe bir harita çizdi. Bay Kardiyolog aldı eline haritayı. Bu yazıları yazdıran, beni dünya işlerine bu kadar kızdıran, kendi kendini hırpalayıp duran kalbin derdi neymiş diye şöyle uzun uzun baktı. Güldü Bay Kardiyolog, teşhisi yapıştırdı: "Kalp diye ben buna derim Ece Hanım! Bu başarılı bir kalptir, tebrik ederim!"

Teşekkür ettik, bir mesele yokmuş, geri aldık kalbimizi. Beni tanıyan cümle âlemin bildiği gibi, "biraz fazla sıkıyor-muşuz canımızı", böğrümüzde kim oturuyorsa biz buyur ediyormuşuz oraya kendilerini, teşhis zaten yıllardır değişmedi!

Herhalde bir yaradan mütevellit, başka türlü görüyoruz baktıklarımızı. Bakınız kalp doktoru diye ben ona derim, Bay Kardiyolog bunu da anladı. Sudan sesiyle, kendi halinde bir yeryüzü tanrısı gibi, teşhis ve tedaviyi "kendine izin vermeye" bağladı. Bazı kalpler kendine kendine atıp, kabadayı sanıp kendini, kendi kendine vururmuş. Bay Kardiyolog işte bu yüzden dedi ki: "Buna son verin diyeceğim ama,

verilmez bilirim. Size ancak kalp atışlarınızı idareli kullanın diyebilirim.”

Düşen yapraklar acıtsa da ağacın canını, onlar yerlerine yapışmaz ki! Yaralar alınmamış gibi yapılmaz ki! Keşke almasaydık onları diye de yaşanmayacağına göre... Ancak artık bundan böyle, yaralarından tanır insanlar birbirlerini diye... Diye diye... Yaza yaza... İdareli kullanarak kalplerimizi, nafile de olsa öğütleyerek bunu birbirimize... İşte muhterem okur, işte öyle.

"Kıyıda ki, yani yerleşmeye değil, sözünü söylemeye gelmiş olan. Kıyıdan... Sesinin duyulacağı kadar yakından. Baktı ki kıymeti yok, gittiğinde durdurulamayacak kadar uzaktan."

Böyle yazmıştım Milliyet'teki "Kıyıdan" köşesinin ilk yazısında. Kıyıda kalacaktım güya. Ama olmadı. Söz, hele ki gazetede söylüy-
orsan insanı olup bitenin tam da göbeğine sürüklüyor. Hatta kendini televizyonlarda, canlı yayınlarda, gürültünün tam da içinde buluyorsun. Ölenler, öldürenler, taraf tutanlar, laf geçirenler, bunu çok zekice bularak izleyenler, savaşlar, ateşkesler... Velhasıl yazının asıl damarı güzel olandır aslında. Bazen bu yüzden işte, o asıl damara döndürmek için yazıyı, basbayağı, bile bile, hiç yoktan güzel şeylerden söz etmek istedim. "Gazete yazarlığı" diye bir meslek varsa ben, o mesleğin yakasına bazen bir çiçek taktım. Ben, aslında hep güzel yazılar yazmayı dilemiştim.

GÜZEL BİR YAZI YAZMALI BUGÜN

Bugün şahane bir yazı yazmalı. Herkesin canı sıkın zaten; hayatı çekeştirmemeli hiç. Yazı dediğin, şöyle jilet gibi ütülü, önden ilikli olmalı. Yorgun herkes, o yüzden bugünkü adama-kıllı aylak, avare gezmeli. Yazı dediğin, kışlıkları kaldırıp yaz-lıkları çıkarmak gibi olmalı. Bugün, deniz kıyısında mısır ye-mek, yazlık sinemada öpüşmek gibi yazılmalı.

Bugün şöyle bir sokağa çıkmalı!

İlk başta, şu soylu köpeğe selam vermeli. Diplomatik iliş-kilerimizi aksatmamak bakımından selam faslı önemli. Şö-valye ruhludur zat-ı şahaneleri. Yağmurda, buyur etsen bi-le içeri girmez kendileri. “Halkın” verdiği yemek artıklarına tenezzül etmemesi sebebiyle hamisi olan geçkin kadın için “hayatının erkeği”. Zira, ancak bu sayede bir “beyefendinin”

ona nasıl umutsuzca bağlandığını anlatabiliyor, avunuyor hanımefendi.

Bugün hakikaten de güzel bir yazı yazmalı. Yazı dediğin, tombul, beyaz bir kadının yakasından içeri kayıveren bir çiçek gibi olmalı.

Taksici, karaya vurmuş bir kaptan sanki. Dev bir adam, dövmeli mövmeli. Enteresan şeyler olacak bugün belli ki! Bir kalem geçiyor radyodaki şımarık sesleri. Dönüp dolaşıp bir şarkıya ikna oluyor neyse ki:

“Sözlerim hep dert doluysa / Her gün bağrım yanıyorsa / Yaşamak vız geliyorsa / Sarhoşun biriyim...”

Şarkı boyunca taksiciyle ikimiz, 70’lerden kalma bir filmiz!

Pek seviniyor şarkıya. İnsan insanın halinden anlıyor niyet; söylemese göğsü patlayacak:

“Orhan Baba!”

Gülüyor kendi haline. Fakat kesiliyor şarkı en kanlı dizede. Öyle ise kapatıp radyoyu, en bıçkın elleriyle artık, takıyor Baba’nın kasetini. Arabada, havalandırmaya konulmuş vanilyanın kokusu. İnerken, ipe sapa gelmez fakat tatlı iki kelam.

Üstü kalsın vesselam!

Hakikaten iyi yazmalı bugün. Zira yazı dediğin, yeni yıkanmış balkonlar gibi ılık hava salgılamalı. İltiş kakaşa lüzum yok, cibinlikler gibi serinkanlı olmalı yazı.

Sahilde, sıkıntıyla oturulan zengin kahvelerinin tam önünde, dönüp kıcını ahaliye, oturmuş kerata. Bir tek onun ki denize sıfır manzara! Fakat olmaz böyle tatlı burun karıştırmak; milyon versen bırakmayacak. Ne hakiki bir şiir yaptığından habersiz, oturmakta çocuk beyimiz. Önünde de güneşin kalitelisinden iyi anlayan bir kedi. İlkisi de gerim gerim, işte yaşamak diye ben buna derim!

Yahu güzel bir yazı yazmalı bugün! Çok beklenmiş de

gelmiş mektuplar gibi su serpmeli insanın içine. Yazı dediğin bazen de yumurta gibi çift sarılı çıkmalı; komik, küçük bir mucize yaratmalı.

Sıkı sıkı tutmuş kızın elini. Tabii canım, şüphemiz yok, bu aşkların en beteri! Çirkince biraz oğlan. Bu sebepten: Öbür elinde Attilâ İlhan!.. Kenarlarından geçişi biraz ağırdan alırsan... Aman efendim aman! Oğlanın beyanatları “İnleyen Nağmeler” faslından! Kız gidecek, belli. Nasıl da dürtüyor insanın içini oğlana küçük bir tüyo vermek isteği. Zira, takdir edersiniz: Bu aşkların en beteri!

Yok yok, bugün iyi bir yazı yazmalı. Öyle ki, korkunca içilen su gibi olmalı.

Delinin biri, şerefli bir memuriyet icra eder gibi, yolun karşısındaki çiçek çöplüğüne atılmış çelenklerden yolduğu çiçekleri... Fakat seçici hayta! Yalnız alımlı kadınlara! Galiba bilhassa da uzun saçlılara. Hiç de aldırmadan insanların kırdamasına. Çiçekler bitince koşup yolun karşısına, büyük bir acele ile, yenilerini yolup çelenklerden, diplerindeki kazıkları çıkaramayacak kadar aceleyle... Gözleri kapanıyor gülünce. Deli işte, hesapsız kitapsız çiçek veriyor sokağın hanımefendilerine.

Nasıl derler? Güzel bir yazı yazmalı bugün. Ama gerçekten...

İnsan sırf bildiği için yazmaz. Ya da insan bazen yazdığı kadar olamaz. Bu yazıyı, o günlerde, bunun için yazmıştım. Aslında -okuyorum da şimdi- kendime konuşmuşum. Bir şeye, pek de içime sindiremediğim bir şeye "eyvallah etme" ihtimalini görmüşüm kendimde belki de.

Kaygan zeminlerde "artistik puanları" yükseltmek için yanlış ve lüzumsuz hareketler yapma ihtimali... İşte budur "Eyvallahsız" yazısının sebebi.

Aslında insan, sahip olduğu ya da sahip olduğuna inandığı erdemleri zaman zaman dönüp yeniden denetlemeli. Erdemler kâla oradalar mı diye şöyle bir gözden geçirilmeli. Değil mi? Hatta belki de arada bir "Eyvallahsız!" yazısını tekrar okuyup tekrar yazmalı. Hayatta durulan koordinatları, koordinatların doğruluğunu ve yanlışlığını kontrol etmek açısından. Anlıyorsunuz, değil mi?

EYVALLAHSIZ!

“Temiz hissiyatlara ihtiyacımız var” diyor sırf iyilikten yana açılan aydınlık bir ağız, sevgili Yunus! “Duru” demek istiyor yani, eğilip bükülmemiş, sistemin pespayeliklerine, kalabalığın domuzca değerlerine katlanmak, uyum sağlamak için eksilip bulandırılmamış hissiyatlar. Mutluluk, acı, öfke, aşk, gitmek, dönmek, karşı çıkmak... Neyse ne, bulandırmadan yaşanmalı demek istiyor.

Bir yer geliyor -çoğumuz için iş hayatının başlangıcı veya “kazanmaya” başlamak oluyor bu yer- küçük küçük eyvallah etmeye başlıyor insan. “Ne olacak canım?” diyorsun, “Herkes yapıyor. Hem ben onlar kadar kirlenmiyorum ki!” Hatta, “Hiç değilse ben ne yaptığının farkındayım,” deyip iyice ikna ediyorsun kendini. Öfkeleneneğin yerde gülümseyerek

geçıştirmeye çalışıyorsun durumları. “Kafayı mı yediniz kardeşim?” diyeceğın yerde, “Demek dünya böyle. Ne yapalım? Yapayalnız kalacak değılız herhalde,” deyıp susmaya başlıyorsun. Sonrası zaten çorap söküğü gibi geliyor. Kendine ettiğın minnacık ihanetlerle başlıyorsun işe. Zamanla bakıyorsun ki, başlangıçta öfkelendiğın, nefret ettiğın, tiksindiğın ne varsa tam ortasında buluyorsun kendini.

İnsan tuhaf bir mahlûk elbette; her seferinde daha büyük bir beceriyle buluyorsun kendini haklı çıkaracak bir nâne. “Para kazanmak zorundayım,” diyorsun, “Ben iyi bir insanım aslında,” diyorsun, “Elimden başka türlüşü gelmedi,” bile diyebiliyorsun hatta. Kafan daha iyi çalışıyorsa daha bilgiç açıklamalar buluyorsun yaptığın ve yapmadığın şeylere, kendine ettiğın küçük ihanetlere. İşte o zaman başlıyorsun hissiyatları bulandırmaya. Hayatın netlik ayarını bozuyorsun. Sanıyorsun ki, daha iyi olacak böyle. Olmuyor oysa. Güçten düşüyorsun. Kendinden uzağı doğru epey yol aldığın için... Nasıl diyeyim? Sanki öksüz kalıyorsun. Sanki ilk eyvallahından itibaren kendini yetim bırakıyorsun. Sen kardeşim, işte o yüzden sabahları böyle tatsız kalkıyorsun. Ne rakı tat veriyor eskisi gibi, ne eskisi gibi şöyle etraflıca ağlıyorsun.

İlk bir şey vardı. Temiz bir şey. Paşa çayına batırılan bisküvinin verdiğı mutluluk gibi bir şey. Alçakgönüllü, eski, küçük, temiz bir şey. Bu sistem benim o küçük, eski, küçük kalbimi bozuyor. Şunu alınca daha iyi hissedeceğimi sandırıyor bana, şöyle ünlü olursam daha “mühim” olacağımı, yüksek muhitlerde bulunursam daha önemli olacağımı zannettiriyor. Zannettikçe ihanet ediyor insan kendine. Gülmekten, ağlamaktan, melek gibi sevinmekten uzaklaşıyorsun ve bunların bütün temiz hallerinden.

Ezilene yardım etme fikrinden, sadece iyi insanları önemseme halinden, güçsüzün yanında olma isteğinden, arka sıra

çocuklarına duyduğun yakınlıktan, velhasıl insan olmaktan uzaklaştırıyor seni, uzaklaştırmaya çalışıyor. İyi büyümek lâzım yani. İyi büyümek. Başlangıçta kimsesizler yurdundan gelen çocuklarla, kapıcı çocuklarıyla aynı sırada oturmak için direttiysen sınıfta, yine aynı sırada oturman lâzım. Ön sıralarda oturan “ineklere” nasıl gıcıkıysan küçükken, şimdi de domuzlara o kadar uzakta oturman lâzım.

Sevgili kardeşim, senin bugünden itibaren, tıpkı eski güzel günlerdeki gibi, eyvallahsız olman lâzım. Sırf temiz hissiyat için yani. Eyvallah mı?

Savaş vardı. Şehirden şehre dolaşıp üniversitelerde savaş karşıtı konuşmalar yapıyordum. ABD'nin Irak'ı işgalinin ne kadar "aklıca" olduğunu söyleyenlere, yeni iktidar olmuş AKP'nin Irak'a asker göndermesini "çok doğru" bulanlara karşı konuşuyordum. Şehirden şehre, konuşmadan konuşmaya, "reel politikadan" kaygallara... Ama asıl yorucu olan bu değildi. Yorucu olan, alışıklığım tarihi yazılırken benim bambaşka bir dünyadan gelmiş olmalıydı, tam da o sırada. "Başka bir dünya mümkündür" diyenlerin toplantısı Dünya Sosyal Forumu'ndan yani Brezilya'dan, onun ardından da yasadıkları ekonomik krizden yeni bir hayat biçimi çıkarılabileceğini beceren Barikatçıları'dan, yani Arjantin'den yeni gelmiştim. Yorucu olan, insanın yükselme instansııyla alçalma ihtimalini ard arda görmektir. Bu, tahrediciydi. İnsanlık âleminin iyi ve kötü yüzlerini ard arda ve hatta aynı anda görmek... Bu karışıklık, gördüklerini yazan bir köşe yazarından çok, insanlığın nereye gittiğini görmeye çalışan birine dönüştürdü beni. Hatta bir ara, yazmanın boşuna olduğunu düşünen birine. En kötüsü de buydu, çünkü yazıdan başka kılıcı olmayan biriyim ben. Tam bu sırada işte, bu anlamsızlık krizinin ortasında, Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin "Barış Kalemî" ödülü geldi. Bu yazı o gece, tam tükendiğimi hissettiğimde kaydedildi.

DUR!

Canlı yayınlar, verilen röportajlar, üniversite konuşmaları, toplantılar, kitaplar, yazılar, köşe yazıları, insanın kafasını karıştıran adamlar, başka ülkelerde başka diller, hava alanları, bavullar, oteller, yine köşe yazıları, yine canlı yayınlar, laflar, sözler, gürültü, telefonlar, telefonlar, gülmeler, zekâ göstermeler, göstermemeler, yetişemediğin şeyler, becermeler, becerememeler, eylemler, savaş, ölü çocuk fotoğrafları, ölü çocuklardan soğukkanlılıkla bahseden adamlar, bunlardan bahsetmekle alay edenler, sonra yine -lar, -lar, -lar...

Sonra durdum. Aniden. Tam kalbimin dur dediği yerde. Bir adım bile ileride değil, tam o yerde, durdum. Yokuşun başında, Boğaz'a bakan bir yerde.

Bitti çünkü. Bitti. “Koş” diyen şey sustu.

Dur dedi bir şey. O kadar. Denize karşı.

Ceket cebimde telefon çaldı. Açmadım. Çünkü kimseye söyleyecek bir şeyim kalmamıştı. İçimde ses bitti, anladınız mı?

Ben yazı yazardım evvelden beri. Yazı, yazı yazmayı öğrenmeden çok önce başlayan bir şeydi. Bakmakla ilgili bir şey idi, bakakalmak ve görmeden duramamakla, öğrenmeden bilmekle ilgili.

Evrendeki her bir şeyde konaklamakla ilgili bir şeydi yazmak, alfabeyle ancak sonradan ilgili. Sanki, sen doğmadan çok önce yapılmış bir haksızlığa kendi etini kese kese sitem eder gibi.

Başka bir zaman ise içinde bitmeyen bir neşe varmış da dünyaya bu neşeyi dağıtmalıymışsın gibi. Işıklı bir şey, anladın mı? Zifirî bir şey. Kimi kez kılıcı ete sokup döndürmek, kimi kez simli bir örümcek ağına bozmadan dokunmayı becermek.

Bir taş bir taş âşık olsa ne derdi? Kelebeğin kederi nasıl bir şeydi? Albino bir tavus kuşu konuşsa ne söylerdi? Bir denizkeşanesi kimseye sarılamamanın tarihini nasıl bildirirdi? Gücünü kullanmak istemeyen bir boğa nereye kaçabilirdi? Zakkum ağacı hep zehirli olmanın lanetini dese dese nasıl derdi?

Ben bunlara verdim kendimi. Bir de para kazanmak, insanlarla geçinmek, zekâ göstermek, güçlü olmak ve şu ve bu gerekiyordu tabii.

Hepsi bir araya gelince yaşamak, yeryüzünün bütün dağlarında aynı anda cenk etmek gibiydi. Cenk etmek diye bir derdi olmayana bu dünya, azaltıcı, eksiltici, intiharî bir şey idi.

Durdum. Çünkü içimde ses bitti. “Koş” diyen şey yoruldu. Ezanlar da bitti halbuki, gemiler de gitti. Yine de “Ece”

denilen kütleyi hareket ettirmek mümkün değildi. Şimdi tanıdık biri görüp de, “Niye duruyorsun burada?” dese, ne denmeliydi?

Ceket cebimde telefon çaldı yine. Gürültüden çağıracaktı beni. Açtım bu sefer. Bir sevgili dost, “Tebrikler, ödül aldın,” dedi. Ben bir şey demedim galiba.

Bir adım attım. Sonra bir tane daha... Yürüyüp geçebildim gecedен. Ses düştü içime yeniden. Yetmez mi?

İçimdeki sese "Dur!" dedikten bütün o gürültü, aslında galiba biraz da "birisi" olmakla, bu "bilinme" kalinin hayatıma girişiyle ilgiliydi: "Ece Temelkuran" her zaman Ece'den başka birisiydi.

"Birisi" olalı epey de oldu. Ama bugün, kâlâ anlamadım, sürekli, kesintisiz ve yıllarca "birisi" olarak yaşamayı sevebilen, becerebilenleri, hatta bunu dileyenleri. Ne kadar önemli olursa olsun, "birisi" olmak bir hayata yeter mi? Size de haksızlık gibi gelmiyor mu bir ömürde sadece bir hayat olması? Ne saçma! Bir ömre en az birkaç hayat sığabilir oysa.

NİYE BİR ÖMÜR EŞİTTİR BİR HAYATA?

Sıkıcı şey “birisi” olmak. Olup, hep aynı birisi olarak kalmak. Artık hep o biri gibi davranmak zorunda olmak... Bir gün istemez misin, yapıp kurup durduğun bu hayatı hiç beklemedikleri bir anda bırakıp gitmek? Bir anda başka birisi oluvermek...

Öyle pek görkemli olmasına da gerek yok hani bu yeni birisinin. Sadece başka birisi olabilmek yeterince iyi. Sıklıkla ondan da gitmek, gidebilmek başka birisi olmaya doğru. Böyle, gide gide hep yeni birine, sonunda hiç biri olmak; ki, bu en kalabalık halidir insanın.

Niye, değil mi? Niye bir ömür eşittir tek bir hayata? Birkaç hayat niye sığmıyor ki bir ömre?

Barcelona’da, flamenko ayakkabıları yapan, kimselere

yüz vermeyen, mutlaka çok uzun ve gizli bir hikâyesi olan, eski püskü bir kadın...

Londra'da, soğukkanlı bir çapkınken uzaklarda bir kadında aklı kalınca omuzları dökülüvermiş genç bir adam...

Prag'da, filtresiz sigaranın tütününü parmağının ucuyla dilinden alan ve fena halde aşk acısı çeken, gri, kürk şapkalı, orta yaşlı bir kadın...

Petersburg'da güneşe bakan, gözlerini kapatınca güneşi binlerce kez leke leke çoğaltabildiğine şaşan sarışın bir çocuk...

İskoçya'da, denize bakıp kayalıklara vuran üçüncü dalga yeterince yükseğe çıkarsa uzak bir ülkede çok zengin olacağına inanan bir serseri...

Roma'da, şehrin ortasında uzun çizmeleriyle gezip kuşlar tutan, güzel bir kadın onu öpmezse kuşları bırakmayan bir deli...

Bir yük gemisinin burnunda, siyah gocuğunun ipliklerini sigarasıyla yakarken bundan böyle başına ne geleceğine aldırmayan genç bir Afgan kadın...

Bütün bunları olsak, olmaz mıydı yani? Hepsini birden, tek bir ömürde...

Hiçbiri olmaz halbuki. Onun yerine "hallerden" geçer insan. Tepetaklak hallerden geçer, doğrulup dikilip fena halde sağlam, bir daha asla tepetaklak olmamaya sözler veren hallere gelir. Sonra bir gün yine sinsi tanrılar birleşip tuzaklarını hazırladıklarında, hiç olmamış gibi yeniden, aynı hallere geri döner; tepetaklak. Gündüzün en acımasız, en büyüsz saatinde okunacağını bile bile kırılğan sabahakarşı mektupları yazarken bulursun kendini yine. Sonra yine sabırla geçirip bu illeti, yeniden, yepyeni, yine eskisi gibi kararlı,

sağlam, sarsılmaz olabilirsin. Ardından yine, sanki hiçbir şey öğrenmemiş gibi geri dönebilirsin tepetaklak hallere... Velhasıl, hep aynı terane!

Şimdi yani iyi olmaz mıydı, bütün bu teranenin içinde dönüp yitip gitmek yerine, dolaşsak, dolaşıversek hayatlar arasında? İstediğin kadar konaklasan “birisi” olma halinde, vakti gelince geçerek bir ötekine.

Birileri olup çoğalarak, hiç kimsecikler olup hafifleyerek geçiştirsek ömrü. Sanki bu ömür bitince daha iyisi başlayacakmış gibi! Daha iyi olmaz mıydı yani?

Aslında ne düşünüyorum biliyor musunuz? Tuhaf hayat biçimleri icat etmek ve hep birlikte bunların gerçek olabileceğine inansak gerçek olurlardı. Bir ömürde gerçekten birkaç tane hayatımız olabilirdi mesela. Hatta bazen hayatlarımızı değiştirebilir, edebiliriz; kısa bir süreliğine! Devletler, ordular, dinler... Bütün bunlar, herkes, hep birlikte inandığı için gerçekmiş sanılan dev yalanlar değil mi mesela? Yazarken, saşmaladığımdan kesinlikle emin olduğum zamanlar hakikaten bir şeyler söylediğim zamanlardı aslında. Tıpkı "Kalabalık Kalpler İçin Öneriler" yazısında olduğu gibi.

KALABALIK KALPLER İÇİN ÖNERİLER

Hayatı hep aynı bedenle, aynı kafayla sürdürmek mecburiyetinin sıkıcılığı yetmiyormuş gibi bir de dublör kullanma hakkı vermiyorlar insana. Halbuki bazı kalp ağrısı durumları bir dublörün üzerine yığılıyor insanın. Sevgili terk edilecek mesela ya da patronla son derece sıkıcı bir konuşma yapılacak. Çağır dublörü. “Action!” ve film devam etsin. Bazı sahneler senin yokluğunda çekilsin.

Bakın, taşeronlaştırma da olabilir mesela. Hayatınızın bazı sıkıcı bölümlerini taşeronla verebilmelisiniz. Hayatın angaryasını para karşılığı almalı biri sizden. Faturaların ödenmesi, bazı şeylerin akılda tutulması, kimlere nasıl davranılacağını hesap edilmesi, akrabalara nezaket telefonlarının açılması... “Maddi - manevi her işinize bakılır!” gibisinden mesela.

Acaba hayatın her bir noktasını parasal bir değere tahvil edebilen bu düzende niye kimsenin aklına “hayat menajerliği” gibi bir iş kurmak gelmiyor?

Bu sehpa nereye konulacak? Hangi ayakkabıyı almak daha “havalı” olur? İşyerindekilere nasıl davranırsan başın belaya girmez? Nasıl bir stilde giyinirsen “imajın” cilalı olur? Karizmanın korunması için ne yapmak lâzım? Maaş pazarlığında insan kendini nasıl ağırdan satar? İnsanlığın bütün bu bayağı kurallarıyla ilgili bölümlerini biri sizin yerinize düşünüp bir strateji belirlese mesela.

Hatta acaba “hayat değiş tokuşu” nasıl olur? Öyle ya, sorunlarınız zaaflarınızdan kaynaklanıyorsa bir başkasının öyle zaafları olmadığı için sizin hayatınızdaki sorunları daha kolay çözebilecektir. Karşılığında siz de bir süreliğine onun hayatına bakacaksınız tabii. Canınız sıkılınca yine geri vereceksiniz hayatı veya değişim ilişkisine yeni insanlar sokacaksınız. Neşenizi bulacaksınız.

Hayatlar evler gibi olabilse keşke. Kapısına kilidi vurup biraz dışarı çıkabilseniz. Selam veren tanıdıklara “Kusura bakmayın. Ben bir süreliğine ben değilim. Kendim de tatil-deyim” diyebilseydiniz.

Hatta ev gibi olan hayatlar sonra da “devre mülk” olabilse... Aynı hayatı birkaç kişi toplanıp yaşasanız. Öyle tartışa tartışa, beraber karar vererek mesela. İnsanın kendinde canı sıkılıyor sadece kendiyle! Keşke birileri daha olsa insanın içinde. Akıl danışabileceği, kritik zamanlarda kendini şöyle masanın üzerinde koyup “Ben şimdi ne yapacağız?” diye tartışabileceği...

“Çok karışır işler. Girmeyelim böyle olaylara” diyorsanız o vakit mesela “Tıp! Müessesesi” diye bir şey olsa. Hayatın bir yerinde, tatile gidecek bile takati olmayanlar, yani artık o derece olaylara katılmak istemeyenler “Tıp! Müessesesi”ni kullansa. Bir tür “Durma Hakkı”. Öylece, olduğun yer-

de durma hakkı. Hiçbir şey yapmadan ve her şey yanı başından sana ihtiyaç duymadan akıp giderken. Durmak isteyince “Aslan geliyor! Kaplan geliyor! Tıp!” desen o eski çocuk oyunundaki gibi. Konuşan yansa. Sana ilişen yansa bu oyunda. Sen hiç yanmasan. Bir değişiklik olarak sen yanmasan bu sefer!

Son derece mantıklı olan, aslında herkese de pekâlâ iyi gelecek bu öneriler yine kabul edilmeyecek. İnsanlık böyle tuhaf bir şey işte. Herkes illâ kendinde kalacak, kendine sahip olacak, kendine yapışacak, “kendi olacak”. Ne demekse? İnsan, kalabalık bir şeydir oysa. Bazı kalpler ana-baba günü...

Kaçmaya inanmam. Hatta artık hiç inanmıyorum. Diğer yandan kalâ inanırım "kaçma hakkına". "Durma hakkı" varsa, "kaçma hakkı" da vardır insanın; olmalı. İnsan korkup kaçma hakkını tepe tepe kullanmalı.

Ama bu yazıyı yazdıktan bir yıl sonra, şimdi, anladım ki insan yanında götürüyor kaştığını. Üstelik ne kadar uzağa kaçsa da... Hatta artık şöyle düşünüyorum: Tuhaf bir dairesel hareketle tam da kaştığına doğru koşuyor insan kaçarken. Korktuğunu yok saymak, o yokmuş gibi yaşamak, insan doğasına aykırı belki. Ya da belki, bunu kabul etmek epey zamanını alıyor insanın. Benim zamanımı aldığı gibi...

KAÇMA HAKKI: NEŞELİ, KEDERLİ

Göl yosunları gibi uyuyakalmak da olabilir hayatın sırrı kim bilir...

Dalga'nın şaşkını kum gibi sürüklenmek de... Siz bilebili misiniz?

Bazen de durmamak gerekir çünkü. Kendine bakmamak, kendinden kaçmak gerekir. Bazen.

Çünkü insanın diline bir şarkı beter takılır. Bazen. Söyle sen öyle, söyler gidersin gitsen. Cevabını veremediğin o bir soruya delalet edecektir durup söylediklerini dinlesen. Duysan sözlerini, şarkı böğrüne dayayacaktır kaçıp durduğu o şeyi. Fakat kimi kez de insan, böğrüne bir şey dayansın istemez. Zaman geçsin ister sadece, bekleyemez.

Kaçmak da insan içindir. İnsan değil misin sen? Hepimizin kaçmak hakkı bâkidir.

Sen kendini hırpalayan birisin belki. Belki bu dünya ne yapsa yapamaz senin kendine ettiğini. “Kaçma kendinden” diyenler bunu nereden bilecek ki? Sen gözlerini versen onlara, bakalım bir gün bile o gözlerle yaşamaya dayanabilecekler mi? Sen olarak yaşamanın ne olduğunu onlar nereden bilecek ki?

Sen şimdi ne yapacağını bilmiyorsun ihtimal. Bütün bu zaman nereye akacak? Sen kim olacaksın sonunda? İçinde eşit debi ile akan sulardan en sona hangi Kızılırmak kalacak? Senin Maverâünnehir’in neresi olacak, ev nereye kurulacak?

Kim bilir belki bir savaş çıkacak, öleceksin.

Ama belki de sen buralardan sandığın kadar erken gitmeyeceksin.

Nefesini hangisine göre ayar edeceğini nereden bileceksin?

Üstelik belki kaçmak yolun kendisidir. Kaçarken kaçarken belki günün birinde kendine denk geleceksindir. Bu, bir hayat hikâyesidir. Sonunda anlatılan hikâye iyi olduğu sürece gerisi o kadar da mühim değildir. Nihayetinde sen dünya tarihine küçük bir hikâye ekleyeceksindir. Hikâye iyi olursa senin aslında kaçıp durduğunu kim bilecektir?

Hazin bir bahis değil bu. Zira neşeyle de kaçabilir insan, korkuyla kaçtığı kadar. Çünkü hayatın da bir kıvamı var.

Yüz bile yorulur üzülmekten. Sıkılır kendinden insan.

Neşeyle de kaçabilir insan yani. Görenler seni “Sevinçli bir telaş içindeydiniz” diyebilirler belki. “Başınızı öne eğdiğiniz” görmeden onlar, sen zaten oradan gitmiş olacaksın ki!

Bu da kaçmanın efendiliği! İz bırakırım diye dokunmaktan korkan bir hayalet gibi... Bu, yolunun nereye varacağını bilmeyenlerin kederi; neşeli. Zaten hayatın kıvamı da bu değil mi? Kederli, neşeli.

Of... Oof... Şu baharın gelmesine daha çok var, değil mi? Daha çok var!

"Hayatın bir kıvamı var." Dostum şair Bîrhan Keskin'in bir cümlesiydi bu. Zaman zaman yeri geldi, yazılarda söylendi. Çetin Altan'ın "Enseyi karartmayın!" cümlesini bir slogana, kendi imzasıyla müsemma bir selama dönüştürmesine karşılık ben de "hayatın kıvamını" bir tür selam haline getirmek istedim. Zira bence "enseyi

karartmamaya" oranla hayatın akışına daha uygun bir cümleydi bu. Çünkü biliyorsunuz, ense bazen, ne yaparsanız yapın, kararıyor. Kararan enseler de yok sayılamayacağına göre... Hayat, kararanları da aydınlananları da kapsayan dev bir devri daim. Bîrhan'ın dediği gibi: Kıvamı böyle!

ENSEYİ KARARTIN: HAYATIN BİR KIVAMI VAR!

Öyle ya da böyle yaz artık gelmiştir. Parçalı bulutlu, mutedil dalgalı, alçak, pek alçak hava basınçlı şeyler oluyor, olabilir etrafta. Ancak bu ‘yaz’ adı verdiğimiz mevsimin gelmiş olduğu gerçeğini değiştirecek değildir. Ve bu köşenin atasözü haline gelmek konusunda tuhaf bir gayretkeşlik göstermiş olduğunu yakın zamanda teşhis ettiğim cümlelerin yeniden telâffuz edilmesinin de vakti gelmiştir:

Hayatın bir kıvamı var!

Sabah kalkıyorsunuz mesela. Uykunuzun hunharca bölündüğü, yüzünüzde yastık iziyle ve can havliyle camlı binalara doluştuğunuz bir gün değil bugün. Başınız yastıkta, bir o yana bir bu yana... Bu sabah, “Ne yapsam acaba?”lılardan bir tanesi. Farz edelim öyle yani.

Kalkıyorsunuz. Tam gerinirken, aklınıza gördüğünüz ko-

mik rüya geliyor, gülüyorsunuz. Kucağınızda bir koala yavrusu varmış, bu koala İngiliz kraliyet ailesinin genetik mirasçısıymış ve siz onu İtalyan-İngiliz savaşının arasından geçiriyormuşsunuz. İtalyanların tarafından geçerken İtalyancanızın İngiliz aksanlı olması sizi korkutuyormuş... !?!? Öyle işte.

Neyse efendim, saçmalardan saçma rüyanıza gülerken kapı çalıyor. Ev sahibi diyor ki, “Kira!”. İçinizde burnundan solumaya başlayan boğaya “Ho! Ho!” demek suretiyle olayı atlatıyorsunuz. O sırada kafa karışıklığı ve sabah sersemliği sebebiyle radyoyu açma gafletine düşüyorsunuz. Daha siz arkanızı dönmeden radyoda onlarca kişi ölüyor. Bütün keyfiniz kesik süt gibi parça parça. Bu durumda sahanda yumurta yapmanın en doğru hareket olacağına kanaat getirip her nedense, yumurtaları kırıyorsunuz. O da ne? Yumurta çift sarılı çıkmasın mı?! Bünyede tuhaf bir mutluluk mekanizması var herhalde ki derhal aklınıza şu geliyor:

“Kekeme tavuklar! Kekeme tavukların çocukları!”

Kahvaltıyı kazasız belasız atlatıyorsunuz; şans eseri hava durumuna denk geliyor peynirle domates.

Kahvaltıya nispetle daha bir kruvaze, daha bir kravatlı kahve bölümüne geçtiğinizde başlıyor dünya haberleri. İnsanlar ölüyor niyeyse. Dünya sanki insan kanıyla işleyen bir makineymiş gibi bir tuhafılık. Kahvede kan tadı. Bu durumda doğal olarak “kararıyor enseler”. Ense, iradî değil. Ense, “Kararma!” deyince “Ha, tamam o zaman” demiyor. Ense kararıyor yani. Velhasıl ensenin kararmasına yapılacak bir şey yok, o son derece kendi kendine.

Kalkıyorsun o zaman, iyiden iyiye esmerleşmiş ensenle. Dışarı çıkıyorsun. Kimi kadınlar görüyorsun, kimi adamlar, tiril tiril kişiler. Aceleci çocuklar, yazlıkları hep vaktinden önce indirirler. Rüzgârda açılan etekler, omuzdan düşen askılar, robadan çiçekliler... Eski Pereja reklâmı... Pereja stili

İlkoşan kadınlar, Mustang model adamlar, birbirinin omzuna yaslanmış Orhan Veli şiiri çocuklar... Velhasıl; onlar da dünyayı döndürüyorlar.

Yaz geldi yani. Hayatın da bir kıvamı var. Enseyi karartılabilirsiniz diğer bir deyişle. Zira her nasılsa bünyede hayatı sürdürmeye yarayan bir kıvam var. Kendi kendini öfkeden, hüzünden çıkaran, sürmeye yarayan bir kıvam bu. Ölen çocuklara kahrolurken, çiçek açan ağaca bakmayı da aynı anda akıl eden bir mekanizma.

Onu diyorum yani: Ağır olmayan her şey hafif değildir. Çünkü...

Hayatın bir kıvamı var!

Dibe vurmak, bir gazetede yazılacak bir köşe yazısı konusu değildir aslında; zıfırıdır. Bugünde durup bu yazının yazıldığı üç yıl öncesine bakınca, böyle bir yazıyı yazmış olmak kata gibi geliyor bana. Ama biliyorum, yine yapacağım bunu, yine gazetede kıs yazılmayacak şeyler yazacağım. Yine de...

Çünkü bu yazılarda bir tuhaflık vardı, hep oluyor. Benden çıkıp, hatta benim olmaktan çıkıp insanları birbirine bağlıyor, bağlantılandırıyor. Bazen bir kadının bir adama anlatamadıklarının mektubu oluyor, bazen kesilip sevgiliye gönderiliyor. Hatta üç şift biliyorum, düğün davetiyelerine bastılar böyle yazıları. Tuhaf ve komik değil mi? Bir gazetenin böyle şeyleri yapmaması gerekiyor.

Hâlâ emin değilim gazete sayfalarına "Hayat!" diye yazılar yazmanın doğru olup olmadığından. Ama zaten bu yazılar öyle değil, başka türlü geliyor. Ben bambaşka, gündemle ilgili, "somut" şeyler yazacakken ölenemez bir biçimde kağıda dökülüyor. Yazılıyor yani, şaresi olmuyor.

HAYAT!

Düşünsene, sen de bugünlerde zorla yaşamıyor musun aslında? Geçip gitsin de bitsin diye bekliyorsun sanki. Öyle değil mi?

Vitesi boşa alıp kendine yuvarlanmak, etin o hastalıklı, yumuşak kıvamı alıncaya dek durmak, sesli mi içinden mi konuştuğunu unutana kadar yalnız kalmak, git gide “zaten insanlarla bir arada olmanın saçma olduğu” kanısına varmak, derken ipin ucunu kaçırmak...

Bir gün zararsız bir “mola” gibi başlayan o durma halinin, balçık gibi insanın üzerine yapıştığını söylemişlerdi de, kimse oradan nasıl çıkılacağını dememişti ki...

Hangi bölümündesin bu çamur gibi seyahatin? Varacağın dibi gördün mü, yoksa zaten vardın mı oraya? Oraday-sın zaten bu yazıyı da okumuyorsun. Okumazsın, okunmaz yani, öyledir...

Ama henüz dibe biraz uzaktan baktığın bir yerdeysen, tam oraya gelince, fizik kanunları uyarınca daha dibe gide-meyeceğine göre, hareketin ancak yukarı doğru olacağını, dibin seni gerisin geri hayata fırlatacağını sanıyorsun ihtimal. Ya da birilerinin mutlaka bir şey yapacağını, canım mutlaka bir şey olacağını ve bu yapış yapış melodramın nihayete ereceğini... Böyle şeyler olacak sanıyorsun, değil mi? Olmayacak. Olmaz yani, öyledir...

Şimdi kalkıp tiril tiril giyiniyorsun. Çekip kapıyı, yapsam mı yapmasam mı diye düşünmeden şehrin en sevdiğin yerine gidiyorsun. Her hamlende son derece başrol oyuncusu gibi davranıyorsun. Son paranla olsa da, en iyi yerde, uzatıla uzatıla içilecek ve uzatıldığından dolayı asla eziklik hissedilmeyecek olan bir çay söylüyorsun kendine. Yalandan bir gülüş tutturuyorsun ağzına. İnsanların ortasında, sanki onlardan biriymişsin gibi (!) dikiliyorsun. \

Önce hemen geri kaçmak, eve atmak isteyeceksin kendini. Dahil olamadığın gürültü, birikip birikip tepene binecek sanki. Abartmanın âlemi yok, öyle aman aman dahil olunması bir hayat değil zaten bu. Ama diğer yandan... Yaşamayıp ne yapacaksın?

Sahtekârlık gibi mi geliyor sana? Takatin mi yok bütün bunları yapmaya? Ama maalesef böyle komikliklerle ve tırmalaya tırmalaya döneceksin hayata!

Canını yakacak belki, ama kimsenin de umrunda değilsin aslında. O vakit niye katlanacaksın bu saçmalığa? Çünkü sen, bir kayalıksın. Sen, kendin için sonsuzsun. Sen, sonuna

kadar beraber yaşamaya, katlanmaya, taşımaya mecbur olduğunsun. Geri kalan her şey sana vurup vurup köpükleri sönen dalgalar yalnızca.

Şimdi kalkıp tiril tiril giyineceksin. Nasıldı? Yalandan bir gülüş tutturacaksın ağzına...

Öyle şeyler yazdım ki, "köşe yazarları cemaatinin" tuhaf kız çocuğu gibi görüldüm. Bana sorsanız, ne tuhaftım ne küçük. Tuhaf sayılan, bütün dünya tarihi boyunca böyleydi bu, yeni dünyalar hayal etmektir. "Çocukça" sayılıp yetişkinler tezgâhından uzak tutulan insanlık tarihi boyunca, hayal etmenin kendisiydi. Oysa tarih boyunca tarihi yapan bu "ipe sapa gelmez" hayallendi. İnsan olmanın çekirdeğinden söz eden genellikle bu "uygunsuz" cümlelerdi.

Söylenmesi pek de uygun düşmeyen cümleler söylersiniz bazen. Etrafınızdakiler sizi yadırgayan gülüşleri ile "dışarıya" atıverirler sizi. Neredeyse sözleşmişçesine hep birlikte gülüşmeleri, aslında söylediğiniz şeyin ne kadar doğru ama bir o kadar da korkutucu olduğunun mührüdür. Aslında durum elverse, emin olun onlar da sizin gibi konuşmak isteyeceklerdir.

YENİ İNSANLIK İÇİN YENİ DERSLER

Eğer bir gün insanlık yeniden kurulacaksa, yeni bir hukuk inşa edilecek ise eğer, insanlığın yeni mevzuatında “kalbî cürümlere” de yer verilmeli mutlaka. Selamı alınmayınca kendini enayi gibi hissedene birinin dava açma hakkı olmalı. Söz verip de gelmeyenler, sevip de en olmayacak anda çekip gidenler, işyerindeki entrikalar, dostluklarda yenen belirsiz kazıklar; her birinin bir cezası olmalı mutlaka. Ezik hissettiğin anda tazminat hakkın doğmalı ezik hissettirenlere karşı.

Yeni insanlığın yeni okullarında gençlere rüzgârlı havalarda son kibritle sigara yakma temrinleri yaptırılmalı. Eğer hâlâ kadınlar ve erkekler için ayrı müfredatlar uygulanacaksa, oğlan çocuklarına kadınların kafa karışıklığından, kız ço-

cuklarına da erkeklerin onları nasıl anlamayabileceğinden söz edilmeli. Müzik derslerinde, bazı şarkılardan, o şarkıların yarattığı aptal cesaretlerinden korunmayı, o cesaretle edilen yanlış telefonları etmemeyi öğretmeliler. İçince pişman olacağın şeyleri yapmamayı, yapsan da ertesi gün pişman olmamayı uygulamalı derslerde ele almalı öğretmenler.

İşten nasıl kırılır onu anlatmalılar üniversitelerde. Öfkelendiğinde boğazında düğüm olan cümle nasıl söylenir, ağlama gelip de böğrüne oturduğunda sesin titremeden nasıl konuşulur, işyerinde birine âşık olunursa durum çamurlaşmadan nasıl halledilir... Bu gibi işlere de bakmalı yeni üniversiteler.

Master programları olmalı daha karmaşık konular için. “Bir adam en az acıtarak nasıl terk edilir?”, “Daha az sevdikçe daha çok seviyormuş gibi yapmamak nasıl becerilir?”, “İnsan kendi varoluş enerjisini kaybettiğinde kendi gücüyle buluşmak için ne yapmalıdır?”, “Kalbin tamirinde nelerden faydalanılabilir?” gibi başlıkları olmalı akademik tezlerin.

Kendini geliştirmeye meraklı olanlar, artık dil kurslarına, tenis kurslarına falan değil de başka türlü kurslara gitmeliler. Tartışma grupları kurulmalı, Rita Hayworth’ın o filmde “Put the blame on mame” şarkısını söylerken neden aniden striptiz yapmaya başladığını tartışmalı insanlar. Böyle bir ruh halinin Can Yücel’in “Sidikli Kontes” şiiriyle ilgisi olup olmadığını. Marlene Dietrich’in nasıl olup da diğer kadınlardan daha güzel görünebildiğini konuşmalı genç kadınlar; böylece belki güzel kadın olmaktan ziyade “atmosfer mimarı” bir kadın olmanın daha kıymetli olduğunu anlarlar. Humphrey Bogart’ın neden Casablanca’nın son sahnesinde Ingrid Bergman’la gitmediğini anlamalı insanlar ve bu kadar klas davranabilecek hale gelebilmek için ne yaralar kazındığını etine. Ya da “Vesikalı Yarım” filminde İzzet Günay ile Türkan Şoray’ın raflara beraber konserve dizdikleri sahne-

nin üzerine gidilmeli. Birbirinden çok başka iki insanın birbirlerine, beraber konserveler bozuluncaya kadar beraber yaşama sözü vermesinin ne dehşet verici bir cesaret gerektirdiğini iyice anlamalı herkes.

Bugün bir yerde bir çocuk bir ölüm-kalım savaşı verir gibi kesirleri ezberlemeye çalışıyor mutlaka. Onun korku dolu yüzünü, o yüzün yıllar sonra başına gelecekleri düşündükçe...

İnsanlık artık yeni çocuklar, yeni hukuklar yapmalı.

Ekonomik krizde sayıların arasında, elleri yanlara düşmüş, kalakalmıştı insanlar. İnsanlar hep birlikte ve düpedüz depresyondaydı. Sözcük, sokaklarda genellikle "deprasyon" şeklinde telaffuz ediliyordu. O günlerde ben de bir köşe yazarının görevinin, böyle durumlarda kullanılabilecek "faideli" bilgileri nesretmek olduğunu düşünmüştüm.

Şimdi bakınca, bu yazının depresyona değil, ancak "kendini kötü hissetme" haline çare olabileceğini biliyorum. O vakitler, insanın kendi beyni içinde olup biten her şeyi kontrol edebileceğini, "depresyonun" da kendi kendine geçirilebilecek bir şey olduğunu sanıyordum. Ama şimdi... İnsan, "eğlenceli köşe yazılarıyla" asla dokunulamayacak kadar derin bir karanlığa düşebilir. Depresyon asla dalga geçirilebilecek türden bir şey değildir. O "üniteyi" de öğrenip geçtik bu arada.

Bu Derde Yeni Düşenler İçin Faydalı Bir Hizmet:
'DEPRASYON' KILAVUZU

“Kambur üstüne gelmeyen kamburun gözü kör olsun” ta-
dında bir ajanda sahibisin sen şimdi. Beş yaşından başlaya-
rak rezil olduğun bütün anlar, hiç de acelesi olmayan sırtı-
kan bir mehter ekibi gibi gözünün önünden geçiyor. Düşün-
dükçe yenilerini bulduğun bu anların her biri için koşup ye-
mek masasının altına saklanmak istiyorsun. İntikamını ala-
madığın ne varsa toplaşıp, ağır bir yumak halinde böğrü-
nün üzerine oturuyor. Ah! Keşke sen de lafı gediğine koyan,
hiç rezil olmayan, ne yaşasa üzerine bulaştırmayan insanlar
gibi olabilsen. Egon, bulaşık bezinden hallice. Süper egon
olmuş sana bir zebella! Tekme tokat girmişsiniz birbirinize!
Ne zaman insan içine çıksan sınıfta çiş yapmış bir çocuk-
sun. Herkes seni görmezlikten mi geliyor, nedir? Sanki ru-

hun “kırolaşıyor” da senden başka herkes stil sahibi. Tam da bu pozisyonda oyuna kabul edilmek için yalvaran bir çocuk kadar zavallısın. Durmadan rezil olduğun yetmezmiş gibi, bir de üzerine gidiyorsun rezaletlerin. Kurşunkalemle yaptığı temiz ödev hatasını parmağıyla silmeye çalışan silgisiz bir çocuk gibisin; neye dokunsan leke bırakıyorsun. Diğer yandan bütün bunları kendinin uydurduğunu bile bile, bu yüzden de “Ben niye böyle oldum?” diye diye, daha da beter yamultuyorsun kendini. Hayatın tadı saman gibi; mecburiyetten geviş getirmektesin sen.

Hoş geldin kardeş! Hayırlısı olsun: Halk arasında bilinen adıyla “deprasyondasın”.

Maalesef 19. yüzyılda yaşamıyoruz. O yüzdendir ki, kendini bir yere kilitlemenin “manastıra kapanmak” şeklinde meşru bir yöntemi yok. İllâ verimli bir profil çiziceksin, illâ hayata karşı hazır cevap olacaksın. Prozac’tır, Xanax’tır, bütün bu anti-depresanlar seni süratle klip tadındaki bu hayata “geri kazandırmak” için yapılmış icatlardır zaten. Buna “Human Recycling Process” de diyebiliriz: “İnsan Posasından Neşeli Bireyler Çıkarma İşlemi”! Güzel olurdu tabii; efendi gibi giderdik müsait bir manastıra, kilitlerdik kapıyı, “durma hakkımızı” kullanırdık. Fakat nedir? Mümkün değildir. O yüzden bu “Aptalsın aptaaal!” psikolojisini mümkün olan en efendi biçimiyle yaşamak icap ediyor. “Deprasyon Kılavuzu” bu noktada devreye giriyor.

Zorlamayacaksın. Kötüysen kötü olacaksın. İllâ iyi olayım, illâ toplumla kaynaşayım demeyeceksin. Hayatın bu bölümü de böyle geçiversin yani, ne olacak? “Deprasyonlu” bir kimsenin bu çeşit üstüne gitmelerle kendini yormasında büyük sakınca vardır, enerjisini ekonomik kullanması gerekir. Enerjini günlük ödevlere saklayacaksın. “Bugün sokağa çıkılacak, şurada bir çay içilecek, burada durulup insanlara bakılacak, son parayla bile olsa iyi bir yemek yenecek, ‘Sen

niye bu kadar kötüsün?’ gibi yıpratıcı meraklara sahip olmayan arkadaşlarla havadan sudan bahsedilecek, eve doğru kaçmaya çalışan adımlara yol şaşırtılacak” şeklindeki ödevler arzuya göre çoğaltılabilir.

“Deprasyonlu” kişinin hastalık derecesinde mutlu insanlarla sık görüşmesi de büyük tehlike ihtiva eder; o tip mahlûklarla mesafeli ilişki kuracaksın. Manasız zırlama ihtiyacını tek başına Sadri Alışık filmleri izleyerek gidereceksin. “Ben niye böyleyim?” sorusu hiç sorulmayacak. Sen de böylesin, ne yapalım? Şehirde ne kadar lüzumsuz kültürel etkinlik varsa hepsi takip edilecek, günü kurtarma hesabı yapılacak. Bu “normalleşme ödevleri” hariç olmak üzere sadece istediğin şeyler yapılacak. “Katlanma” hissi uyandıran hiçbir kişiye ve hiçbir etkinliğe imtiyaz tanınmayacak.

Daha önce yapılmayan her şey denenecek. Şehirdeki lunaparka gitmedin hiç mesela, gitsene.

Rezil olma, kaçma, zavallılaşma, beceriksiz olma hakkı gibi İnsan Hakları Beyannamesi’ne niyeysel konulmamış bütün haklarını kullanma zamanın şimdi. Kullan hepsini. Korkma! İki ay sonra kimse senin bütün o saçmalıkları yaptığını hatırlamayacak. Hatırlasalar da boş ver! Sen kendin için bir kayalıksın şimdi. Diğer her şey ayaklarına vurup yok olan köpükler. Sağlam dur kardeş! Bu da geçer!

Hayatın bir kıvamı var diyorum hep. Bizim yaşadığımız ülkede ise neşeye göre hep biraz daha fazla keder katılır bu kıvamlı karca. Belki farkındasınız, belki değilsiniz ama alışıyor insan buna, alışığız yani. Bu yüzden iyi olsa bile kıvamdaki her türlü değişiklik şaşırtıyor bizi. İnsan kendini bir kez kötü olana alıştırmca iyi şeylere uyum sağlamak da en az çok kötü bir şeyi sindirmek kadar sarımsı olabiliyor. Bu ne büyük bir haksızlık...

Düşünsenize...

MUTLULUK TRAVMALARI

İngiliz bir yazarın hayatını anlatan bir film. Filmdeki kafayı hafif sıyırmış öğretmen karakteri öğrencilerine hitap ediyordu:

“Ne istediğinizi çok iyi belirleyin. Sonra da ondan uzak durun!”

Kötü kıvamlı hayatlar yaşıyoruz biz. Alışıyoruz üstelik buna. Sonra tuhaf bir şey oluyor ve keyfimiz bozulmasın, çekip gitmeyelim, gönlümüz kaymasın diye bu hayata, “Hayat budur,” diyoruz. Biz böyleyiz ve burada, böylece durmalıyız. Yoksa ülkeler, ordular, petrol kuyuları olmaz, üretim yapılamaz, düzen bozulur ve zaman aksar. Biz bir gün

çekip gidersek yirmi yedi çeşit yumuşatıcı, ütü kolası, on sekiz çeşit beyazlatıcı üretilemez ve tüketilemez ve bu ihtimal, dünya için nedense hep ürkütücüdür. Biz gidersek, bu kötü şarkıları ve konuşmaları kimse dinlemediği, bu kötü ekmekleri ve yalanları kimse yemediği için bu ihtimal, dünyanın façası bozulur ve bu durum, insanlığı nedense hep çok korkutur. O yüzden işte biz burada böylece durmalıyız. Sen işte o sandalyeye çakılmazsan gidişat aksar, işler karışır. O sandalyede oturup dururken sen, bir yandan da kötü kıvamlı hayatına, durabilmek için işte, alışırsın. Alışmalısın. Yoksa aklını kaçırsın.

İşin kötüsü hakikaten de alışırsın. Gergin olmaya, tatsız olmaya, bezgin olmaya, mühim adamlar gibi ciddi durmaya, sıkıntılı olmaya alışmış vaziyettesin. İşlerin hep biraz kötü gitmesine, boynuna o tanıdık ağrıların girmesine... O kadar alışmış vaziyettesin ki artık onlarsız yapamaz haldesin. Tatilde güneşin altında hiçbir şey yapmadan, hiçbir şey düşünmeden duramaman bu yüzden mesela. Gerginliğe o kadar alıştın ki, gergin olmamak geriyor seni.

Hayat böyle tatsız tuzsuz gidiyor ya, artık tatsız tuzsuz olayların olmaması da korkutur seni. Hatta günün birinde mutlu bir sürpriz bile korkudan delirtebilir insanı. Artık seni hakikaten sevindirecek bir şey sevinçten çok, korku ile doldurabilir kalbini. Çünkü sen artık mutsuz olmaya alışkınsın. Öyle ki, tam sürpriz yapıldığı anda bile o ânı kaybetmekten korkup, o ânı unutup tuhaf bir iç sıkıntısına kapılabilirsin. Birini çok seversin mesela, işe bak ki o da seni çok sever, her şey iyi gider, günler şahanedir ama gelir böğrüne bir ağırlık oturur. Alır seni bir düşünce: Ya giderse? Ya gi-

dersem? Ya kanser olursam? Ya ölürse? Vesaire vesaire bir anksiyete!

“Çok güldük, ağlayacağız demek ki!”, “Her şey çok iyi gidiyor, demek ki başımıza bir şey gelecek”... Bunlar hep aynı köktendir. Mutlusundur sen ve eline bırakılan bu yeni “şey” seni korkudan delirtmektedir. Öyle ki korkudan bu yeni “şeyi” fırlatıp atabilirsin bile elinden. Buna isim koyuyorum şimdi:

Mutluluk travması!

“Amaan, en büyük derdim bu olsun!” diyenler bir kez daha düşünsün. Çünkü bu kötü kıvamlı hayatın acıya karşı insanda geliştirdiği bağışıklık iyi şeylere karşı oluşmamış durumda. Ve iyi şeyler, bizim yaşadığımız hayatları yaşayanların kötü şeylerden daha çok korkutabilir aslında!

Mutlu bir hayat isteyen sen! Kafayı yemiş öğretmenin dediği gibi, belki de uzak durmalısın istediğinden. Çünkü güzel bir sürpriz seni daha çok korkutabilir işlerin ters gitmesinden!

İyi insan ne demektir? Ya da iyiliğin bir geçerliliği var mı?
Bilmiyorum. Daha da fenası, acaba sonunda onlar kazanacak mı?!
Hiç bilmiyorum. Üstelik bu yazı yazıldıktan sonraki iki yılda başıma
öyle şeyler geldi ki, iyiliğin geçerliliğine (varlığına değil,
geçerliliğine!) artık eskisi kadar inanmıyorum. İnsanlar ne kadar iyi
ve akli başında olurlarsa olsunlar son "skora" bakıyorlar diye
düşünüyorum artık. Birinin diğerini yok etmek için ne kadar
iğrençleşebileceğine şaşıp güplensalar da son tahlilde yenene bakıyorlar.
Çok iyi, çok efendi davranmış olman yenik olduğun sürece o kadar da
önemli değil. Ya da tam tersi...

Ne ise ne... Belki de zaten bu durum, iyi insanlara bir hediye
vermeyi yeniden önemli hale getiriyor.

İYİ İNSANLAR İÇİN BİR ARMAĞAN: YANGIN MERDİVENİ

Ey iyi kalpli okuyucu!

Bugüne kadar - Ah! O kadar da eminim ki - iyi bir insan olduğun için başına neler, kim bilir neler geldi. İşte bu yüzden, becerebilirsem, tüm bu şeyleri unutturmak için sana, bağışlaman için topyekün bu hayatı, yani sen iyi biri olduğun için, sana veriyorum bu yazıyı. Bu yazı, senin. Basbayağı yani, düpedüz. Bu yazı, senin yangın merdivenin!

Al bakalım, başlangıç olarak bu sabahı sana verdim. Güneşin daha başlamadığı o kısa aralığı. Herhalde tıraş olunca yüzde bir rüzgâr hissi oluyordur, o da senin. Sabah çocuklarının yüzlerindeki yastık izleri, bankamatiklerde henüz uyanmamış sokak çocuklarının tekinsiz düşleri. İlk çayın tı-kırtısı ve ilk sigaranın ilk nefesi de elbette senin. Bugünkü

gazetelerin en matrak haberi ve yoldan geçen kızın pantolonuyla bluzu arasında kalan yanık beli. Otobüs adamlarının yüzlerinden tahmin edilmiş bütün hayat hikâyeleri ve aklının içinde yaptığın kurgu kavgalarda lafı gediğine koyan cümleyi aklından geçirince kendi kendine gülümsemen de senin. Bütün insanların kafalarından geçen adsız sansız melodiler ve şarkıların bütün gün hatırlanamayan ilk dizeleri. Mütereddit serçelerin ayakları ve işyerine gelen o entere-san adamın ilk selamında aklına gelen terbiyesiz şeyler.

Fırında makarnaların çatalda uzayan kaşarını ve yeni tanıştığın o hoş kadınla çocukken aynı kitapları okumuş olma tesadüfünü de veriyorum sana. O adamın senin ellerinin ne güzel olduğunu söyleyerek kalbinde isabet kaydetmiş olma ayrıcalığını da.

Al bak, bunların hepsi senin. Bu kez ve ilk kez bir şey vermen gerekmiyor karşılığında. Patronlardan çok çaycılarının sevdiği çalışan olma hakkını da alabilirsin. Çocukluk fotoğraflarından bu yana hiç değişmeyen gözler de senin. İyi bir serüvende kirlenmiş beyaz çoraplar ve erimiş çikolatayı kağıdından yalamalar. Saçma ve şahane çocukluk koleksiyonlarının bütün hikâyeleri ve toplanmış nesneleri büyüklerin çöpleştirme nedenleri de senin. Gizli buluşmaların kırmazmaları ve küçük zaferleri, yazlık sinemaların bütün çiğdem çekirdek sesleri. Kenarı güllü asker fotoğrafları ve “Telgrafın tellerine kuşlar mı konar?” da senin.

Bütün bunlara ek olarak, iyi bakkallardaki, tek ortalı, sarı yapraklı, veresiye defterlerini, aç çocukların kızarmış tavuk camekânlarında asılı duran hayallerini de alabilirsin. “Açık havada içiyoruz. Bir şey olmaz” repliğini ve denizde

ancak bir kez görünen yunusu bir tek senin görmüş olmanı. Birlikte yaşlanan insanların müthiş sırlarını, kargaların parlak şeylere duyduğu anlaşılmaz merakı. “Nehirler kurduğunda balıklar nereye gider?” sorusunu ve “Bu aşk biter mi?” sorusunun içine sular serpen cevabını. Yer darlığından yazamadığım daha bir sürü şeyi sana veriyorum.

İyiliğin yüzünden başına gelen onca şeyin bir karşılığı olarak işte, bu yazı senin. Her şeyi de onlar alacak değil ya kardeşim! Basbayağı yani. Al bakalım. Teşekküre filan da lüzum yok; bu, ne zamandır hakkındı senin. “Senin bu hayatta neyin var?” derlerse söylersin: “Yangın merdivenim var, çok şükür” dersin!

Düşünüyorum da bazı yazıları insanları yoldan çıkarmak için yazıyorum. Yoldan çıksınlar, düzenler bozulsun, insanlar başka hayat imkânlarını görüp bir daha o emniyet kemerleriyle boğulmuş hayatlarına geri dönmeyesinler. Sanki "Okuyucu! Fabuza yarım" gibi, "Çık dışarı oynayalım" gibi. İşin enteresan yanı şu ki bu yazıları yazdıktan aylar sonra bazen haberler geliyor. Bir kadın bir yazıyı okuyup kalkıp Arjantin'e gitmiş oluyor, bir adam bırakıp her şeyi kayal ettiği bir hayata başlamış... Bunun benimle ilgisi yok. Bu, yazının gücü. İtiraf etmeliyim, bazen yazının gücünden ben bile korkuyorum.

ALLAH SAKLASIN! YA BAŞKA BİR HAYAT MÜMKÜNSE?

Biri alıp başını gitmeye, artık “emniyetli” hayatına bir son verip iç sularının yönüne göre akmaya karar verdiğinde niye etraftaki herkes büyük bir paniğe kapılır? Herkes niye “hayatının hatasını yaptığını” söyler biri sıradanlığın kalabalık otobanından çıkıp denenmemiş yollara sapmaya kalktığında?

Çünkü insanlar korkarlar. Korkularına “göre” kurdukları hayatlarını sıkıntıyla sürdürüp dururken, başka bir ihtimalin mümkün olduğunu bilseler artık onlar da bu riski göze almak zorunda kalacakları için, hayat hayatlarını onaylayıp hep birlikte, “Başka hayat zaten olamaz. Doğrusu bu!” derler. Demek mecburiyetindedirler.

Bu yüzden bu yılbaşında da yine insanlar, tıkız bir gayret-

keşlikle, ince hesapların dar ruh halleriyle eğlence yerlerinde rezervasyonlar yaptırıp sıkıntılı hayatlarını “sıfırlamış” gibi yapacaklar. Yeni “enerjilerle” bir önceki gün bıraktıkları hayatlarına, bir önceki gün bıraktıkları yerden devam edecekler.

Muhteşem şarkı “Firuze”de der ki:

“Her şeyin bedeli var / Güzelliğinin de / Bir gün gelir öder
nir / Öder Firuze”

Hepimizin kafasında son derece bu topraklara ait olan bir fikir olarak var galiba. “Gençliğinde çok çalış ki, yaşlılığında rahat edesin” adlı bir nine dizi tembihi! Oysa belki de öyle olmayacak. Biz bu çok onaylanmış, çok doğru, çok başarılı, çok kontrollü hayatları yaşayıp duracağız. Sonra bir gün yaşlandığımızda yine “rahat” etmeyeceğiz. İçimizde silişlik gibi görünen oysa devasa bir makine gibi çalışıp duran bir mekanizma bu sanki. Şöyle sanıyoruz gibi:

Sonunda biri gelecek. “Çok tebrik ediyoruz sizi!” diyecek, “Bugüne kadar canınızın istediklerini değil, yapmanız gerekenleri yaptınız. Bu sebepten sizi şimdi ödüllendiriyor ve harcanmış zamanlarınızı geri veriyoruz!”

Oysa zaman, harcanmadığında biriken bir şey değil yazık ki!

Üstelik harcandığında da hakikaten biten bir şey zaman.

Zaman hayata eşit çünkü. Maalesef öyle... Maalesef!

Yani belki şimdi, tam şimdi, tam da canımızın çektiği gibi bir hayata başlasak sonunda kimsenin de tam olarak ne olduğunu bilmediği ama çok korktuğu o bedelleri ödemek zorunda kalmayacağız. Belki şimdi bugün, “Arkadaş ben tango öğrenmeye Arjantin’e gidiyorum,” desek, yıllar sonra bir zebella çıkıp “Ho ho ho! Canının istediğini yaptığın için şimdi ıstıraplar içerisinde bir yaşlılık geçireceksin!” diye bağırmayacak.

Belki de zaten mühim olan bizden kalan hikâyenin fiyakalı olması. Hayat geçecek çünkü, bitecek, beden çözüle-

cek. Geriye sadece çok küçük bir hikâye kalacak. Üstelik bugün mecburiyetler, yükümlölükler, “doğrular” diye diye yaşadıklarınız o kadar şık bir hikâye olmayacak. Belki bütün bu hayattan, yaptığınız bunca şeyin arasından herkesin “Aman yarabbi! Çok yanlış!” dediğı ne varsa o kalacak. Bir rakı masasında biri sizi anarken, “Çok başarılı bir şahsiyetti,” demeyecek herhalde. Ama bir gün alıp başınızı gitmişseniz muhtemelen kadehler bu şık hareketinize kalkacak.

İnsanoğlu zamanı sıfırlamak için zaman içinde anlar seçer. Yılbaşı gibi, doğum günü gibi, evlilik yıldönümü gibi, şu gibi bu gibi... Bu anlar, suni olsalar da hayat üzerine düşünmek için hiç yoktan iyi bahanelerdir. Belki de bu yılbaşı bunlara bakmak lâzım. Bu yıl için fiyakalı bir “hata” düşünmek lâzım. Etraftakilerin yüzleri sizin için endişelenirken gülüp geçip, bir kere olsun direksiyonu kırıp otobandan çıkmak lâzım...

"Kriz"... Türkiye'de bir dönem bütün haklılıkları aşılayan bir sözcük olarak bazı şeyleri açıklamadan bıraktı. Krizden sonra, yani bittiğinin ilan edilmesinin ardından hâlâ birçok insan işsiz. Krizde işini kaybedip yeniden iş bulanlar da muhtemelen hayatlarının sonuna kadar unutamayacakları (aslında unutmamaları da gereken) kötü deneyimlerden geçtiler. Bazı ruhlarda rakamlara yansımayan yaralar kaldı. Çünkü işten atılmak, asla sadece işten atılmak değildir. Çok ama çok fena bir şeydir. Bu yüzden de öğretin. Aslında ilk öğrettiği de işten atılmanın o kadar da fena bir şey olmadığıdır.

İŞSİZLİK ÖĞRETİR!

Sabahları, eski pantolon ceplerinde unutulmuş paralar arıyorsunuz bugünlerde. Bulup da sevinirken görünce kendinizi... Hayat, komik olmaya çalıştıkça zavallılaştan bir şaka şimdi. Gülümsemeye zorladığınızda kendinizi...

Sizin bugünlerde boyuna ağzınız çürüyor.

Ama işte bu hayat da eşekten bir kere düşmeyince öğrenilmiyor!

Eşekten düşmesi gerekenler mi düşüyor?.. Hayat şımarıkları, bu hayata fazlaca yerleşenler... Düşen onlar mıdır şimdi?

Belki de onlar zaten hiç düşmüyor, belki onların yeri hep sağlam. Düşenler, galiba yine bu hayatın her halinden bir şeyler öğrenmeye müsait olanlar oluyor; zaten pek şımartılmamış olanlar, zaten durdukları yere pek yerleşemeyenler... Bu yazı, onlar için...

Mahallede köşe kapmaca oyununa çağırılmayınca ya da seksekte ilk yanan siz olunca ne hissettiyseniz çocukken, şimdi de onları hissediyorsunuz. O yüzden, bu aralar geceleri başınızı yastığa koyunca, dönüp duran farazî kavgalar ediyorsunuz aklınızda. Söylemeye gerek yok herhalde, öldürücü son söz hep sizde. Uyku tutmuyor bir türlü. Ama geçecek zamanla.

Gelen telefonlarda, gergin ve zoraki bir neşeyle açıklamaya çalışıyorsunuz size yapılan haksızlığı. Neşeniz, “Yenildik ama ezilmedik” hesabı! Telefonun ucunda sıkıntılı bir sessizlik. Fazla uzattığınızı mı îma ediyor acaba?

Bir telefon bile açmayan iş arkadaşları için de acıtıcı sitemler planlıyorsunuz kafanızda. Biraz daha zaman geçince borç istemeye de gelecek sıra. Borç isteyeceğiniz için sevimli mi davranmaya çalışıyorsunuz acaba?

Yok canım. Ama ya öyleyse?..

Bakkalın yüzüne ilk kez geçenlerde dikkatle baktınız: Para çıkışmayınca... Aşağılık herif, nasıl da Dünya Bankası Başkanı gibi bir hâl takınıverdi suratına... “Lanet olsun!” deyip, geri bıraktınız aldıklarınızı. Yeniden işe başladığınızda, kazandığınız ilk parayla hakaret eder gibi “Üstü kalsın” demeye yemin edip... Amaan, yak bir sigara!

Ve işte her şey bir yalanmış meğer! O insanlar, o işler, o hırslar, o pek mühim şeyler... Yani değmezmiş işte. İnsan bunu anlıyor saha kenarına geçince. Yükselip yükselip arş-ı âlâya bile erse başınız, biri ayağınızın altından çekiverdi mi halıyı, demek böyle tepe üstü yere yapışıyormuşsunuz. Oyuna mesafé alınca anlaşılıyormuş, ne acıklı bir komiklik olduğu bütün bu hikâyenin. Hayat 1 şimdi, siz 0’sınız. Oysa siz eskiden onâ ne güzel omuz atardınız. Belki biri çelme takmasaydı yine de atacaktınız. Bu ilişkileri falan yani, mü-kemmel idare edecektiniz...

Seksekte çizgiye basmayacak, bir o köşeyi, bir bu köşeyi

kapacaktınız. Bu pek mühim oyuna boylu boyunca yerleşecektiniz.

Acaba bugün yeni bir iş bulup, oyuna yeniden dahil olsanız, gol atmayı, diğer oyuncularını omuz darbeleriyle yere yapıştırmaya değer bulur muydunuz?

En nihayetinde bir iş bulup yeniden sahalara döneceksiniz. Bu kez eskisinden farklı olacak biraz. Hayatın adabını biraz daha iyi öğrenmiş olacaksınız. Hınçla planladığınız “Üstü kalsın” artistliğini yapmayacaksınız mesela. İşten atılan arkadaşlarınızı aramayı hiç unutmayacaksınız. Onları dinlerken sıkılmama terbiyesini öğreneceksiniz.

Yeniden sahalara döndüğünüzde, bu hayatın oyunlarına, oyuncaklarına eskisi kadar tamah etmeyeceksiniz. Ve en önemlisi: Bundan sonra işten atılmaktan o kadar korkmayacak, hayat üstünüze üstünüze geldiğinde sinip “köşenize” büzüşmeyeceksiniz. Çünkü bir kere başarıyla vermişseniz bu berbat sınavı, “hiçbir şey” olarak kalmayı becerdiyseniz, bir daha sırtınızın kolay kolay yere gelmeyeceğini bileceksiniz.

Bu zor zamanlarda iyi insanlarla, iyi tesadüflerle karşılaşmanız dileğiyle...

(

Bir köşe yazarının delirme hakkı var mıdır? Saçmalama hakkı var mıdır? Yoktur aslında. Ama her şey delirmeye, saçmalamaya başlamışsa köşe yazarı da deliliğe katılabilmeli. Üstelik insan ağladığı için gülebilmeli, sırf canı sıkkin olduğu için gülünş şeyler yazmalı. Bir de bu yazılara bakınca... Ne çok "sıkıntı kaynaklı" hastalık olmuşum yahu! Boyun fıtığı, zona, tansiyon... İnsan hiçbir şey için kendine bunu yapmamalı, yapılmasına engel olmalı. Ya da böyle olacaksı hiç yapmamalı ya da... Ne bileyim? Bakınız, bunu da bilmiyorum.

MAHVEDİCİ GÜNLÜK

Pazartesi: Çok param olunca ne yapacağıma karar verdim. Sinir sistemimin yarısını aldırıyorum. Kalan yarısını MHP'ye hibe edeceğim. Bu sinir sisteminin tek kişilik olmadığı kesinleşti. Sinir ve sıkıntıdan olan beşinci hastalığımla tanıştım: Zona. Doktor "Hassas bir tabiatınız olmalı" dediğinde, terbiyeli bir şekilde susmayı yeğledim. Zonanın dünyanın bana karşı yürüttüğü inatçı taarruzun bir parçası olduğunu anlamam uzun sürmedi. Yakın çevreye durumun ciddiyetini cep telefonundan mesaj çekerek bildirdim.

Makedonya'daki savaştan kaçıp gelenlerin tamamı sokak müzisyeni olarak istihdam edilemeyeceğine göre onlar için bir televizyon kanalı kurma fikri aniden aklıma geldi. Bu fikrimi uygun bir zamanda patrona açmaya karar verdim.

Salı: Arkadaşlarım telaş içinde arıyorlar. Dün onlara attı-

ğım mesajlardan şüphelenmişler. “Ben Zonalisa’yım”, “Vaz-geçtim ve Napoleon Zonapart oldum!” mesajlarına alındıklarının sanmıyorum fakat “Bilmiyorum seninle zonamız ne olacak” cümlesinde bir tehdit sezmiş olmalılar.

Bolu’da verilen otobüs molasının “Bola” diye adlandırılmasının, “sakın” ve “kesinlikle” sözcüklerinin aynı cümlede kullanımı söz konusuysa enerji tasarrufu sebebiyle “sakınlıkla” denmesinin çok şahane bir fikir olduğunu düşündüm. Heyecan içinde Türk Dil Kurumu’na mektup yazdım. Oradan hortumlanan parayla yeni bir dil uydurmayı önerdim.

Biraz önce iki yeni sözcük buldum. Portakal yerine “portalak”, tulum giymiş tombik kadına da “tulumbik” denmesinin neşeli bir dil oluşturma yolunda atılacak dev adımların başlangıcı olduğuna eminim.

Patrona savaştan kaçan Makedonlar’la ilgili projemi açtım. “Ağlayacaksan hiç anlatma” diyerek beni odasından kovdu. Sanırım “hassas bir tabiatı” var.

Bütün uyarılarıma rağmen Afganistan’daki heykelleri bombaladılar. Bunu onlar istedi. Gördüğüm ilk Taliban’ın yüzüne tükürmeye kararlıyım.

Çarşamba: Bugün hiç iyi değilim. Önce “Ontolojik (varlıksal) muhafazakâr” olduğumu öğrenerek sarsıldım. “Fiziksel gerçekliği önemli sayan, simülasyona (taklide) dayalı gerçeklikten korkanlara” bu ad veriliyormuş. Oysa ben aç Afrika ülkelerine internet teknolojisi ihraç etmeye çalışan zengin ülkelere karşı mücadelemi ilerici bir tavır sanıyordum. Galiba bütün insanları “kardeşim sanmak gibi bir rahatsızlığım var”!

Üstelik bugün yaşlandığımı anlamış bulunuyorum. Yaranın kabuğunu kaldırmadan kaşıma bilgisi çocuklukta kalmış. Bugün bunu yapamadığımı fark ettim.

Bunlar yetmezmiş gibi, bütün şehirli kadınlar Güneydoğu’ya gitmiş. Hem ağlayıp hem halay çekmişler. Sarsılmış, duyulanmışlar. Bu konudaki görüşlerimi sinir sistemimle

ilgili ameliyatı olduktan sonra yazmanın daha sağlıklı olacağını sanıyorum.

Perşembe: Bakkalla önemsiz sürtüşmeyi saymazsak sakin bir gün. Tam sigara alırken ve paketi ikimiz aynı anda tutuyorken, açık olan televizyondan zam haberi geldi. Bir süre fiyatın zamlı olup olmayacağı üzerine tartıştık. Gelişmiş münazara tekniklerim sonuç verdi: Paketin havadayken bana ait olduğunu kabul ettirdim. Ben de tartışma konusu 50 bin lirayla bir sakız almaya razı oldum. Toplumsal barış için iyi bir şey yaptığıma inanıyorum.

Cuma: Türk Dil Kurumu'ndan yanıt geldi. Tam beklediğim gibi, olumsuz. Artık "Çocuk Dili Sözlüğü" çalışmalarını, tıpkı diğer çalışmalarım gibi tek başıma yürütmek zorundayım.

Rahiplerin rahibelere tecavüz ettiğini öğrendim. Hiç şaşırmadım. Artık kötülüğe şaşırmıyorum.

Uykum kaçtı. Tecavüzcü rahiplerin Talibanlar'a verilip karşılığında Pakistan'ın kabul etmediği Afgan mültecilerin Vatikan'a gönderilmesine ilişkin bir uluslararası sözleşme taslağı hazırladım. Hızımı alamadım. Mescid-i Aksa'nın tam yarısından ikiye bölünmesini mümkün kılan bir mimari proje geliştirdim.

Saatler geçtikçe projemin kusursuzluğundan şüphelendim. Filistin'le İsrail arasındaki anlaşmazlık yaratan bölgenin "dublex ülke" haline getirilmesi daha mantıklı geldi. Bu bölgedeki sokaklara, otobüslere, banklara ve her şeye ölen Filistinli çocukların isimlerinin verilmesini de anlamlı buldum. Uyuyamıyorum.

Cumartesi: Beklediğim açıklama geldi. Subcommandante Marcos: "Yeryüzünü yürüyoruz. Yürüyen yeliz," dedi ve ekledi: "Herhangi bir yenilgi olmayacak dünyanın rengi için. Paranın rengi yerine toprağın rengi geçecek," dedi.

Deniz kıyısında bir çocuk başka bir çocuğa elma uzattı. Ağladım.

Hep seşimler oldu, hep Milliyet Tır'ına binip köşe yazarları olarak "nabız" tutmaya gittik. O yolculuklar ayrı. Ama bir tanesinden dönünce, artık dayanamayıp "ütöpik parti" girişimimi yaptım.

Mesele şu ki, o kadar çok korkunç adam ve o kadar çok olağanüstü çocuk gördüm ki bu ülkede, delirmemek mümkün değildi! O çocuklar nasıl olup da öyle adamlara ve kadınlara dönüşüyorlar daha sonra? Bu yüzden işte... Bazen iyilikten başka bir şey gelmiyor aklıma.

ŞAHSİ BİR SİYASİ GİRİŞİM: İYİ KALPLI İNSANLAR PARTİSİ

Biz de boş durmuyoruz tabii. Hareketli siyasi trafiğin dışında değiliz. Biz de insanlığın kulislerinde nabız tutuyoruz, durum değerlendirme toplantıları yapıyoruz kendi grubumuzda. “İyi Kalpli İnsanlar Partisi” olarak olası hükümet formüllerinde yerimizi arıyoruz. Bizim de oluyor birtakım görüşmelerimiz. Biz de ülkeyi yönetmeye talibiz.

Dev kadromuzu açıklıyoruz bugün. Vatana millete hayırlı olsun!

(

Ağaç isimlerini bilenler, şarabın yılını tadından çıkaranlar, çok eski şarkıların sözlerini akıllarında tutanlar, salatanın üzerinde zeytinyağı gezdirirken gülümsediklerinin farkı-

na varanlar, kuşların cinslerini ötüşlerinden ayırt edip, balık mevsimleri üzerine tartışmalara girenler, kitapların sayfalarını kıvırmamak için kartondan ayraç yapanlar...

“Koleksiyonu yapılmaz” denen şeyleri biriktirenler, reçel yapıp güneşte bekletenler, çok eskiden yazdığı bir şiiri berbat olduğunu bile bile saklayanlar, mektuplarını elden veren ve utanıp kaçanlar, eski radyolarını atamayanlar, uzun uzun kedilerinden bahsedip kedilerine hep hayret edenler...

Yeni yıkanmış çarşafı koklayanlar, çok ses çıkaran büyük saatleri ayarlayanlar, burnuna çiçek tozu bulaşınca gülenler, almadan peynirin tadına bakanlar, filtresiz sigaranın tütününü dilinin ucundan güzel alanlar, yanlarında küçük limon kolonyaları taşıyanlar...

Islak balkonlarda çay içip şeker tadında, zararsız dedikodular yapanlar, ipekböceği yetiştiren ve onları seven çocuklar, incelerek uzayan pazar fileleri taşıyan adamlar, sakızın yarısını kağıdında saklayıp çantasına atan, sonra sakızı unutan kadınlar, çiçek yapraklarının tozlarını okşayarak alanlar, özel günler için kol düğmesi bulunduranlar ve onları yıllardır takamamış olanlar...

“Bir sonraki şarkı senin olsun” diyenler, camdaki buğuya adını yazıp kimse görmeden gizlice silenler, “Bu sene bu çiçeklerde bir tuhafılık var” deyip düşüncelere dalanlar, top oynayan çocukların arasından geçerken pas isteyen, top

verilmeyince aniden ihtiyarlayanlar, banyodan çıkınca “Sıhhatler olsun” diyeni olmadığı aniden aklına geliverenler, nicedir gökkuşağı görmediğini durup dururken hatırlayanlar, rakı bardağında ritim tutanlar...

Ağır ideolojik programımızı, memleket meseleleriyle ilgili görüşlerimizi vakti gelince açıklamayı düşünüyoruz. Şimdilik gelişmeleri izliyoruz!

(

Son derece mânâsız bir biçimde hayatın yazıyla
iyileştirilebileceğini sandım. İflak ve ıslak olmaz bir sanrı bu. Hep
ama hep. Sıkılan çocukları hikâyeler uydurup güldürmeye çalışmak
gibi. Çocuklar gülerse hayat iyileşir çünkü. Sonra yine sıkılırız.
Ben de sıkılırım hatta. Nasılsa hikâyeler uyduracak yeni biri
bulunur...

SABAH ŞEFKATİ KULÜBÜ

Muhterem okurlar, pazar yazısı icadı diyebilirsiniz, can sıkıntısının yan ürünleri diyebilirsiniz veyahut da “tespit böcekliği” yapmadan bu köşe yazısından yararlanmaya bakabilirsiniz. Bu pazar sadece sizler için çalıştım çabaladım ve işte insanlık âleminde çığır açacak gıcır gıcır icatlarla karşınızdayım! Tekmili size hediyemdir, güle güle kullanın. Tabii eğer kullanabilirsiniz...

İcat 1: Sabah Şefkati Kulübü

Yalnız veya kötü ilişki sahibi kişiler için şahsî dizaynımdır! Şöyle oluyor: Kişi, sabah yataktan kalkıyor. Huysuz ve şımarık çocuklar gibi, ellerini kollarını yanlara salmış biçimde, ayaklarını sürüyerek kapıdan pijamalarıyla çıkıyor. Göz-

lerini asla tamamen açmadan ve böylece kirpiklerin arasından kaçmaya çalışan uykunun ucunu sıkı sıkı tutarak yürüyor. Derhal evinin yakınında bulunan Sabah Şefkati Kulübü'ne gidiyor. Dev bir yatakta sarılmış, uyur uyanık yatan insanların arasına karışıyor. "I-hı-ııı" gibi manasız mahmurluk sesleri çıkararak kendine sığışacak bir yer açıyor. Böylece ılık uykulardan uyanmanın zalim keskinliğini kendi sokagındaki insanlarla gidermiş ve uyanıklığa tanıdıkların desteğiyle geçmiş oluyor. Sabahları yataktan bedbin kalkmamak için mutlaka sabah şefkatine ihtiyacı olanlar için müthiş bir icat. Kendi aranızda değerlendiriniz.

İcat 2: Hayat Değıştirme Grubu

Şimdi biz kendi hayatımızdaki meseleleri niye çözemiyoruz? Çünkü zaaflarımız var. Misal, atıyorum, bir adamdan veya bir kadından kurtulmak istiyoruz ama işte şu sebepten bu sebepten, bilmem ne zaafımızdan ötürü kurtulamıyoruz. Veyahut da diyelim ki patrondan zam isteyeceksiniz ancak siz para konuşmaya utanmak gibi bir zaafı olan birisiniz. Veya hayır diyememek gibi bir zaafınız var, kim sizden ne istese pat diye evet deyip sonra da içinizi kemiriyorsunuz. İşte bakınız tam bu durumda birbirlerinin zaaflarına sahip olmayanlardan bir yardımlaşma ağı oluşturmak gerekmez mi? Misal siz duygusal konularda biraz zayıfsınız da patronla pazarlıkta süpersiniz.

Hemen zam istemekte güçlük çeken ama duygusal konularda bir virtüöz olan arkadaşınızla hayatlarınızı değıştiriveriyorsunuz. Bir haftalığına herkes diğereğinin hayatını yaşıyor, sorun çözüldüğünde herkes hayatına geri dönüyor: Hayat Değıştirme Grubu! Şimdi bu fikir süper değıl de ne?

İcat 3: Parçalı Ömür Turu

Hep söyledim, daha önce de bu ciddi soruna parmak basmışlığım vardır:

Bir ömürde sadece bir hayat olması saçmadır!

Koskoca bir ömürde, üstelik bir kere yaşandığı da göz önüne alınırsa, en azından üç hayat bulunmalıdır. Misal, 15 yıl Ece olarak yaşadın. Tamam, yeter, orada bırakacaksın. Halka açık yapılacak bir duyuru ile bundan böyle artık –atıyorum– Aylin olacaksın. Beş yıl öyle gidecek mesela, sonra Ahmet olacaksın. Budur, akli başında olan budur. Nedir o öyle ömrünün sonuna kadar aynı insan?! Yıllar yılı aynı. Olmaz ki!

Bu projenin, teknolojinin gelişmesine bağlı olarak insanların eşyalara, hayvanlara dönüşmesi ile zenginleştirilmesi de mümkündür. Şahsen eşya olma hakkım olsa ömrümün bir bölümünü bir pavyonda sahnenin tepesinde asılı duran şu aynalı toplardan biri olarak geçirmek isterdim.

Muhterem okur, şunu önemle belirtmek isterim:

Olmaz olmaz deme, olmaz olmaz!

Eğer insanlık enerjisini akıllı bombalarla dandik füzelere harcamasaydı, kafayı yukarıda sözü geçenlere benzer “hayatı” meselelere yatırsaydı, bugün, kim bilir, belki de süper şenlikli bir hayatımız olabilirdi. Kıssadan hisse bölümünü de böylece atlattığımıza göre haydi bakalım muhteremler, sağlıcakla!

Biri, içimizden biri, günün birinde, kendini boşluğa bırakıp düşmek, bu dünyadan gitmek istedi. Yani diyelim ki... Diyelim ki biri, dayanamadı bir şeylere ve "Yeter!" deyip... Anladınız değil mi? Ne olur sizce? Yani o kendini boşluğa bırakıp öte dünyalara düştükten on dakika sonra ne olur? Acı olan birinin kendini yok etmeye kalkışması değil. On dakika sonra bütün seslerin, bütün hallerin eskiye, hiçbir şey olmamış gibi eski hallerine dönmesidir acı olan.

Hani olur ya, dayanamayıp ağlayan, bağırp çağırın insan, herkes ona donuk gözlerle bakarken anlaşılmamış bir şaka gibi çürüyüp kalakalır. Herkes sanki bir saçağın altına doluşur o sırada, sanki bir tek o ağlayan asıkta kalıp yağmura ıslanır. Böyle şeyler gördüm ben, böyle insanlık anları. Sizin gördükleriniz gibi. Tıpkı.

SAÇAK ALTI İNSANLARI VE YAĞMURDA YÜRÜYENLER

Yağmur mu, rüzgâr mı, kar mı, ne yapsa karar verememiş, asabî bir havası var havanın... Havadan kaçmak mümkünmüş gibi koşuyor herkes sokakta. Oysa İngilizler kanıtlamıştı bir zaman, koşsa da yürüse de fark etmiyormuş, aynı miktarda ıslanıyormuş yağmurda insan. Koşsa da yürüse de...

Yeryüzü misafirlerinden bazıları, ıslanmak için gelmiştir buraya. Saçakların altında bekleyen ürkeklerden biri olmayı yediremez kendine, üstelik çoğu kez bilmez nedenini bile. Çok güçlü olduğundan değil, müdanasız olduğundan da değil. Onlar bazen bitmiş tükenmez kalemleri bile atmaya kıyamazlar hatta. Ama niyeyse, eskiden pazarlarda satılan civcivler gibi bitişip birbirine, korkuyla birbirini onaylayarak yaşayan, tek başına duramadıkları için ellerini sıkı sıkı tutu-

şarak duran o saçak altı insanlarından biri olmayı beceremezler. O saçakların altına, kimileri, ne yapsalar sığışamazlar. Onlar, çoğu kez bir başına yürümek zorunda kalırlar.

Yağmurun yönü de belirsiz, bir tuhaf. Hatta bazen sanki yerden yukarı doğru yağıyor. İnsan sersemliyor. İnsanın yüzünü sıyrıyor rüzgâr, damlalar enseyi ısıtıyor.

İşte o zaman saçaklardan birini seçip, birazcık olsun, kısacık bile olsa, dinlenmek, durmak, yüzünü silmek ister yalnız yürüyen. Birazcık izin almak ister yoldan, yağmurdan. Yani yine çıkacak, kimseyi yerinden etmeyecek, biraz yüzünü silip yeniden yola devam edecek. Tam da eskisi gibi yalnız yürüyecek. Düşse kalka, neyse işte, yine devam edecek.

O vakit, tuhaf bir şey olur. İnsanoğlu, hele topluluk halindeyse, niyeysel pek acımasız olur. Güzel hanımların kıvrık kıvrık, uzun saçları ıslanmamalıdır, onların eteklerine çamur bulaşmamalıdır. Beyefendilerin cilalı ayakkabıları saçaktan dışarı çıkıp yağmur suyuna bulanmamalıdır. Dışarıda, yalnız yürüyen, şimdiye dek onlar gibi saçakların altına büzüşmemiş olan, yine yağmurda kalmalıdır. Onun durmaya, dinlenmeye, yorulmaya, tükenmeye hakkı yoktur. Yoluna devam etmelidir, saçak altı insanlarını rahatsız etmemelidir. Yalnız yürüyen, bir su birikintisine düşebilir, yalnızlıktan boğulabilir. Ne yapalım yani? Bunu kendi seçmedi mi?

Bir suç topluca işlendiğinde artık o kadar da suç değildir... Artık saçakların altındakiler olup biteni çabucak unutabilir. “Hayat devam ediyor” adlı şarkıyı mutlaka biri, çok gecikmeden en az biri, nasılsa, hatırlayacaktır... Saçak altı insanları yeniden civcivler gibi birbirlerine sokulacaktır.

Yağmur, doluya çevirir. Niyeyse bu, hep aniden olur. Kurşun gibi iner kafanıza, taş gibi düşer yüzünüze dolu. Tanrı sanki öfkelenip makineli tüfeğine sarılmıştır.

Yalnız yürüyen, bir makineliyle taranmaktadır; artık yürüyemeyecek kadar yaralıdır. Sanki son sınav gibi, sanki “Son kararını ver” der gibi. Yalnız yürüyen ya saçak altı insanların eteklerine yapışıp yalvaracaktır “dahil olmak” için... Ya da bunu yapmayı yediremezse kendine, acıya katlanıp seçiminin bedelini ödeyecektir. Dolu isabet kaydederse belki bu seçim ölüm bile olabilecektir.

Yediremez insan kendine. Hele bir kere yalnız ve özgür yürümenin ne tuhaf bir şahanelikte olduğunu öğrenmişse... Bu yalnızlık şahane olmadığı zaman bile artık beceremez yalvarmayı kimseye. Gönlünü eğemez insan, boynunu düşüremez, ellerini bükemez. Eğilip bükülemeyen kırılır. Kırılan dökülür. Dökülen suya karışır, sokaklarda biriken yağmur suyuna. Belki bu yüzden, suya karışıp silikleştiği için yüzü, artık yalnız yürüyenin adını kimse söylemez. Saçak altı insanları kaybedenleri sevmez.

Yağmur, ağır ağır diniyor. Güneş yeni yıkanmış çocuklar gibi diriliyor. Saçaklarda kalmış damlalar kendi küçük yağmurlarını başlatıyor. Sesler yeniden uyanıyor.

Ben görüyorum buradan. Yağmur dinmiş olmasına rağmen, güneşe rağmen, saçak altı insanları oradan çıkamıyor. Çıksalar bile yürümeyi beceremiyor. Becerseler bile, onlar yürümenin hakkını veremiyor, güneşin ve ıslak sokağın. Bunların hakkını verdiklerini düşünseler bile... Yeniden yağmur başlayacak korkusuyla onlar, birbirlerini kolluyor. Kollayarak yaşıyor. Yalnız yürüyen, suya karışmış bu sırada, akıyor başka sokaklara, şehirlere, yeryüzünün başka memleketlerine... Korkak adımların arasından süzülüp gidiyor. Gidiyor. Çirkin ördek yavrusu gibi, kendi kuğu ailesini bulmak üzere yola devam ediyor. Yağmur korkusu sadece saçak altı insanlarını tüketiyor.

Öyle işte...

"Saçak altı" insanlarını, hatta daha beterlerini, insanların büsbütün "isiz" olma ihtimalini gördükçe alaşmak yetmiyor bazen. Hayat canınıza kast edecek kadar başka birine dnstrmeye çalışıyorsa sizi, siz de kendinizi korumayı öğrenmelisiniz aslında. Çünkü bir hayatımız var ve ne olacağı burada olacak. Sanki oumuz "deneme I" tadında yaşıyoruz hayatı. Öyle değil ite, ne yapıyorsan o; hayal edip ertelenenler için ayrıca bir ek süre verilmeyecek yarışmacılarımıza! Her gün de böyle düşünülerek yaşanmaz ya, neyse.

HEMEN BİR B PLANI!

Bazen, o büyük binalara, bütün bu işyerlerine neden tıktığınızı unutabilir, hatta unuttuğunuzun farkında olmazsınız. Bazen, bunun farkına varmak katlanılamaz bir acı vereceği için bilinçli olarak unutmuş gibi yapabilirsiniz. Bazen de kendinize, kazandığınız parayı, başarılı olduğunuzu tekrar ede ede, bu tıkişmaya değdiğine ikna olmaya çalışırsınız. Ama er ya da geç bir gün, bir yerde mutlaka tek bir ömrünüz olduğu gelir aklınıza. Bir anda her şeyi bırakabilirsiniz hatta. Ama sonra kafeste çok uzun kalmış tavuklar gibi olursunuz; tıktığınız binalardan çıkıverince popo üstü oturuşsunuz. Ezber bozulur, cümle dağılır. İşte o zaman insana bir 'B planı' gerekecektir.

Sizin bir B planınız var mı? Şu anda yaşamakta olduğunuz hayat, herhangi bir nedenle çuvallarsa, ufalanıp elde dağılırsa ne yapacağınızı planladınız mı? Hayal ettiniz mi?

O bina bir gün sizi tüketebilir, bu hayat canınıza kastedebilir. Özene bezene kurduğunuz düzene dönüp sizi boğabilir. Tam da o zaman için sizin B planınız nedir?

Benimkini hemen söyleyeyim: Motosikletle Güney Amerika turu yapıp kitap yazmak. Hatta Che Guevara'nın 'Motosiklet Günlükleri'ndeki rotasını izlemek. Oradan bir de belgesel yapmak. Bu planı aşırma isteyenler olursa buyursun aşırınsın, sevinirim. Ama tavsiyem odur ki sizinki benimkinden daha iyi olabilir; dileğim daha iyi olsun!

Önemle belirtmek isterim: Sözünü ettiğim şey hayal değil, plan! Yani basbayağı ince elenip sık dokunmuş, ciddi bir biçimde parasal muhasebesi yapılmış bir tasarı. Yani bunun için uzanıp gözünüzü kapatmanız yetmez, adamakıllı kağıt üzerinde çalışma yapmak, araştırmak, soruşturmak gerekir. Size önerim buna hemen başlamanızdır. Niye?

Çünkü... Bu hayat bazen yaşamaya, hatta bazen ölmeye bile değmez. Hiçbir şey sizden daha kalıcı değil.

Siz dostum, bu hayatı kurduğunuza göre, bir başkasını da kurabilirsiniz!

BÜYÜDÜM, BÜYÜDÜK.
İYİ Mİ ETTİK?

Hayatın bizatihî kendisiyle ilgili yazdığım kadar çok, bir tek büyümele ilgili yazmışım. Şöyle bir bakınca... Ne çok dertdim varmış büyümekten yana!

“Çocuk kalalım” ya da “Hepimizin içinde bir çocuk var” hama-seti değil; büyümeye öfkelendiğimden ya da bunu sevmediğimden bile değil. Beni kızdıran, büyümeye, büyümüş olanlar tarafından iliştilirilmiş, yakıştırılmış olanlardı. Kötü olan, senden geride bırakmanı, terk etmeni istediklerindeydi.

Bir de şu var ki; ne kadar büyürsek büyüyelim İnsanlar çocukluklarında alıyorlar esas biçimlerini. Kadınlar ve adamlar olarak biz -düşünün bir kez- aslında hâlâ çocuklukta okuduğumuz o ilk kitapların peşindeyiz, hâlâ onların arkasından gidiyoruz. O yüzdendir işte, şimdi bile, o büyük büyük konuşmaların içinde, eğer yeterince emniyette hissederseniz, o eski kitaplardan, o kitapların söz ettiği doğrulardan bahsederken buluyoruz kendimizi.

O eski biçimlerimizden tanıyoruz, seviyoruz birbirimizi. Kalabalıklar içinde birlikte durmaya karar veren insanlara bakın. Mutlaka aynı kitapları okumuşlardır küçükken, aynı cümleler işlemiştir içlerine.

Büyümekle ilgili o derin dertlenme hali, büyürken oluyor. Büyüyünce geçiyor, enteresan bir biçimde. O yüzden galiba şimdi biraz uzakta duruyor bu yazılar bana. Belki bana uzakta ama oradan, aynı yerden geçecek olanlar var daha. Hepimizin aynı yerlerden geçmesi, aynı yerlerde düşmesi, hatta kimi kez aynı sözcüklerle ağlamamız kötü bir şaka gibi gelmiyor mu size? İnsanlığın bu ilerleyemeyişi yani, enteresan değil mi? Herkesin, eninde sonunda tek başına büyümesi... Merhametsiz bir gerçek gibi.

Büyümenin kendisi değil herhalde beni bu kadar dertlendirmiş olan, bakınca şimdi yazılara. Daha can yakıcı olan o tek başınalık mecburiyeti galiba. Belki de o yüzden yazdım büyümek üzerine, bu mecburiyetle inatlaşmak için, birileri de o kadar yalnız hissetmesin diye. Yani, aslında, biraz nafîle... Ama yine de, büyümek üzerine...

ŞEKER KIRIĞI

Terlemiştim ben. Bilmemiştim ama. Annem bilmişti. Öyle olur... İçimde koştururken oyun, dizlerinin arasına çağrılmışım onun. Belimden kısıtılarak yumuşak bacakları arasına, çekiştirilmişim şefkatle. Söylemiştim, oyun sürüyordu, gözlerim kilitliydi ileriki çocuklara. Sert, küçük, beyaz, serin havlu girdi belimden içeri; annemin elleri sırtımda. Serinlik yapıştırıldı sırtıma ince bir özenle.

Kaybolmuş, adlandırılmadığı için unutulmuş hisler vardır geçmişte. Zamanın, hareketin içine sıkışıp gittiği için kıymeti yeterince bilinmemiş... Bu da öyle bir şeydi...

Havlu akça pakça bir serinlik olarak içimdeydi. Annemin ılığı havluyla birlikte şimdi, benimle birlikte çocuklara doğru koşuyordu. Kıymetimi hiç bilmeyeceğini sonradan öğreneceğim sokağa doğru. Annem belki arkamdan bakıyordu,

belki işini tamamladığı anda dönüp masadakilerle konuşmaya başlamıştı.

Bu havlu onlarca kez tekrarlanmış, havlunun uçları onlarca kez yakalarımından dışarı taşmıştı. Biçimsiz sırtlı çocuklar olarak oynamıştık hep.

Terli tene değen havlunun serinliği sanki o anda bildirir çocuğa terlediğini. Tatlı bir nekahat sabahı gibi. Hastalıktan sonra yapılan ilk banyo gibi. Uyuşmuş vücudun tatlı titremesi, hastalığın suyla birlikte akıp gitmesi, ıslak saçın taranması ve tenin yeniden doğması, temiz pijamaların ahşap kokan çekmecedan çıkması...

Küçük yatağında, yeni uyanmış ayaklarına bakarsın. Küçük ayaklarına. Çocuklar ayaklarının dünya sevimlisi olduğunu bilir mi acaba? O sırada anne, sokaklara gitmek için dolabın önünde eteğine bluz uydurmaya çalışır. Sırtında güneş dolanır. Bluzunu giyerken odaya onun kokusu, bir iç rüzgârla yayılır. Burnuna bu koku gelir. Bahsi edilemeyecek kadar hafif, hayal sanılacak kadar kısa...

Bundan da bahsemezsin. Bahsetmediğin bütün o anlar kayıp mı oluyordur acaba?

Bunlar hep araya sıkışıp kalmış şeylerdir.

Bazen sevdiğin, kalabalık bir masada elini senin kolunun herhangi bir yerine koyar ya da belli belirsiz değer omzuna. O farkında bile değildir belki yaptığı şeyin. Ama o dokunma noktasından ılık bir şey akar gövdeneye. O, konuşmayı sürdürür masadakilerle; sen kendi içinde daha narin, daha nadi-de bir âleme gidersin. O elin, o dokunuşun gitmemesini, bitmemesini istersin. Bunu da söyleyemezsin; çünkü söylesen bütün o ılık akıntı dağılır, bozulur; bilirsin. Ama elini çekecek diye canın çok sıkılır. İçinden bunu geçirdiğini kendiliğinden bilsin istersin. Sonra o tabii ki elini çeker, farkında bile değildir olan bitenin.

Bir şeker kırığı gibi batar bu içine... Eriyince acısı geçer.

İşte o an da sıkışıp gider zamanın, hareketin içine.
Öyle anlar vardır işte. Şeker kırığı anlar.
Söylemedikçe sen de mi unutursun acaba? Bir hatırla-
maya başlasak kaç şeker kırığı var aslında.

(

Bazen kendimi -tam da seninle birlikte- masada akşam yemeğinden sonra gevezelik yapıyor gibi, sabah beraber aynı servisle işe gidiyor gibi ya da beraber film seyreliyormuşuz televizyonda da reklâm arasında dönüp konuşmaya başlamışım gibi hissediyorum. Köşe yazısı yazan biri gibi değil de, sizin eve gelmiş, küçük, komik şeylerden bahseden konuşkan biri gibi. Galiba bu yüzden, birçok yazıyı "Siz ne diyorsunuz?" demeye getiren bir soruyla bitiriyorum. Yani şimdi bakınca, öyle bitirdiğimi, böyle hissettiğimi fark ediyorum. "Ben konuştum, sıra sende" der gibi yani. Anlatabildim mi? Ama hak'katen öyle değil mi?

HATIRLADIN MI?

Tuhaf bir şekilde aklıma takıldı geçenlerde. Eskiden, çocukken öyle ya da böyle bir mevlide götürülmüş olanlar bilirler. Çok şekerli şerbet dağıtılırdı. O şerbetlerin üzerinde kavrulmuş dolma fıstıkları yüzerdi. Onları ağzınla yakalamaya çalışmak, bardağı çevirerek yudumunla fıstıklara nişan olmak diye bir şey vardı. “Çocukların Söylemedikleri Tarihine” ait önemli ayrıntılardan biridir bu. Belki hâlâ vardır, epeydir mevlit(görmedim).

Kardeşleri olanlar mutlaka yaşamıştır bunu: Coca-Cola’yı, iki bardağı yan yana getirip ince ölçümlerle eşit miktarda koyma meselesi vardır bir de. Birinin ağır ağır içmesi, diğeri bitirdiğinde onun daha ağır yudumlarla canını çektiirmesi... Belki hâlâ vardır. Epeydir çocuk değilim.

Pazar sabahları TRT'deki Pazar Sineması'nı izleyerek kahvaltı etmek vardı bir de, reçeli ekmekten akıtı akıtı... Ayakları sandalyede sallaya sallaya, lokmayı ağızda unutarak heyecandan, gözleri her şeye şaşırıp açarak.

Annen üstünü hızla değiştirirdi sonra, burnuna sürterdi üzerinden çıkarılan şeyin yakası. Sen anlamadan yenisi giydirilirdi. Dizlerini silirdi kirlendiğinde, dizler niyeyse hep kirliydi. Paşa çayı vardı sonra, ılık ve şekerli. Petit Beure'leri onların içine daldırıp yumuşatmak vardı, çayı iyice bulanık hale getiren. Şimdi öğrenirsin belki görsen, ama o zaman ne çok severdin, bir bilsen! Leblebilerle ağzını doldurup ağzında onları hamur haline getirmek vardı. Misafirlikte uzatılan şekerden iki tane alma hakkı da vardı, çikolata verdiklerinde asla yetmeyen. Sonra sevmediğin evlerde birbirine yapışmış akide şekerlerinden zorla iki tane aldırılması, kolonyanın hep avuçlarından yere dökülmesi...

O külotlu çoraplar neden hep düşerdi, ağı dizlere kadar inerdi? İşkence gibi. Onları neden hiç toparlayamazdık biz? Annenin yaptığı gibi düzgünce atleti içine sokup bir kumaş topağı yapmadan yukarı çekemezdik. Ya hep büyüktü o çoraplar ya da hep küçük. Bir de atletler vardı tabii, fitilli penye. Acaba sonra kaç kişi devam etti onları giymeye? Şimdiki çocukların en şanslı olduğu mesele ise kurdelelerden kurtulmuş olmaları elbette!

Pazar günleri sizin de evinizde durmadan çamaşır yıkanır mıydı? Merdaneli eski makinelerle. Niyeyse garip bir huzur verir insana o çamaşır makinesi sesi, pazar günü sesi. Şimdi siz de evinizde çamaşır yıkıyor musunuz sık sık, sırf o huzur sesini duymak için mesela?

Pazartesiler pazar akşamlarından başlardı, hâlâ da başlar. Beyaz çoraplar ve ütülü yakalar. Ütü bir koku bırakırdı önlüğün üzerinde, hafif bir yanık kokusu sanki, tatlı. Düğmeli, elde taşınan çantalar vardı o zaman, sırt çantası he-

nüz icat edilmemişti. Kenarları kıvrılmış defterleri yerleştirirken yapılmamış bir ödev hatırlandığında bir çocuğun hiç hak etmediği bir iç sıkışması yaşanırdı.

Sonra “garson boy” zamanlara geçildi, kalın katlanmış kot pantolon paçalarına... Pazar akşamları şeyleriydi bunlar. Şimdi pazar günleri neleriniz var?

(

Doğru söylemiş bu yazı son cümlelerinde:

Niye büyüdük ki?

Bakın şimdi, bu yazıyla ilgili hiçbir şey diyelim gelmedi.

Tırnaklarını çıkarmayı otuz yaşına kadar öğrenememiş olan biri
otuzundan sonra bunu yapmayı öğrenebilir mi? Belki... Bilmiyorum..

Hakikaten. Tırnaklarını çıkarmayı bilen böyle bir yazı yazabilir mi?

Yazamaz herhalde. Peki bu iyi bir şey mi? Onu zaten hakikaten
bilmem. Hiç bilemedim.

GÜNEŞİN TOZLARI

Odaya kış güneşi vurunca, siz o huzmeye uzaktan bakıyorsanız eğer, toz zerrelerinin tembel bir dans ettiğini görürsünüz. O zaman aklınıza sizin, ışık vurmadığı için görmediğiniz milyarlarca dansçı toz zerresi gelir. Böyle böyle düşünmeye devam ederseniz eğer, “güneşin tozları dünyasına” dalarsınız. Güneşin tozlarına dalınca işte, ne düşündüğünüzü takip edemedi, tembel bir dans gibi sanki, kafanız çalışmaya başlar. Bir âna gider aklımız, oradan dönüp gelip bir konuşmaya konar. “Orada niye öyle demedim de şöyle dedim?” gibi silik bir soruyla başlayan dalgalı, düzensiz düşünceler birbirine bitişmeden, uçuşarak başınızın etrafını sarar. O dansçı düşünce zerrelerinden bahsedeyim dedim. Bugün.

Kırklarının sonunda bir adam, büyük çalışma masasının başında oturuyordu. Bir iş gibi sanki, sıkılıyordu. Her zamanki gibi, bir yandan bilgisayarıyla oynarken bir yandan benimle konuşuyordu. Ya da konuşmuyordu... Bunu anlamak imkânsızdır söz konusu O olunca.

“Sen intikam almamalısın. Bu sana yakışmaz,” dedi. Yumuşak karnım benim burası, soru tam çalışıp çalışıp öğrenemediğim yerden geldi. Ben de dedim ki: “Ama benim de küçücük olsun intikamlar alma hakkım yok mu?”

Sonra ne dedi hatırlamıyorum bak. Zira aklım, kimi konuşmalarda, kendi dediğime takılıyor. Niye öyle dedim ki ben? Belli değil mi, intikam alamadığım. Sonra galiba O, “Çünkü sen onlarla başa çıkamazsın,” dedi. Ya da bunu başka bir konuşmada söylemişti de ben buraya ekliyorum, emin değilim. Peki acaba, “Konu sen-ben itişmesi olunca sen çok güçsüzsün,” diyen O muydu yoksa onu başkası mı söylemişti? Ama, “İyilik yapabildiğin oranda kötülük yapamıyorsan seni ciddiye almazlar,” diyen kesinlikle Süleyman Demirel’di.

Lunapark’ta beni itip öne geçen, çarpışan arabalarda kalan son arabaya binen çocuk... O arabaya binemediğim için ağladığımı sanan anne... Oysa “Bu nasıl olur?” şaşkınlığı yüzünden ağlamam... Bütün bunlar büyüyünce geçmeyecek tiyse eğer, niye büyüyoruz o zaman?

Niye bizi dinlemediğini düşündüğümüz zaman O biri, sesi-miz içine kaçır? Niye beceriksizleşir insan önemsenmediğinde? Niye bazı konuşmalar sonradan dert olur insanın içine?

“Ben de böyleyim arkadaş,” diye ne zaman söyler insan? Kendinden memnun olduğun o an nerede başlar? İnsan ne zaman “tamamlanır”? Ne zaman düşünmeyeceğiz “O konuşmada niye öyle dedim şöyle diyemedim?” diye? “Öyle dedim, gerisini de diyemedim. Ne yapalım, ben de buyum arkadaş!” cümlesi ne zaman kurulur bir insanın hayatında?

Siz de ergenlik döneminde herkese her şeyi açıklayacağınız o konuşmayı hayal eder miydiniz? Toplayıp canınızı yakan, içinizi sıkan, sizi anlamayan herkesi, bağıra çağıra anlatacağınız, bütün anlaşılmamış anlarınızı bir bir anlatacağınız o büyük gösteriyi düşler miydiniz? Ne çocukça şeydir o. Hiç olmaz halbuki... Hiç. Bütün söylenmemiş cümlelerimiz içimizde birikmeye devam edecektiye eğer, niye büyüdük ki biz?

Güneşin Tozları Dünyası... Günün beklenmedik bir ânında nasıl da yakalar insanı yutulmuş cümleler. İtemeyeceksen, seni itip önüne geçen çocukları, sonra durdurup onu, "Arabaya binemediğim için değil, bu yaptığının ne kadar berbat bir şey olduğuna inanamadığım için ağlıyorum. Anlıyor musun?" diyemeyeceksen niye büyüdün ki sen?

İki arkadaşım, birbirini yıllarca çok sevmiş iki, güzel insan, birbiri
ardına intihar ettiler. Bunu böyle söylemek ne kadar merhametsiz
geldi. Şimdi bana. Hâlâ buradaymışlar gibi geliyor şünkü. Belki de
böyle sanabileyim diye gitmedim göz törenlerine. İkona olmamak için
geri dönmeyeceklerine... Diyecek başka bir şeyim yok. Çok güzel iki
insandılar.

ÖZGÜR'LER

Bu akşam inadına çıkıyor sanki reklâm. Cilâlı İbo tren vagonunda -niyeyse- elinde horozuyla cep telefonu insanlarına bağıyor:

“Özgür'ler!”

Bir şeyler söylüyor, telefonla ilgili şeyler... Bilirsiniz, şirin görünen ve bir şeyler satmaya çalışan şeyler. Oysa...

Ne bir tren vagonunda havalı “serüvenci” gibi takıldılar ne de bu hayatta fiyakalı fotoğraflar vereceğiz diye didindiler. Ama hem fiyakalıydılar hem de bu memlekette “iyi ve özel insanlar” olmak gibi ağır bir serüvenden geçtiler. Ne vagona atlamaya benzer bu iş, ne gemilere inip binmeye; beter! O telefon reklâmlarına çıkan, bankadaysa orta kade-me yönetici olan, “serbest meslek grubundaysa” bir şekilde

yırtmaya çalışan, avukatlık yapıyorsa ömrünün geri kalanında duracağı yere yerleşmeye çalışan, gazetedeysse “genç köşe yazarı” diye bir meslek tutturup gitmiş olanların (!) yaşındaydılar. Benim yaşımdaydılar yani. Bizim... Otuzların eşiği, başı, işte oralar.

Otuz, insanların gizlice elendiği yaşmış meğer, bilemedik. Bilemedik ve gittiler. Sözleşip bu işi kendileri bitirdiler.

İki özgür’düler. Anneleri babaları bu memleketin acı çeken “o kuşağı” vardı ya hani, onlardandılar ihtimal. O yüzden kız ve erkek olmalarına rağmen, bizim kuşağın çoğu çocuğu gibi onlar da “özgür”düler. “Devrim” değil yani, “Tuğçecan” da değil. Anladınız mı? Bizim kuşak bu iki ismin çizdiği iki kaderin arasındaki farkı, o iki kaderin arasında tek başına yazmak mecburiyetinde olduğun hikâyeyi, onun zorluğunu çok iyi bilir! Taraftarsız bir futbol takımı gibi, tek banka...

Bir zaman birbirlerini sevmişlerdi, uzun sevmişlerdi. İki çok akıllı çocuktular. Bilim makaleleri yazarlardı. Bir ay önce biri, bir ay sonra biri derken, bu hayatta daha fazla duramadılar. Bir kız bir oğlan... Benim arkadaşımdaydılar. Gülüşleri geliyor aklıma... İki kişilik olanı da oluyormuş ölümün, Allah kahretsin, tutamadık, iki kişi gittiler. Müthiş zekice tasarladıkları incelikleri geliyor aklıma. Eğlenmek için uydurdukları oyunlar geliyor. Ama asıl oynamamaya karar verdikleri “oyunlar”, kazanamayacakları için değil, kaybetmekten korktukları için de değil, kurallarını sevmedikleri için katılmadıkları oyunlar geliyor. Kravatsız ve tayyörsüzdüler, anladınız mı?

Cilâlı İbo gibi bağırtıp bir horozu, alıp onları karşıma, “Allah kahretsin özgür’ler! Biz becerdiğimiz için mi buradayız?!” diye bağırasım geliyor yeterince uzağa gidecek bir vagona. “Sanki biz çok mu şahaneyiz bu oyunda?” Niye gittiler ki? Bizim birbirimizden başka neyimiz vardı ki?!

Bir şey söyleyeyim mi? Azız zaten. Çok azız. Birbirinizi tutun. Futbol takımı tutar gibi mesela, koşulsuz. Birbirinizin tarafını tutun yani, tutmalı. Çünkü Allah'ın belası hayatta... İyiler kazanmalı, anlıyor musunuz? Bir kereliğine. Denemeli hiç değilse. Berbat bile olsa bu fikir, komik bile olsa, şu kadar basit: Ölmeyin. Azız çünkü biz!

Dönüp gülüşleri geliyor aklıma. Işık yüzlü çocuklar... İki küçük peygamber gibiydiler, zamanlaması kötü iki peygamber. Gidin bakalım şimdilik. Biz artık sizin yükünüzü de taşıyoruz. Dünya şimdi daha ağır. Özgür'ler... Özgür'düler!

Gizli şeylerim var benim, şifreli şeylerim. Ama şimdi, sırf bu kitabı yazıyorum diye şifrelerimi açıklayacak değilim. Böyle şeyleri zaman zaman yaptım ben, siz bilmediniz. Zaten bilmemeliydiniz. Bir şeyden bahsederken aslında bazen bambaşka bir şeyden söz ediyordum ben, siz bir yazı yazıyorum zannettiniz. Şimdi de mümkünse öyle zannedin. Ve "Esmer, Uzun, Neşeli" yazısının gizini yine buraya gömelim.

Bulmacayı, bulmaca sevenlere verelim!.

ESMER, UZUN, NEŞELİ!

Uzun, neşeli bir adamdı veyahut uzun neşeli; uzun uzun. Esmer, müthiş zeki bir adamdı veyahut müthiş esmer zekâlı bir adamdı; esmer esmer düşünen biri. Bu esmer uzunlarda, tuhaf bir alçakgönüllülük olur dünyanın ölçülerine karşı, bu yüzdendir biraz eğimli dururlar. Çünkü nasılsa uzun-durlar.

Geniş, yüksek, göz alabildiğine bir göğsü vardı bu adamın. Konuşurken, gülerken, dinlerken inip kalkıyor ya, o göğüste hep bir şeyler olacak birazdan. Hınzır bir göğüstü bu yani, her an kendine baktıran. Boynu, öyle boş bıraktın mı biraz yana doğru eğik duran cinsten. Aklı mı ağırdı, derin bir hayale mi daldı, başı yana düşerdi zaman zaman.

Kolları oluyordu günün belli saatlerinde, bilhassa da yü-

rürken; göğsünün kenarından geçip hızla aşağılara akan, sonra kendine gelip havalanan. Kollarının ucunda elleri vardı ki, her yerinden çok onlara bakmak isterdi insan. Kemikli, ince ellerdi bunlar, söylemeye gerek var mı? Uçlara doğru çocuk, bileklere doğru adam. Sana doğru yaklaşıırken her şeyi birden içine alabilecek kadar kocamanlaşan. Böylece küçülürdün sen; gözlerini açardın şaşkınlıktan. Sen şaşakalınca, gözlerini gayri ihtiyarî açan adamlar vardır, sırf sen gözlerini kocaman açtığından. Çocukluk hiç geçmez o adamlardan.

Uzaktan, şöyle bir durup bakınca kendi kendine bir içli şiire, biraz daha uzun baksan en efkârlı türküye dönüşen adamlar vardır. Daldırır insanı, derin daldırır! Niyeyse bakarken bakarken insanın gözlerini doldurur. Halbuki de gülüyordur, halbuki de şakalaşıyordur, boynunu arkaya atıyordur veya, o da olmadı sigarasını yakıp alttan bakıyordur işveli, hınzır. Ağlanacak hiçbir şey yoktur da yine de sen ona bakarken adam durduk yerde hazin bir hikâyeye dönüşür. Bu adamların tam sen daldırıp akacakken kalkıp zeybek oynayanları da vardır. Uzunca yana doğru açıp kollarını, bir rakı kadehini yere atar gibi, içeriden içeriye ağlar gibi. İşte o da bu az bulunanlardan biriydi.

Çocukları ve zeytin ağaçlarını sever, takım elbise giydi mi en fiyakalısından Amerikan filmlerine benzerdi. Alnının iki yanını açarak dökülmüş saçları bilhassa yakışıklıydı. O yürürken rüzgâr mı çıkardı, yoksa bizatihi yürüyüşü mü rüzgârlıydı, hava yarılr, sokak durup yelin dinmesini beklerdi o adım atarken.

Benim dedem, böyle biriydi.

Çocuklukta olan kimi şeyler çok sonraları bir zaman bir anda yakalar sizi. İçinize ılık, hazin bir şey akar. “Neydi bu?” dersiniz, “Neden şimdi böyle oldum?” Ufak tefek şeylerden söz ediyorum. Kahvaltı yaparken küçük radyonun TRT 1

çalması gibi mesela. Çok sonra bir zaman, artık büyüdüğü-
nüzde yeniden tekrarlandığında bu an, son derece tesadü-
fen, o anda biraz durmak istersiniz. Bu sabah, bu yazı tam
yazılacakken, kahvaltı masadâ hazırlarken, bu yazı bambaşka
bir şey olarak yazılacakken, birden ve kendiliğinden TRT 1
çıkırtı radyodan. Bir kadın “Kadifeden Kesesi”ni söyledi.
“Oturmuş kumar oynar/ Ah! Ciğerimin köşesi!”

Bu, benim dedemin en sevdiğiydi.

Esmer, uzun ve neşeliydi. Asla çekilemeyecek güzellikte
bir filmin efkârı jönü gibi gidiverdi. Sonra, çok sonra anla-
dım ki, dedelerine uzun uzun bakmış kız çocukları hep böy-
le adamlara niyetlenecekti...

Annem kızının bir gün yazar olacağını bilmiyordu. Bilseydi de ne değişirdi zaten? Bir anne çocuğunun büyürken aklına neler kaydettiğini bilebilir mi? Çocukluktan hangi fotoğrafları büyürken beraberimizde götüreceğimizi biz bile seçemeyiz hatta. Bir çocuğun tarihini yapan nedir? Hatta kaydedilen o fotoğrafların çoğu gerçek midir? Çoğumuz kendimizi, kişiliğimizi, ilişkilerimizi, değerlerimizi çocuklukta gördüğümüz değil, gördüğümüzü sandığımız fotoğraflar üzerine kuruyoruz aslında. Düşünün bir kez. O anın, o çok önemli anın fotoğrafı sizin hatırladığınız gibi miydi acaba?

AYŞEGÜL NASILSIN? İYİ MİSİN?

Zamanın içinde, ılık battaniyenin içinde yuvarlanır gibi yuvarlanır çocuklar. Saatler olmadan önce çünkü, ılıktır zaman. Yok kadar ılıktır. Anneden divana, divandan yatağa, yataktan anneye geçen bir şeydir hayat henüz, bölünmemiştir. Zamanın çocukluğu kesintisizdir. Bir rüyasız uyku, kendini bilmeyen ten... Gün akarken çukurlar açılır zamanda, hayallerle genişleyen, derinleşen zamanın çukurlarına düşer çocuklar. Saatler henüz yoktur; bir şeyi ne kadar uzun süre hayal ettiklerini bilemezler. Bir biçimsiz nesnenin başında kendi kendine konuşan çocuklar, zamanın çukuruna düşmüşlerdir. Birazdan, sanki böyle bir şey olmamış gibi kalkıp güne devam edecekler...

...Sonra elinizden tutup başkalaşan ve zalimleşen anne,

“ana okulu” adlı yabancı bir yere, seni bırakmak üzere... Bütün bu insanlar niye? Sana yaklaşmaya çalışan bu kadınlar? Düşman bakışlı bu çocuklar?

“Ben işe gidiyorum. Sen adını söyle ablaya. Abla adını yazacak deftere,” demiş annem, anaokulunun kapısında beni terk ettiğinde. Bir çocuğun kafasından geçenleri sadece bir çocuk bilebilir, Tanrı bile o kadar ileri gidemez. Kim bilir neler düşündüm ben de... Velhasıl akşam olup da Ece hanım anaokulundan alınmaya gelindiğinde annem sorar:

“Ece Temelkuran?”

“Yok öyle biri,” der “abla”.

“Nasıl yani?”

“Bir Temelkuran var ama...”

“Evet?”

“Ece değil.”

“Ne peki?”

“Aydeniz!”

İnsan beş yaşında böyle bir pavyon uvertürü ismini nereden bulur? Neden bulur, bilinmez. Ama herhalde bütün çocukların büyümesinin sebebi, yaptıkları kaçış planında bir eksik olmasıdır. Kendine başka bir isim uydurup ortadan kaybolmaya çalışan çocuklar, yeni bir soyadı uydurmak zorunda olduklarını bilmedikleri için hâlâ buradadır. Aslında ilk yakalandıkları andan başlayarak büyür çocuklar...

Yakalandıkları anda okullar onlara, önce saatleri, yetişkinlerin hiçbir işe yaramayan o vakitlerini, böylece ölüme doğru ilerleyen çizgi zamanı öğretir. İlk bir battaniye üzerinden çekiliverir.

Metal tabaklarda pırasalar, niyeysel hep yumurta ve süt kokan odalar... Sabah savaşlarından ağır yaralı kurtulmuş çocuklar... Küçük ayakkabılar, küçük paltolar, küçük sandalyeler... Oysa çocuklar da bilir çocuk olduklarını, bu kadar küçük şeyler arasında yaşamak istemezler. Anaokulları bütün o küçük şeyleriyle çocuklara sanki hep küçük kala-

caklarına ilişkin bir kabusu söyler. Yabancıların elinde tut-sak olduğunuz bu saatleri “şirinleştirmek” için yaptıkları ak-lı başında herhangi bir çocuğu kandıramayacak kadar “ço-cukçadır”, çocuklar sadece her zamanki gibi büyükleri affe-der. Ama bu ağırbaşlılığın da bir sınırı vardır elbette. Öğle uykusu uyutulacak kadar ileri gidilemez. Çocukların gönül-leri Çanakkale’dir: Öğle uykuları geçilmez!

“Hiç ses çıkarmıycam, bak. Bak herkes uyuyor, bak. Böy-le durucam, böyle. Kimseyi uyandırmam ben. Abla, sen ba-na yine Ayşegülleri versene.”

Örgütçülük faaliyetlerinin en başarılısıdır herhalde, ana-okulu ablasını uyumamaya ikna etmek. Sonra yatağın üze-rinde yine bir çocuk zamanı çukuruna dalıp Ayşegül’lere bakmak. “Ayşegül tatilde”, “Ayşegül okula gidiyor”, Ayşegül ıvrır, Ayşegül zıvrır... Ama en şahanesiydi tavan arasında ken-disinden saklanan çok acayip şeyleri bulduğu gün. Maske-ler, oyuncaklar, elbiseler, parlak şeyler, isimsiz şeyler... Bü-yüklerin planladığı zamandan kaçmış bir çocuk yine o ılık battaniyelerin altına girer.

Bizi biz yapan hangi hayallerdi? Gördüğümüz hangi şeydi bugün -diyelim ki -yazı yazmamızı sağlayan? Uyunmamış bir öğle uykusudur belki bütün hayatın çizgisini ta sonuna kadar çizip geçiveren. Batılıp çıkılan çamurlardan kalan, kaderimizi ebru gibi damla damla belirleyen bir şey vardır belki geride...

...Sonra dizimdeki çamuru kolonyayla silmesi gerekti an-nemin 23 nisan rontuna “iyi bir ailenin çocuğu” olarak katıl-mam için. Perdede güneş sallanıyordu. Her şeyde bir hikâ-ye vardı, en çok perdede. Perdede güneş sallanıyordu. Son-ra rontta, bütün fotoğraflarda somurtan “güzел kızımız” bendim. Sonra büyüklerin zamanı geçti. Büyüdüm. Perdede güneş sallanıyor şimdi. Ayşegül tatile çıkıyor, yazı yazıyor, acayip şeyler bulmak için yollara düşüyor. Ayşegül iyi. Ay-şegül perdede sallanan kış güneşi...

Bu yazının çok komik bir hikâyesi var. Söyle ki...

Bir 23 Nisan için bu yazıyı yazdığımda, nasıl anlatmışsam çocuk sahibi olma, doğurma hissini, benim bir çocuğum var zannedildi.

Buraya kadar her şey normaldi, olur yani. Zira beni yetmiş yaşında zannedenler, erkek zannedenler, velhasıl bambaşka şeyler zannedenler oldu. Ama bir hafta sonra olaylar gelişti; hakkımda bir dedikodu dolaşmaya başladı ortalıkta ve internette:

Ece Temelkuran'ın bir kızı var ve herkesten saklıyor!

Hakkımda çok enteresan dedikodular yapıldı ama bu, hakikaten arş-ı âlâya ermiş olanıdır. Öyle işte, güldük. Kızım olsa hiç saklar mıyım? O da var!

İÇİNE BİRİ KAÇMIŞ!

Herhalde şöyle oluyordur başlangıçta: İçine biri kaçmış gibi! Tanımadığın biri, başlangıçta ismi henüz bilinmediği için “bebek” diye anılan biri... İçinde kalp oluyordur, bir beyin, tırnaklar, bacaklar uzuyordur karnının karanlığında, ellerden parmaklar çıkıyordur, acayip. Merak ediyordur herhalde insan, “Dışarı çıkıp bir konuşsa da nasıl biri olduğunu anlasak,” diyordur herhalde. Herhalde, en çok “Beni sever mi acaba?” diye merak ediliyordur, “Ya sevmezse?!” Korkuluyordur. Herhalde.

O dışarı çıkınca aman aman bir seviniliyor, bir gürültü oluyor ya, o gürültü geçince insan yaptığı şu işe bir yakın-

dan bakıyordu. Herhalde bakmaya doyamıyordu. Herhalde o zaman tuhaf bir hüznle, böyle göğsünde bir şey çok fena kabarak insanın gözleri doluyordu. “Temiz göz yaşı” dedikleri gibi bir şey olmalı bu, akıp gidiyordu, iç geçiriyordu insan, ellerine, parmaklarına, ayaklarına şaşarak, devasa bir hayretle bakakalıyordu. Hasta olur mu acaba, nefes alıyor mu acaba, ya ateşi düşmezse, ya elimden düşürsem, diye insan, çok fena oluyordu herhalde. Kalbi hop ediyordu düşündükçe. Herhalde.

Sonra büyüyünce, sokaktan kanlar içinde gelince, böyle insanın beyni karıncalanıyordu herhalde korkudan. Sonra yaradan yorulur ya çocuk, pansumandan sonra tatlı bir uyku çöker, o uyku da ağlamanın hıçkırıkları kesik kesik nefeslerle uzun bir iç geçirmeye döner, onu duyunca insanın içi herhalde yine ona akıyordu. Sinirleri bozuluyordu insanın herhalde, soğukkanlılıkla yapılan bir pansumanın ardından. Babası eve gelince onun nasıl anlattığına bakınca bu büyük serüveni, yine gülüyordu herhalde insan içinden. Ta içinden. Geçiyordu her şey yani. Topyekun tatlıya bağlanıyordu hayat.

Sonra okula giderken, arkasından bakarken, çantasını sürükleyişine filan bakarken, onun nasıl kırılacağını, derisinin sıyrılacağını düşünüp acaba koşup kapıp eve saklamak istiyor mudur insan onu? Ne zorluklarla doğrulana, ne çok sevilene kıyamayıp göğüslerinin arasına gizlemek istiyor mudur?

Bilmem.

Orta parmağı kalemi çok bastırmaktan ilk, küçük, kırmızı nasırını çıkardığında, sandalyede ayaklarını sallayarak, kendini unutarak sayfaya şekiller çizirken insan dalıyor mudur ona? Acaba? Öyle uzun uzun bakarken o bir anda başını yukarı kaldırınca, gözleriniz karşılaşınca, acaba insan nasıl gülümsüyordu? Acaba? Ya da acaba bütün bu kü-

ük anlar gün içinde olup bitiyor mudur? Bitiyor mudur? Bu anlar, o kalp hoplamaları, iç akmaları, çok sevmeler, çok çok olmalar nerelere kaydoluyordur? Büyüdüğünde anlatmak üzere...

Sonra okuldan gelip eve, gözlerini kocaman açmış olarak, yüzünün yarısı göz olarak anlattığında 23 Nisan'da şiir okuyacağını, insanın gözleri de kocaman oluyor mudur? Onun "Ne yap'çam ben şimdi?" derkenki büyük adam dertlenmesi sırasında insanın gülesi geliyor mudur? İnsan o gülmeyi o kendisiyle alay edildiğı sanılmasın diye nasıl yutuyordur?

Sonra onun şiiri okuduktan sonra övünmekten utanarak aşağıya iniş, merdivenlerden inerken büyüüşü, alttan bakışı, gözleriyle kalabalıkta annesini arayan, korkmuş halleri, yüzünden geçen ağlama başlangıcı, buluverince gözlerinden önce gülen ağzı, "Oldu mu?" diye bakması, senin "çok güzel oldu" diye bakman... Niyeyse ağlayasın gelmesi... "Hay Allah!" demen, başını eğmen...

Herhalde böyle şeyler oluyordur; ben bilmem.

Çocuk yapmak bir kenara, daha çok büyütürken insan kendini
çocuğuna geçiriyordun herhalde. Sanki kendini temize çeker gibi.
Mümkün değil böyle bir şey tabii ki. Üstelik düşünsenize, tehlikeli
bir şey değil mi? Hele kızlarını "Aman benim gibi olmasın. Benim
çektiklerimi çekmesin" diye büyüten anneleri düşünsenize... Kızlar,
eninde sonunda annelerine varır çünkü. Ne kadar kızlar da, ne
kadar uzağa gitmeye çalışsalar da. Sizce de bu çok acıklı bir şey
değil mi?

ANNELER, KIZLAR VE PROJELER

Herhalde kendinden çok emin olan insanlar, kendilerini bütünüyle onaylayanlar, çocuk yapmak konusunda daha cesaretli olabilirler. “Mütereddit ruhlar” herhalde daha zor cesaret edeceklerdir kendilerinden bir tane daha yaratmaya (!). Hatta onlara çocuk yapmak “cüret” edilecek dev bir kalkışma gibi gelecektir. Onların hayatta giydikleri “sahne kostümleri” hep bir yerlerinden sarktığı, üstlerine hiç tam oturmadığı için, kızlarına aynılarını diktirmeye o kadar da hevesli olmayacaklardır. Kızlarını “projeleri” olarak üretmek, büyütme büyük bir küstahlık gibi gelecektir onlara. Bir insanı bir proje olarak üretmeye cüret etmek şöyle dursun, kendilerindeki arızaları kızlarına aktarmak korkusuyla irkileceklerdir. Bu irkilme yüzünden işte...

Bu irkilme yüzünden anneler, hayatta kendileri nerelelerinden kırıldılarsa, kızları için tasarladıkları çelik zırhların tam o noktasına çifte su vermek isteyeceklerdir. Kızlar, annelerin, hayatı “bari bu kez” yenme hamlesidir çünkü. Hiçbir zırh “hayat geçirmez” değildir halbuki. Bu yüzden işte bu “proje” hep hedefi ıskalayacaktır. Kızlar, tam da annelerinin kendilerinde en beğenmedikleri yumuşak karınlara sahip olduklarını vakti gelince görecekler; her kız vakti gelince annesinin bir benzeri olduğunun farkına varacaktır. Zırhın yumuşak karnı anneden kıza geçecek veya zırhın başka bir yerinde unutulmuş bir zaaf gediği kalacaktır. Bu gedik yüzünden yabancılar tarafından hırpalansa bile kız çocuğu, anneye, ayaklar alta alınıp divan üzerinde yapılan konuşmalar, o delikler, o gedikler sayesinde daha “insanca” bir tat içerecektir.

Bir göz kararına ânıdır herhalde bebek yapmak; yani yoksa nasıl? Düşünmeye başlayınca çok korkunçlaşan bir şey değil mi aslında? Ya seni sevmezse? Ya her şeyi berbat edersen? Ya sendeki bu kırık dökük arazlar, bu berbat ruh halleri, hoşlanmadığın bütün o şeyler ona da genetik olarak geçiverirse? Ya da bütün bu arazlar geçmez de seni anlamayacak, senin de anlayamayacağın bir kız çocuğuyla burun buruna gelersen? Ya para biterse? Ya uykusunda yüzünü yastığa gömer ve sen de bunu fark etmezsen? Konuşamadığı dönemde onu hiç anlayamaz ve kendini derin bir çaresizlik içinde hissedersen? Ya da acaba bebek doğunca beynin bütün bu acayip işleyişi hormonlar yüzünden değişiyor da insan genişliyor, gamsızlaşıyor mu acaba? Bütün bu çocuklar nasıl yapıldı yoksa? Dağda bayırda doğanlar, hastane köşelerinde kendi kendine çıkanlar... Var muhakkak orada bir abra kadabra.

Kendi “kostümlerinin” aynısını kızına diktirmekten çeken anneler, herhalde hayat kostümlerinden tastamam

emin olmayanlar, kendini kör bir biçimde onaylayıp durmayanlardır. Yaşama ve daha iyi bir insan olma telaşı içinde hep bir yerleri yırtılan, eteğinin sarktığını hep sonradan fark eden, payetleri kırık kostümler, kostümlüler... Onların kızları, elbette zırhlarında deliklerle, sıyrılmaya açık etleriyle dolaşacaklardır yaşamak adlı meydanda. Bu yüzden işte dinlemeye değer cümleleri onlar kuracaklardır. Çelikler içinde dolaşanların hiçbir zaman söyleyecek iyi bir cümlesi olmayacaktır. “Başarılı projeler”, başarısız kalpler yaratacaktır.

Mühim şikket şahsiyeti Tipitip'i değiştirdiklerinde, o çelimsiz, komik adamı oto galericisi gibi çizmeye başladıklarında dünyanın artık iliklerine kadar değişmiş olduğunu düşündüm. Niyeyse bu yüzden düşündüm. Ama son derece serseri lise yıllarımın geçtiği Liman Kahvesi'nin iş merkezi yapılmak üzere kapatıldığını görünce... Eskileri ancak hiçbir yer bırakmıyorlardı artık. Eskiyi geçtim yani, onu ancak bir yer bile... Böyle şeyler söylemek ihtiyar mı yapar insani? Sanki öyle. Sanki.

LİMAN KAHVESİ VE ESKİ ÇOCUKLAR

Öncelikle bir zaman İzmir’de olmuş, bir zaman Kordon’a düşmüş, sarhoş olmuş, son parasıyla Liman Kahvesi’nde çay içmiş, durmuş, gemilere bakmış, ağlamış, gülmüş, oralarda âşık olmuş, sevgili terk etmiş, donup kalmış, anası ağlamış, kararlar vermiş, arkadaşlarla “gül gül ölmüş” ve şu anda İzmir’den gitmişlere, bir kötü haber vermek mecburiyetindeyim:

Artık Liman Kahvesi yok!

Şimdi artık siz oradan geçince kapılarına tuğla örülmüş bir hiçbir yer göreceksiniz. “Ya geçtik galiba” deyip geri yürüyeceksiniz... Ama artık hiç o kadar geriye gidemeyeceksiniz!

Tipitip’i değiştirmişler bir de. Kargacık burgacık bir

memleket insanıyken, cılız, kendi halinde bir karakter iken, semirmiş, bir oto galericisine dönmüş Tipitip. Yarısı ağzımızdan taşarak çiğnediğimiz, yumuşatmak için ağzımızda çevirirken biriken tükürüğü gürültüyle içeri çekmeye çalıştığımız o sakızın, o gizli gizli sevilen kahramanı gitmiş artık. Çünkü her şey şişmanlıyor, değişiyor, paldır küldür evriliyor bu ülkede. Buna “dinamizm” deniyor. Liman Kahvesi’nin yerine dinamik bir iş merkezi açılıyor. İnsanların kişisel tarihleri çatır çatır sökülüyor zamandan. Herkes kendi tarihine teğelle tutturulmuş olduğu için, biri ipin ucunu çekiverdi mi, hatıranın yakaları açılıveriyor.

Oysa ne acayip çocuklardık biz. Hamburgercide buluşmak hâlâ “zengin çocuklarının” yaptığı bir şeydi o zaman. Biz, muzı bitmesin diye yavaş yavaş yiyen çocuklardık. Tavuk da bir yılbaşı kahramanıydı o zaman. Anılar 9 kasetlerini, o kasetlerin klişe resimli kaset kapaklarını elden ele gezdirirdik. Hiçbirimiz Anılar 8’in, 7’nin, yani işte önceki sekiz kasedin nerede olduğunu bilmezdik. DJ Hakan Gündüz’ün yüzünü de bilmezdik biz. O zaman televizyonlar herkesin yüzünü gösteren bir şey değildi daha. Televizyonlar, insanların eteklerinden, pantolonlarından, yakalarından içeri giren bir şey değildi o zaman.

Biz, gazetelerdeki “Sadece arkadaşız” cümlesini gerçek zannederdik. Big In Japan ile Self Control şarkılarının sözlerini, okunuşlarıyla bir kâğıda yazar, bu işi ciddiye alır, yalan yanlış ama büyük bir disiplinle ezberlerdik.

Biz, radyodaki “Oyun Bahçesi” karakterlerinden şüphe etmeyecek kadar enayi idik. Onlara sinir olmayı, aslında büyüdükten sonra öğrendik. Her nasılsa aynı ciddiyetle “Penceresiz kaldım anne”yi de dinledik. Kemalettin Tuğcu’nun akıttığı gözyaşları kurumadan “Gülünün Solduğu Akşam”ı okuyup, sanki her şey bizim suçumuzmuş gibi ağladık.

Biz sanki hep yaşamadığımız, geç kalıp kaçırdığımız

“olaylı günlerin” yasını tutar gibiydik. Vatkalı gömleklerimiz, önleri kabartılmış saçlarımız, beyaz çoraplarla giydiğimiz espadrillerimiz, dar paça pantolonlarımız ile babalarımızdan öğrendiğimiz üzere Cumhuriyet’i “dikkatli” okur idik. Sonra bir gün Aykut Sporel’in öldüğünü, Tipitip’in değiştiğini, Liman Kahvesi’nin kapandığını öğrendik. “Sonra büyüdük” diyeceğim ama, biz hiç şimdiki çocuklar kadar hızlı büyümemiştik. Yoksa artık tadını o kadar sevmediğimiz o Alaska Frigoları hiç yer miydik?

Daha otuz yaşına girmeden o büyük "otuz yaş efsanesi" ile ilgili yazmaya başlamıştım zaten. O yazıları yazdıktan ancak bir yıl sonra otuz oldum. Ve gördüm ki "Otuz yaş depresyonu" diye bir şey gerçekten varmış. Ama ne sanıldığı ne de benim yazdığım gibiymiş. Daha açık söyleyeyim: Bu yazılar yanlışmış!

Doğrudur, bir şeyin sonu ve bir başka şeyin başlangıcı olabilir otuz. Ama ısrar edersen... Hatta ısrar etmek bile yetmez, uğraşmak lazım, o kadar yani. Yoksa gerçekten hiçbir ehemmiyeti yok. Şimdi, uzak bir şehirden, uzak bir ülkeden bakınca otuz yaşı etrafında geçen son iki yıldır yaşananlara... Sen değiştirmedikçe hiçbir şey değişmiyor aslında. İyisi de kötüsü de. Diğer yandan gerçek olan bir şey var ki insan neyi geride bırakıp neyi beraberinde götüreceğini iyi hesap etmeli. Mesele bir yaş meselesi değil. Çünkü zaten herkesin bir iç zamanı var aslında, kendi kendine demlenen, demlenme süresi olan. İnsan sanıldığı gibi bir şey değil; çocukken ihtiyar, ihtiyarken çocuk bir bakıma. "Takılmaya gerek yok otuza," diyeceğim ama oradan yeni geçecek olanlar, biliyorum, yine de takılacak.

Otuz Yaş Mektupları-1
AKIL KAYMASI, GÖNÜL KAÇMASI

Tam oradasın şimdi. Buralara geldiğinde ne olacağını düşünmemiştin. Aynada sende yeni olanın, “büyümüş” olanın ne olduğunu aramaktasın. “30 yaşından sonra aldığın kollar üzerine yapışır” diyor etraftakiler, böyle düşük kalitede kaygıların kenarındasın. Belki de onlar haklılar; “aklı bacakta bir kadın olmak” konusunda düşünmelisin. Bol bol su iç, sigarayı bırakıp, “sebze ağırlıklı yemekler” pişirip, buza abına rejim listeleri yapıştırıp...

Ve falan ve filan... Oysa sana sorsalar, şimdiki gözlerinin seni söyleyemezsin çocukluk fotoğraflarından!

Oyle değil mi? Her kış usturuplu ayakkabılar giyinip, her kış eskidenki gibi yuvarlak burunlu, kırmızı çizme giymeyi gizlice planlayan ve hemen vazgeçip bu acayip fiyaten zevahiri toplayan...

Ve falan ve filan... Artık yaşını sorduklarında “girdiğini değil bitirdiğini” söylüyorsun sen, ama hâlâ alışamadın buna; acıklı bir yalan atıyorsun hissini çıkaramıyorsun içinden. Sana sorsalar, dirayetli, basiretli, güçlü-kuvvetli, kafası net, hayatını yoluna koymuş bir kadın olamadan, sel basması gibi sanki, gün almaya başladın otuzundan.

Belki de bütün yıllar içinde, yavaş yavaş değil de tam yaşını düşündüğü anda, aniden yaşlanır insan...

Uykusuz geceler ve zalim sorular; artık hırpalayamazsın kendini o kadar. Ne etin taze artık ne de o kadar zamanın var. Devr-i ihtimam başlıyor. Serin, beyaz tülbentlerle sarılıp itinayla raflara kaldırılacak mahşerî yaralar.

Taşlara çarpa çarpa akmak yok artık, çarpacağın taşlardan korka korka yarı gölgeli bir kuytuda birikmek var. Aklının oralara buralara kayması, gönlünün şunlara bunlara kaçması... Kılıktan kılığa girmek değil, emniyetli bir kılık bulup sıkıntıdan patlasan da onunla idare etmek var. Bir vakit gelir, aklı kaçmasın, gönlü kaymasın diye kendi kalbine yalvarır insanlar. Ah! Bundan böyle “tehlikeli” rüyalardan korkarak uyunacak uykular.

Bütün pür neşe hayvanlarını tek tek çağırıp içine kilitlemek vakti gelmiştir. Herhalde yüzün bu yüzden değişecektir. Albatrosların, siyah kuğuların, uçan balıkların, öfkeli boğaların ve telaşlı sincapların kilitlendikleri dip kapalıda, dışarı çıkmak için tepindikçe, yüzüne sızının bir çizgisi daha eklenecektir. Herhalde senin yaşlanma zamanla değil, dip kapalıdaki o büyük kavga yüzündendir.

Popoları örten uzun kazaklar, yaşlanma etkilerini azaltan sıvılar, havuçlar ve salatalıklar, bitki çayları ve bacaklardaki nimbüs-kümülüs birikintileri gidermek için yeni

icatlar... Önceleri “yaşadığın” için vakit bulamadığın ne varsa artık bir bir vakitler ayıracaksın. Sen artık vakitlerini yaşamalara değil korkularla boğuşmaya harcayacaksın. Yolculuk bitti. Bundan böyle sen, yerleşik düzene geçmiş bir kavimsin! Durduğun yerde yosun tutacaksın.

Böyle mi olacak acaba? Ne dersin?

Otuz Yaş Mektupları-2
KAYGAN AKIL, KAÇAK GÖNÜL

Serin, beyaz tülbentlere sarılıp itinayla, raflara kaldırılacak sorular. Akmak yok artık, yarı gölgeli bir kuytuda birilmek var. Bundan böyle tehlikeli “rüyalardan”, rüyalardan bile korkarak uyunacak uykular. İçinin albatrosları, telaşlı sincapların senin, öfkeli boğaların ve siyah kuğuların, seslerinin boğulacağı bir mahzene kapatılacaklar. Sıkıntıdan patlasan da otuzuna girdin artık. Artık sen, aklın tekinsiz hayatlara kaymasın, gönlün bir serseriliğe kaçmasın diye... İnsanlar, bir yaş gelince, kendileri olmamak için kendi kalplerine yalvarırlar.

Ve falan ve filan... O kadar da kolay olmaz bunlar. Onca yıldan sonra bir akşam güneş batarken değışivermez insan. O kadar da güçlü değildir hayat aslında; bakmayın siz, insan o kadar kolay yenilmez. Yirmi dokuzundan otuzuna döndüğü gün bir kadın, kaygan aklını zamana verip, kaçak gönlünü terk edivermez. İçinizde bir hayvan kalabalığı varsa onlar, öyle kolay kolay dip kapalılara tıklılmayı kabul etmez. Kõşan atların kalbi birden sakinleşmez.

Onu bunu bırak, sen şunu düşün asıl: Emin misin hakikaten? Hakikaten de istediklerin üzerine mi kurdun hayatını? Yoksa seni buralara getiren korkuların mıydı? Bugün, şu anda hiçbir şeyden korkmasan, sürdürür müydün şimdi sürdürmekte olduğun hayatı? Yalnızlıktan, düşmekten, sevilmemekten, yenilmekten ve onca şeyden işte, korkmasaydın, yine de seçer miydin bütün bu şimdiki hallerini? Ya birden tuhaf bir sihirle, tam şimdi, silinirse bütün korkuların... Düşünsene nasıl da mesnetsiz hale gelir şimdiki hayatın. Düşünsene.

Ah! Şimdiki halin senin en güzel halin. Bak, “en güzel” diyorum! Yayıl, ürkmekten yayıl hayatın üzerine. Yap, durmadan yap. O kadar çok da düşünme. Savur eteğini, savur. Kırılsa kırıl, dökülürse dökülsün. Çünkü otuz yaşındasın, bu senin en güzel halin: Sen kırıp döktüklerini hâlâ öperek tedavi edebilirsin! Sen en az birkaç yıl daha uçuşarak yaşayabilirsin. Çünkü bu senin... Bak, “en güzel” diyorum! Anlarsın.

Sen bundan böyle sadece istediklerini yap. Her bir şeyi seçerken içinin hayvanlarına sor. Senin için doğru olanı onlar biliyor. Bir tanesi yüzünü ekşitse, ciddiye al bunu. Çünkü böyle yapabilirsen eğer, içinin suyu akması gereken yere akacak. Sonunda bir yerde birikilecekse eğer o, senin istediğin yer olacak. Suyun akışını bozma korkularınla. Sakın bozma, yoksa yanlış yerde birikip yosun tutturursun hayvanlarına. Bu cümleleri anladığından emin ol ve sakın hafife alma. “Doğru” yoktur çünkü, suyun akmak istediği yer vardır sadece. İçinin suyunda senin sırrın saklı. Belki de içinin suyu, senden daha iyi biliyor senin aslında ve en çok ne istediğini; nerede birikmen gerektiğini...

OTUZ!

Yirmili yaşlar son izleriyle birlikte gitti. Artık “girmeli”, “doldurmalı” bütün hesaplara göre, tartışmasız bir biçimde otuz olundu. “Otuz” eskiden kulağı ne biçim doldurur, “koca kadınlara” ait bir şey olarak konuşulurdu. Ağz ise daha girer girmez yeni yaşa, eskiden sadece “koca kadınlara” ait olan “Kendimi otuz gibi hissetmiyorum” cümlesini, o ihtiyarlık korkusuyla çevrili cümleyi söyleyiverdi, kendinden utanıverdi. Şimdi soranlara otuz mu diyeceğiz yani? “Koca kadın” olduk öyle mi?

Koca kadın olunca bir şeyler yapmak gerekecek herhalde. Uzak kalınarak çocuk kalınmış birtakım bilgileri öğrenmek gerekecek.

Niyeyse reçel yapmayı öğrenmek gerekiyor sanki. Kadın-

ların o zamanı aşan, aktarılan bilgilerinin alanına girmek gerekecek, erkeklerin becerikli bir biçimde dışında tutulduğu o mahrem ve geniş zamanlı bölgeye: “Koca kadınların” alanı! Artık “annelerin, anneannelerin” zaman dilimine girildiği için o gizli, yılanmış bilgiler edinilecek. Turşuları kaynatmak, reçelleri kurmak, yazlıkları kaldırmak; kışlıkları indirmek, ev hediyesi almak, önemli günleri akılda tutmak, adak adamak veya Halil İbrahim Sofrası kurmak gibi bazı “koca kadınsal” bilgiler öğrenilecek. Doğumda ne yapılır, ölümden ne yapılır, bunlar öğrenilecek sanki. Lokma dökmek, doğuma altın almak gibi şeylerin bölgesi burası. Şimdiye kadar yirmili yaşların sokaklarda sürdürülen hayatının içine sabun kokulu kadınlık bilgileri sızacak. Sabretmenin ve yetinmenin bilgileri edinilecek. Sanki bunlar öğrenilmedikçe “koca kadınlar bölgesine” girilmeyecek, hep dışarıda yarı oğlan çocuğu gibi kalınacak. Otuz herhalde böyle bir dönüm noktası olacak. Otuz herhalde böyle bir dönüm noktasıdır.

Kırışıklıklar falan herhalde sonra gelecek ama kırışıklıklardan önce insanın kendi bedenini hissettiği değişecek. Etin sonlu bir şey olduğuna ilişkin tuhaf bir his gelecek herhalde içe. Gövdeyi hoyrat kullanmak bitecek, eti savurmak son bulacak. Bu yüzden herhalde yirmili yaşların yürüyüşüyle otuzunkisi arasında bir fark olacak. Kadınlar yirmili yaşlarında bedenlerini göstermek, gösterirken gören gözlerde kendini görmek için daha bir gergin yürürler sokaklarda. Otuzlara gelindiğinde ise insan neredeye bütün hallerini, kendini görenlerin bütün hallerini gördüğü için vazgeçiyor aynalarla dolaşmaktan. Kadınlar çünkü, etraflarında milyonlarca aynayla dolaşırlar; hep kendilerine bakmaktadırlar. Otuz gelince işte, aynaları kaldırıp kendi gözleriyle kendine bakmaya başlıyor insan. Bir gövde olarak kabul ediyor kendini, gövdelerden biri. Tuhaf bir rahatlama bu, tuhaf bir kendine gelme hali, bir gövde tecrübesi. Pekiyi!

Kadınların bilhassa kendi kalplerini sıkıştıran soruları ile geçiyor yirmiler. “Öyle miyim? Yoksa böyle miyim?” gibi bir anaforun içinde yitip gidiyor enerjiler. Nihayet herhalde tartışmasız bir otuza gelindiğinde “Ben de böyleyim!” gibi bir cümle kuruluyor insanın ta içinde. Meydan okumayan, “Yerse!” demeyen, “Kesinlikle böyleyim, ölsem değişmem” diye diretmeyen, kendi halinde bir “Ben de böyleyim” cümlesi bu. Sesi, sakın sular gibi akan. Galiba değişmiyor, gelişmiyor, iyileşmiyor da kendine alışıyor insan. Otuz yıl alıyor demek ki kendinle boğuşup, kendinle yenişip, sakinleşip, öfkeni atıp artık oturacağın köşeni bulman...

Eğer hakikaten kendin gibi, insan gibi, sınırsız, deneyecek, burnunu sürterek, düşüp kalkarak yaşadıysan, otuz herhalde birçok şeyde sınanmış olduğun bir yaş oluyor. Bir kere işten atılmış, bir kere parasız kalmış, bir kere dünyanın kaç bucak olduğunu görmüş, bir kere kendini tam “sıfır” olarak bulmuş, sonra da kimseye yaslanmadan ayağa kalkmış, malum kurumların tezgâhından geçmiş, nice kazıklar yemiş, başka ülkeler görmüş, çok fena âşık olmuş, çok fena sarhoş olmuş, çok fena rezil olmuş, uçaklara binip kaçmış, dönmüş, kendinin o kadar iyi veya kötü olmadığını anlamış, sonra çok para, çok başarı ile de sınav edilmiş olarak vardığında otuzuna... Hakikaten artık demek ki tartışmasız otuz yaşında bir kadınsın sen. Bitmiş yirmiler, gözün aydın, hayatın geri kalanını zaten artık üç aşağı beş yukarı biliyorsun. Otuzsun, artık düz yola girdin.

Tuhaf bir şey aslında, kendisiyle kavgası bittiğinde başlıyor insan yaşamaya. Otuz başlangıçmış esasında. Bir de derler ya, “Kadın kırkında kadındır” diye, insan onu merak ediyor bu sefer de...

OTUZ İYİDİR; ÇÜNKÜ...

Çünkü, yirmiler bitmiştir. Ne yapacağını bilememenin, rüzgârlara kapılıp kendini tanımadığın kıyılarda bulmanın, o kıyılardan tekrar kendine dönmeye çalışmanın yaşları yirmiler, nihayete ermiştir.

Başka başka adamların ve kadınların peşinden kendinden epey uzaklara gidip, sonra o tanımadığın yerlerden kendine dönmeye çalışmadın mı?

* * *

Çünkü, artık çocuk değilsin. Çocuk kalmak üzerine yapılan edebiyatları koy bir kenara, hepsi saçmadır aslında. Büyümek iyidir. Çocuklar, insana yakışmayacak kadar acımasız

olabilirler. Çocuklar insanlara hak etmedikleri merhametleri gösterebilirler. Çocuklukla ilgili bir tek “şaşırmak yeteneğini” alabilirsin yanına. Almalısın, becerebilirsen, mutlaka!

Çocuk sanıp seni aslında hiç de çocukça olmayan cümlelerini gürültüye getirmediler mi? Şimdi sen de “büyüklerin” arasındasın, sözlerinle onların ağırlığındasın.

* * *

Çünkü gövdenin bir rahiyası var artık; yaşadıklarından dolayı ağır ağır birikmiş. Uçuşamayacak kadar ağırsın şimdi. Kendini kaldırıp oradan oraya koymak istediğinde bunu nasıl yapacağını öğrenmiş olduğun için, hafif.

Çakılıp kaldığın zamanlarda nereye, nasıl gidileceğini, varılacağını bilmediğin için donup kalmadın mı kendinin karanlıklarında? Şimdi sen kendine alışıksın. Dibe vuran hallerine, sonra nasıl çıktığına alışıksın. Şimdi artık sen kendinin düşmüş ve kalkmış hallerine tanıksın.

* * *

Ömrün en güzel yerindesin. Gençliğin tatlılığıyla ihtiyarlananın bilgeliği arasındaki en tepedeki noktada duruyorsun. İster yine uçuşur, ister beğendiğin yerde durursun.

Şimdi sen büyük yolculuklara hiç korkmadan çıkabilirsin. Şimdi sen, “tam kendine göresin”.

* * *

Artık başkalarının senin hakkında düşündükleri de önemli değil. Sözler, kötülükler, su kabarcıkları gibi sönüyor. Sen yine orada duruyorsun. Rüzgâr uğulduyor tepeleğinde; sanki gülüyorsun.

Tin tin tini mini hanım gibisin. Peşinde bir rüzgârla yürüyorsun sanki. Sen yürüdükçe rüzgâr estiriyorsun. Böyle hissetmek iyi geliyor ya da. Ama kendini sevme işini abartmayacak kadar da kendini biliyorsun. Efendisiz, iyisiz. Canın fena sıkılsa da ara sıra artık kendini tedavi etmeyi biliyorsun.

* * *

Otuz iyidir. Çünkü sen otuzsun. Bu kadar. Kendinin tadına bakıyorsun. Dünyaya gelmiş ve yürümekte olan birisin. Bir gün gideceksin. Sen bu halin tadına bakıyorsun, bu gövdenin içinde olmayı, böyle bir beyin ve böyle bir kalp taşıyor olmayı elinden geldiğince deniyorsun. Şimdi sen artık abartmıyorsun. Abartmadığın için zaman daha az sürtünüyor sana. Sen artık daha ziyade tıngır mıngır cümleleri seviyorsun. Tıngır mıngır... Tıngır mıngır... Ellerini başının arkasına koyup, ayaklarını söylemesine uzatıp dünyanın hallerine bakıyorsun. Dünya da senin hallerine... Otuz iyidir. Çünkü sen, şimdi otuzsun!

MEVSİM BAHAR OLUNCA

Bir gün hayatı yapabildiklerimize göre değil, yapamadıklarımıza, beceremediklerimize göre düzenlememiz gerektiğini anladım. Bu yüzden son dört yıldır işyerlerinde çalışmadım, yazılarımı evden ve yeryüzünün diğer noktalarından yazdım. Çünkü anladım ki ya da nihayet kabullendim ki ben işyerleri için tasarlanmış bir varlık değil-
dim.

işyerlerinde olduğum zamanlar boyunca en çok içimi kıyan şey-
lerden biri, zaman hissiydi. Sabah girdiğin bir mek nda, hep aynı
ışık ve atmosfer koşulları altında günün nasıl ve ne zaman geçtiği-
ni anlayamıyordu insan. Bu yüzden büroda ne zaman akşam edilse
benden bir şey, bir gün daha çalındığını hissederdim. Böyle böyle
aylar geçerdi; mevsimler... şimdi bürolarda çalışan insanlar için h -
l  böyle geçiyordur zamanlar. Bu geçen günlerin, ayların, mevsim-
lerin sizin ömrünüz, tek ömrünüz olduğunu düşündüğünüz anlar
ne kahredici oluyor, kim bilir?

O bürolardan, binalardan ilk çıktığında, insan en çok günün ne
kadar uzun olduğuna şaşıyor.

Sonra mevsimlerin birbirine dönüşüne hayret ediyor insan; ağır
ağır ve mucizevî.

Belki de bu yüzden mevsimlerin dönüşü üzerine çok yazdım. Ba-
harı da bu köşenin –neredeyse- karikatür kahramanı yaptım. Gelsin
diye dilekçeler yazdım, gelince kendim getirtmiş gibi havalar attım.

Mesele ne bahardı ne kiş. Hep başka bir şey iliştirdim dönen
mevsimlere. Yaşamakla ilgili öte beri... Sanki zaten bürolarda ka ı-
rılan mevsimler değil, bu öte beriydi... Zaten hep dendiği gibi:

“Bütün tadı onlar veriyordu!”

Bir insana sorulabilecek en zor sorulardan biridir:

“Daha kaç bahar kaldı göreceğin?”

Merhametsiz bir sorudur bu. Çünkü “Kaç aşk ihtimali var haya-
tında?” demektir, “Daha kaç yıl bayır aşağı koşabilirsin ağzına r z-
g r doldurarak?” diye sormaktır aslında. Bir gün tam da o pencere-
siz ofislerden birinde sıkılırken geliverirse bu soru... Anlıyorsunuz
değil mi? Mevsimler  zerine yazmak, esasında havadan sudan bah-
setmek değildi. Bahar tam da böyle sorularla ilgiliydi.

.....

MEVSİMLERDEN EN MERHAMETLİSİDİR KIŞ!

Bir kadın vardı eskiden; etraflıca yaşamış, tazeliği bir gü-rültü ile geçmiş, sanıldığından hep daha kalabalık olmuş bir kadın. Bir gün “normal insan” kılığını çıkarıverdi üzerinden. Doğal olarak, kalabalıklar da terk ediverdi onu; çünkü artık o, kalabalıklar için fazla “kılıksızdı”. Doğrusu, o da zaten evi-ne gitmek niyetindeydi. Acemilik bu ya, acıyarak “Ne yapaca-sın şimdi?” diye sordu biri. İşte o zaman kadın şöyle de-mişti:

“Şimdi ben, mevsimlerin dönüşüne bakacağım. Bakakala-acağım!”

Bir mevsimden diğerine döndüğü âni, o can alıcı aralı-ğı yakalayamadan geçirilen hayattan kansız bir intikam almak niyetindeydi kadın. İyi niyetliydi yani...

Bu sabah, yüzlerinde yastık izleriyle insanlar işyeri servislerine doluştular. Paltolarının içinde yatağın ılığını umutsuzca araya araya, titreyen camlarda geceki rüyalarının mânâsını taraya taraya, en acıklı çocuk halleriyle büyük binaların önüne döküldüler. Yüklüklerden yeni indirilmiş kışlıklarının naftalin kokusunu otobüslerde bırakıp gayretkeş böcekler gibi binalara doluştular. Emeklerini sattıkları efendinin zamanına giriverdiler böylece. Havalandırma sistemlerinin hep aynı mevsimi, ışıklandırma sistemlerinin hep aynı saati döndürdüğü bir yok-zamana dalıp gittiler. Mühim bir acele içindeydiler; o sebepten, kışın bugün ilk kokusunu salgıladığını, sonbaharın sarı eteğinin altından inceden görünüşü kaçtığını fark etmediler.

Yaz, fazla şımartılmıştır, fazla havalı. Beden kusurlarını göstermeye zorlayıp yorar insanı. Bedenlerin mevsimidir yaz; yani, sükseli bir kimse değilsen bitiktir işin. Süklüm püklümsündür bütün mevsim.

Bahar, tehlikelidir. İnsana olmayacak işler yaptırdığı gibi çabucak kaçtığı için suçu hiçbir zaman ispatlanamamıştır. Tekin değildir yani.

Sonbahar, başlangıç ve sondur. Niyeyse hep bir şeye karar vermelisindir sonbaharda. Bu yüzden durup denize, denizsiz yerlerde göğe bakılmalıdır hep. “Yağmur yağınca deniz çoğalır mı?” diye sorulmalıdır. Niyeyse...

Mevsimlerin en merhametlisidir kış. Evin mevsimi; sarılmanın, sarınmanın, sarmalanmanın. Uzun çayların, derinlemesine yemeklerin, etraflica içmelerin mevsimi... Karşılaşmaların değil buluşmaların... Sıcak olan her şeye doğru neşeyle yönelmenin, böylece hep beraber ılımanın... Yollarda çıplak ayaklı çocuklar görüp en yakın dükkândan ona ayakkabı almanın mevsimi. Sokağın ucundaki yaşlı kadına, utandırmadan nasıl odun parası vereceğini, bu Allahın belası sistemin neden bir türlü değişmediğini, “küçük burjuva du-

yarlılıklarıyla” yaşamanın çamursu halini uzun uzun düşünmenin mevsimi...

Çaydanlıklar özel olarak neşeleniyor mudur acaba kışları? Esas duruşa geçiyorlar mıdır acaba? Büyük görev için seviniyorlar mıdır gizli gizli? Kahramanlık sırası nihayet ona gelmiş bir onbaşı gibi... Battaniyeler geriniyor mudur? Boğazlı kazaklar raflardan çıkarılırken, tam biz arkamızı dönmünce kültür-fizik hareketleri yapıyorlar mıdır? Burnu havada ince gömleklere, kenarın dilberi askıllılara dil çıkarıyorlar mıdır? Kendini apartmandan sorumlu kedi ilan edip oraya buraya asabî emirler yağdıran mafyosa sarman, aralık ayının hamsi zamanı olduğunu artık öğrenmiş midir? Atkılar ve şapkalar yüzünden dağılmış saçlarımızla bizi güzel bulacak birileri olacak mı bu kış? Yatak 36.7 derece olacak mı girdiğimizde? Yoksa boynunu kendine yaslayan kuğular gibi mi olacağız bu kış da?

Mevsimlerden en ince fikirlisidir kış. Öyle işte...

KIŞ NOTLARI...

Çiçekler üşüdü bugün. Artık onlar için uyuma vakti. Yağmurlar kırıncı olmaya başladı. Renkler, toprağın altına girip, gözlerini yumup baharın rüyasını görecekler şimdi. Yaz boyunca gördüklerinden parçaları sızacak rüyalarına. Benim sardunyalar mesela, yaz boyunca kazılan yolları görecekler büyük ihtimalle. Bi' rahat vermeyen o gürültüyü tekrar edecekler uykularında. Benim beceriksizliklerim, denediğim tüm sulama yöntemleri, illallah ettikleri sabah "vizitleri", gitgide titizleşen yaprak sayımları... Muhtemelen, sarı yaprakları ayıklarken yanlışlıkla kopardığım yeşil yaprak için boş bulunup yüksek sesle özür dileyişimi anımsayıp gülüşecekler, sonra tekrar sokulup birbirlerine uyumaya devam edecekler. Uyuyun bakalım. Kendi renginizde rüyalar görün!

* * *

Çocuklar uygarlığa yapılmış şakalardır. Ancak o klişeyi hatırlayınız: Her şakada bir gerçek payı vardır! Şimdi onlar bir kış şakası olarak sokaklarda kendilerine hep büyük gelen paltolarla boy gösterecekler. Yüzleri bir şeylerin içinde kaybolmuş olacak hep. Haklıdır çocuklar kıştan sıkılmakta. Esir alınırlar annelerin korkuları tarafından zira. Niye anneler ısrar ederler atkıyı çok sarınca nefesin buğusunun bir süre sonra ıslaklığa dönüştüğünü anlamamakta? Oysa her anneye rağmen, her küçük bot, her küçük çizme koşup bulacaktır bir su birikintisi. Su birintileri de çocukların mesleği! Niyeyse hiç ihmal edilmeye gelmeyen bir uzmanlık işi!

Evdeki en eski battaniyeler en şefkatli olanlarıdır. Yıllar içinde eskidikçe kokunuzu alırlar. Yıprandıkça daha da sıcaklaşır içlerinde bir şey. Divanlar da beraber geçirdiğiniz yıllarda kucaklarını size göre ayarlarlar. Onlar aylaklığın davetkâr kaleleri olarak kış boyunca mağrur ve ayaktalar. Hiçbir şey yapmamanın zaferidir bu. Divanda uyuklayan herkes aylaklık ordularının muzaffer komutanı!

İki kişilik uykular... Merhametsiz kış sabahlarından önce herkesin, ayaklarını ısıtmak için birine ihtiyacı vardır. Kış aslında iki kişilik bir mevsimdir. Uyku kokan yorganlar, birbirine karışan rüyalar, sayıklamalarla uyandırdığın biri ve onun gecenin ortasında gülen yüzü... Bu, sokulmanın mevsimi. Eskiden pazarlarda satılan civcivler gibi, kemikler, eklemeler birbirine geçmeli. Kış: Bir insanın başka bir insan için yapıldığının delili!

En çok sarı ayvalar ve kırmızı arabalar sever yağmuru.
Bir de ıslak sokaklardan sıcak evlere girmek yok mu! Çorba
içerken burnuna çarpan dumanın gitgide lezzetli bir ıslaklı-
ğa dönüşmesi...

KIŞ NOTLARI-2

Şeylerimiz var bizim. Yığınla şeyimiz. Hatta gitgide biz o şeylerin bir şeysiyiz. Şeylerin sarmalında yuvarlanan birer kayıp yıldız gibi, şeylerin uzayında ismi olan bir partikül gibi seyir halindeyiz. Diş fırçalarımız var bizim önce, sonra elektrikli diş fırçalarımız, sonra diş fırçalarının yedek başlıkları, o yedek başlıkların kapları, sonra o kapların koyulacağı bir kutu, sonra kutunun koyulacağı bir dolap, dolapta başka şeylerimiz, şeylerin arasında gezen ellerimiz var. Acaba ne kadar zaman geçer bir ömürde kaybolan şeyleri arayarak, şeylerin yerlerini hatırlamaya çalışarak? Bir kalabalık halinde, evlerimizde, bir başımıza oturmaktayız.

Bir de “yersiz şeyler” var, en çok zamanı onlar alır esasen. Kopmuş anahtarlıklar, bozuk paralar, dibi kalmış krem-

ler, içinde tek dal kalmış sigara paketleri, para üstü yerine alınmış kötü sakızlar, saçlar kesildikten sonra öksüz kalmış tokalar... Onlar da esas şeylerin arasında bir gezinti halinde var olurlar.

Kış renklerinden giyinmiş bir ihtiyar adam var aşağıda. Ben pencereden bakıyorum. Yani evdeki bütün o şeyler arımda. Sırtım dönük olarak şeyler kalabalığına, adama bakıyorum. Adam çöp kutusunu karıştırıyor. Belki de çöpler o kadar pis değildir. Kim bilir? Belki bu da bir meslektir ve muhtemelen nice incelikler içermektedir. Elinde ucu kıvrık bir demir çubukla adam, çöpleri eşeliyor. Bana buradan hiç de “zavallı” gibi görünmüyor. Çünkü hiç acele etmiyor ve epey rahat görünüyor. Üzerindeki hiçbir şey ona ait değil besbelli. Besbelli bir süre sonra da ona ait olmayacak, şehrin bir yerinde yenisi bulununca bir kenara bırakılacak. Adam, üç-beş şeyiyle birlikte sokaklarda dolaşacak. Adam, şaysız. Adam, hafif. Hiçbir şaysız olduğu için adamın telaşı da yok. Kayıp da etmiyor bir şeyini, aramıyor da. Elleri, olduğu gibi...

Metal bir sigara kutusu buluyor, adam çöpte. “Bunu beğenecek,” diyorum ben. Almıyor atıyor. Çünkü “güzel kutular” hiçbir işe yaramıyor. Çok güzel bir bisküvi kutusu buluyor sonra. Ben olsam kesinlikle alırdım mesela, takardım onu da peşime. Adam onu da atıyor. Adamın ellerinde her şey gerçek kıymetini buluyor. Hayatta bir kıymeti, yaşamda bir karşılığı olmayan şeylerin tümü onun bile çöplüğüne gidiyor. Bizim “süslerimiz” onu ilgilendirmiyor. O bizim gibi şeyleri peşinden sürükleyerek sürünmüyor. Adam bizim çöplükteki hiçbir şeyi beğenmiyor. Dev naylon torbasını

sırtına atıp, elinde demir çubuğunu sallayarak ağır, ama çok ağır yürüyor. Sokağın ortasında duruyor sonra. Tam ters yöne doğru yürüyor. Sonra yine duruyor. Duruyor... Oturmaya karar veriyor. Sonra kalkmaya karar veriyor yeniden. Bir kez daha ters yöne yürüyor...

Sizin bir sokağın ortasında durmaya hakkınız var mı? Siz bir sokağı üç kere ters yönde yürüyebilir misiniz? Sizin böyle bir hakkınız yok. Çünkü sizin şeyleriniz var. Çok “güzel” şeylere sahipsiniz siz. Teşekkürler...

KARA YATMAK

Olur ya: Kar tazedir. Bulut gibi temiz. Kesin bir metre vardır kalınlığı. Yani kaldırıp sırt üstü atsan kendini, tutar; ihanet etmez. Kollarını açıp söylemesine. Havanın içinden su gibi kaymak isteği. Hiç tutuk davranmadan, kafanda düşüş ânının tatlı boşluğundan başka bir şey olmayarak. Bütün ağırlığını yere sakınımsız bırakmak artık kocaman bir bedeni olduğunu unutturur insana. Ağırlığın geçer.

Ama işte bu şahane fikir geliverince akla, insan birden vazgeçiverir. O şahane fikirle haylazlaşan yüzü, yeniden büyük adam olmaya karar verir. Zira, kesin karın gizlediği sivri bir taş vardır yerde ve sendeki bu şansla sırtının tam ortasına giriverir. İnsan işte o zaman sıkıntıyla, yürüyüp gider.

Biriyle birlikte olmak da işte, tam da böyle bir meseledir. Her şey iyi, her şey güzel olacak değil ya... Sendeki bu şansla hikâyenin sonu kesin sırtına giren bir zalim taşla bitecektir.

Bir gün yeniden yarım kalacağı korkusuyla hiç tamamlanamayanlar vardır. Sırtına taş girecek korkusuyla kara yatamayanlardır onlar. Taş var mı diye karı yokladıkları için delik deşik edenlerdir karın karnını. Taş olmadığından emin olduklarında artık ne kar mucizevî ve sonsuz bir yataktır ne de kendini bırakıverme isteği kalmıştır elde. Hiç düşmezler böylece. Hiç taş girmez sırtlarına. Hiçbir yerleri acımasın diye, etlerinde başka bir etin izi kalmadan devam ederler yollarına. İdare ederler.

Ne zaman bu kadar kıymetli olduk biz? Kimselere, hiç kimselere teslim edilemeyecek kadar stratejik bir önemi kazanmamız ne zamana denk gelir? Bu hayatlar ne zamandan beri “çuvallamaması”, “tökezlememesi” gereken büyük birer proje?

Ne zamandan beri bir daha asla yaralanmaması gereken kadar cılızlaştı içimiz? Oysa geçer hepsi. Bugüne kadar geçmiştir. Ve kurduğumuz cümlelerin hepsi yaralarımızdandır. Yara yoksa bir hayat cümlesi de yoktur aslında. Ancak ve sadece “Bir daha mı? Birine teslim olmak mı? Asla!” cümleleriyle yaşayanlar değil mi aslında kendini en çok karın serin koynuna bırakmak isteyenler? “Hiçbir şey istemiyorum” diyenler değil midir aslında bu hayattan en temiz, en sonsuz ve en yumuşak kar yatağını bekleyenler? Umduğundan utananlar... Karı yoklaya yoklaya delik deşik edenler...

Yaralarını organları zannedenlerdir onlar. En kıymetli cümleleri yaralarına dair olanlar. Bütün iyilikli şeyleri, bir taş ihtimali yüzünden delik deşik edenler.

İki kişi durmuşsunuz mesela. Önünüzde kar, sonsuz bir kar yatağı. Elleri cebinde birinin. Orada, tam da sırtının ortasına gelecek yerde bir taşın pusuda beklediğini, boş bulu-

nup atıverse kendini, tarihin en büyük yarasını alacağını sanıyor. Sen de diyorsun ki, “Yoktur”. Berikinin yüzünde bir bakış: “İspat et o zaman! İnandır beni orada bir taşın olmadığına. Bu sefer de yeni bir yara almadan yaşayacağıma.”

Edemezsiniz. Taşın yokluğunu ispat imkânsızdır. Ne diyeceksiniz deseniz deseniz? Çünkü bir şeyin ancak varlığını ispat edebilirsiniz...

“Öldürmeyen darbe güçlendirir” bir Türk atasözü değil, bir Nietzsche aforizmasıdır. Ve topyekûn palavradır. Her darbe yeni bir korku inşa eder insanın içinde. Kendini kara öyle “çocuklar gibi şen” bırakmanın ne sulu zırtlak bir enayilik olduğunu belletir. Böylece yaralanmamayı öğrenir insan. Hayattan kendini sakındığı ölçüde, domuz gibi sağlıklı kalır. Ve her söküldüğü anda o en kıymetli, o en büyük yaralarının hikâyesini anlatır. Aslında çoktan geçmiş, kapanmış kabuklarını, bir daha enayilik yapmaması gerektiğini unutmamak için, kendi kendine kaldırır.

Yaşamak hakikaten böyle bir şey midir?

Yürümek değil de ağır ağır sağdan sıvışmak mıdır?

YAĞMURU RAHAT BIRAKIN!

Ya siz bu yazıyı okurken yağmur yağmazsa? Allah kah-
retsin, ya kalabalıklar içinde, başınız kalabalıkken denk ge-
lirseniz yazdıklarım? Radyoda inceden bir müzik bile çal-
mazsa... Olmaz ki, beş para etmez o zaman.

Çünkü ayvalar geçti sokaktan! Yağmur yağdı ya, ben an-
lamaz mıyım hiç, ondan. Koştum ayvaların peşinden. Ben
bu ayvaların adını mutlaka sor'uca'm! Bir adı vardı bu ayva-
nın. Ah, ben onu nasıl unuttum? Sor bak, ben "desentrali-
zasyon"u falan nasıl iyi bilirim. Ama işte sıra yağmurla yola
çıkan ilk ayvalara gelince... Basbayağı ayıp ettim canım.
Özür dilerim, ben "hayatı" epeydir ihmal ettim.

Tam yakalıyordum ayvaları, tramvaydan yola patır kütür insan döküldü. Tüh! Karıştırdım kendimi. Az kalsın “yürüyen biri” olacaktım ki... Ama ne! Bıraktım peşlerini gitsinler, hadi bakalım, bu sefer de “yetişsinler”...

Acaba bağırsa mıydım arkalarından?

“Siz gidip bombaları falan bekleyin. Eteklerinden iki parmak alıp anayasayı değiştirin. Aman dolar kurunu iyi takip edin. Afganistanlılar ölürse Türkiye bundan nasıl faydalanır, onu adamakıllı hesap edin. İnce uçlu kalemlerle tırnaklarınızı temizleyin. Savaşın her gün adı değişiyor, aman hiç birini kaçırmayın. Akşam evde - utanmayın utanmayın!- “Biri Bizi Tüketiyor” programını dikizleyin. Aklınızdan faturalar geçerken uykularınızı mundar edin. Yatmadan önce yasak aşkları ayıplamayı ve dişlerinizi fırçalamayı sakın ihmal etmeyin!

Bugün kimsenin arkasından bağırarak değilim. Durumum yok, vakit dar. Dostum, bugün benim mühim işlerim var. Vitrin camlarında kendimi yakalayıp aniden yaşlanacağım. Şu ayvaların adını sorduğumda şaşırmayacak insanlar bulacağım daha. Telefonla haber verilemeyecek sevinçleri normal insanların diline tercüme etmeye çalışacağım, yapamayınca sigarayı bırakamayacağıma karar vereceğim. Bu serçeler yağmurda neden illâ ki uçmaya çalışırlar diye soruşturacağım. Şefkatli battaniyelerimi indireceğim yüklükten. Sokak köpeklerinin telaşına şaşacağım, “Muhterem, ne bu acele?” diye soracağım. Kedilerle dalaşacağım, yine de onlarla mesafeli ilişkiyi koruyacağım. Gidip badem kokulu sabunlar alacağım, pek beğenmeyeceğiniz şeyler yazacağım. Fakat ne yapsam başımı ayva meselesinden alamayacağım, bu yüzden telefon faturasını yatıramayacağım daha... Bu işler başlayınca bitmez ya...

Ben bu yağmuru kaçırmam. Siz koşup yetişin, ben bugün sizin yerinize de yaşayacağım. İçiniz ferah olsun, ben burada durup, ö-öyle durup, yağmurun başını bekleyeceğim. Bugün epey meşgul olacağım anlayacağınız. Ayvalar da var tabii, hiç unutmuyum?

ENAYİ!

Bakınız, işte tam buraya yazıyorum, bu kış hallerinin tamamı geçecek. Öyle mi yapsak, böyle mi tereddütleri, mütereddit cennetine gidecek. Gömleğin ilk düğmesinden içeri gelin teli gibi bir rüzgâr kaçacak, karnımız gıdıklanacak. Biz yeniden gün ışığının insanları olacağız. Ellerimizi ceplerimizden çıkardığımız için, bizi terk edecek sümük gibi sündürüp durduğumuz hazin hallerimiz. Biz yeniden -bakın görürsünüz- çamurdan köfte yapan çocuklar gibi aptallaşacağız. Bu, yine bir ilkbaharmış gibi, ilk kez gelen bir baharmış gibi hafif tertip oynatacağız.

Hatta bahar gelince ABD filan da işgal ettiği yerlerden geri çekilecek sanki. “Geçmiş olsun!” diyeceğiz. “Artık geç kaldınız. Çok özür dileriz, ancak zamanaşımına uğramıştır sevgili savaşınız!”

Bu kış vitaminleri, bu renkli, sinsî şeyler, bir sonraki kı-

şu kadar buzdolabı kapağına kesin bir mağlubiyetle doluşacak. Televizyonda selülit kremleri reklâmları başlamışsa ya-
kindır sıcaklar, bu kez kuşların geri dönmesini beklemeye
gerek kalmayacak. Yine bir çocuk bir kızın elini tutsam mı
tutmasam mı derken, yaz saati uygulamasına geçilecek. Kızın
yüzü bir saat önce uyandığı için normalden biraz daha
şiş olacak. Oğlan kızı yine de sevse mi, bilemeyecek. Olur
böyle şeyler, sonra zaten hızla yaz gelecek. Dokunmanın
baharlık enayilikleri tedavülden kalkacak; kollarımız, ba-
caklarımız yine şımarık şımarık olacak.

Bakınız, şimdi Boğaz'dan bir adam geçiyor; fotr. Bir de
sigara yakmış; fötür fötür... Yürürken yürürken duruyor.
Hesap soracak değiller ya! Duruyor öyle. Güneşin fiyakalı
bir açısını buluyor, sağ yanağında yüz mumluk bir ampul
yanıyor. Fötr adam, kimse görmeden, yeryüzüne karşı bir
klark çekiyor. Bahar her seferinde ilk kez baharmış gibi ya-
pıp insanı komik durumlara düşürüyor.

Sarıyer'e, yine bir yeryüzü şakası gibi, pelikanlar gelmiş.
Koca koca adamlar durmuşlar deniz kenarında, ellerini ar-
kadan kavuşturmuşlar, iş makinelerini izler gibi bir çift pe-
likanı izliyorlar. "Bunlar yirmi kilo balık yer," diyor biri. Di-
ğeri, "Otuz kilo alır bunlar. Otuz!" diye zıplıyor. Pelikanlar
Türkiye kıyılarında olduklarından tamamen habersiz, ağır
ağır olay yerinden topukluyorlar. Adamlar birbirleriyle kafa
buluyorlar:

"Hani otuz kiloydu. Bak doydu gidiyor!"

Ama pelikanlar aslında yirmi kilo balık da yemiyor. Söy-
leyeceğim geliyor... İnsanın canı böyle ağır tartışmalara gir-
mek istemiyor.

İstiklal Caddesi'nde bir deli var, ama tam zır. Her sabah
zavallı yaşlı simitçinin yanında durup uzun bir konuşma ya-
pıyor. Simitçinin bir yıldır, her sabah ömründen yiyor deli,
sonra da bedava simidini alıp gidiyor. Dün sabah zat-ı âlile-
ri "hırsızlık" konusunu ele alıyor:

“Hırsızlığın çeşitli boyutları vardır.

Şöyle ki...”

Derken yan dükkândan bir adam, bütün kış dayanmış zavallı, bahar geldi ya, çıldırıp dışarı çıkıyor. Yapışıyor adamın yakasına:

“Sen ne biçim delisin kardeşim. Biraz sussana!”

Kavga çok fena. Sonra delinin halini göreceksiniz. İstiklal Caddesi’nin ortasına gidip duruyor, gülerek halkına sesleniyor:

“Beni bilirsiniz. Kavga gürültü sevmem. Bir şey değil, bakın ayakkabım kirlendi.”

İnsanlar da tuhaf, bahar ya, durup başlarını sallıyorlar.

Beyoğlu’ndan akıp güne doluyorlar.

Bir uyuz köpek var bizim sokakta. Uyuz olma konusunu açmayı kesinlikle reddeden bir köpek bu, azami bir ciddiyet sahibi. Kendisi her gün bizim sokakta ciddi bir mesai harcıyor. Öyle ki, akşam kahveye gidip, “Yine yordular beni namussuzlar,” diyor bile olabilir yani, o derece. Köpeğimiz, tamamen “Görevimiz Tehlike” psikolojisinde, sabah akşam gelen geçen yabancıya hesap soruyor:

“Hav hav? Hav hav hırrr?”

Son bölümü biraz küfürlü olduğu için çevirmek mümkün olmuyor. Dün baktım, gerçek bir salak gibi kuyruğunu sallayarak, havada atarak adımlarını, Viyana vals hesabı, kuşların peşinden koşuyor, uyuzlu kıcını müthiş bir ahenkle sallıyor. Belli ki bugün izinli, rahat bırakmış kendini. Bu köpekler sevinince kulakları son derece enayice sallanıyor. Bakmadım yine de yüzüne, dalga geçtiğimi falan sanır, keyfi bozulup huysuz bir jandarmaya dönüşür diye.

Bahar geliyor velhasıl. Kapıdan içeri paldır küldür giren, vücudunun ne kocaman olduğunu unutup çocuk gibi dans eden, hayatta hiç eşekten düşmemiş bir genç adam gibi. Enayi gibi. Komik ve neşeli.

BU BAHAR GELECEK! BAŞKA YOLU YOK!

Sabah sabah geldin yine bu lanet olası işyerine. Minnacık hayatların kendini pek orijinal sanan insanları, pek zekice sandıkları konuşmalarıyla iyice sündürüyorlar günü. Birden kalkıp “Baltalı İlah” tarzında saldırasın var üstlerine. Telefonun ahizesini ısırıp, dosyaları kolunla masadan şööylemesine sıyrıp sonra da çıkıp şakada şukada oynamak geliyor içinden. Şimdi şuracıkta aniden ve büsbütün delirip olayı toptan koparasın var senin.

Nasıl da normal bir kişiymiş numarası yapıyorsun. Sen aslında işlerden değil de bu “normal” insan kılığında dolaşma mecburiyetinden ötürü yoruluyorsun!

Diyelim ki, bugün sen bütün sorulara “üç” diye cevap versen:

- Bu etek nasıl durmuş sence? Popomu büyük gösteriyor di mi?

- Üç!

- Patron bu sabah sana nasıl davrandı? Bana gülümsedi biliyo' musun?

- Üç!

- Şekerim, sanırsam sen biraz tuhafsın bugün.

- Üç!

Tıpkı Cenab Şehabeddin'in oğlu gibi. Hayatı boyunca sadece sigara içip ne sorulsa "Fasulye" demiş adam, başka da bir şey dememiş. Herhalde "Ben size bulaşmıyorum, siz de bana bulaşmayın" manasında. Sonra hastanede serum takmaya kalkmışlar koluna, daha çok yaşasın diye. İlk kez o zaman konuşmuş:

"Ben bir daha bu hayatı yaşayacaksam yaşamak istemiyorum!"

"Fasulye"den anlamayanlar için bazen ayrıca açıklama yapmak gerekebiliyor tabii...

Esasında bugün senin faturaları değişik modellerde kağıt uçak yapasın var. Apartman yöneticisine "Kapıldım gidiyorum bahtımın rüzgârına" şarkısını okumak istiyorsun apartman boşluğunda. Şehirdeki duvarlara yazılan "Bel fıtığı için arayınız: 0532...." yazılarının gizinin peşine düşmek istiyorsun. Fino köpek gezdiren bıyıklı, göbekli adamların niye gitgide çoğaldığını içlerinden birini durdurup sormak ve, "Komik bir durum olduğunun siz de farkındasınız değil mi?" demek istiyorsun. Dolmuşta, otobüste önünde oturan kadının saçlarına -için içini yemiyor mu bazen bunu yapmak için?- dokunmak istiyorsun. Yolda yürürken zıp diye geri dönmek ve yoldakilere, "Şu anda geri dönmek için bir nedenim yok ve sizin için varmış gibi yapmak niyetinde de değilim," diye bağırarak istiyorsun.

Bugün senin, birkaç çocuğun aklına tuhaf fikirler sokasın

var. “Başkaları başka şey söylerse inanma. Evet, radyoların içinde küçük insanlar var ve onlar kablolardan yürüyerek oraya girerler” gibisinden mesela. Ya da:

“Yediğimiz şeylerin hepsinin karnımızda özel bölmeleri vardır, oraya giderler. Mesela peynir, peynir bölmesine gider, ekmek, ekmek bölmesine. Bunun gibi yani. Mide falan yalandır kesinlikle.”

Bugün senin oturup Tanrı’ya bir dilekçe yazasın var: “Sayın Tanrı bey, mevsimlerde bir şımarma dikkatimi çekmiş bulunuyor. Maşallah havalar bin beş yüz! Tuhaf tuhaf huysuzlanmalar, ‘Gelsem mi gelmesem mi?’ tarzında nazlanmalar... Baharın bu küstah davranışlarını sizin yüksek dikkatinize sunmak isterim. Prosedürde bürokratik bir aksama olmuş olabilir mi acaba? Bir baktırıverseniz efendim. Saygılarımla arz ederim.”

Doğrusu hakikaten de meşgul bir kişinin sen. Dolayısıyla bilmiyorum zamanın kalacak mı ama yarın sabaha karşı şehir meydanında bir binanın tepesine çıkıp slogan atman da gerekiyor senin:

“Bu bahar gelecek! Başka yolu yok!”

Şunu da söylemek isterim:

“Türkiye seninle gurur duyuyor!”

ERKEN BAHAR NOTLARI: BAŞIBOZUK...

Şehrin sabırsız kadınlarıdır onlar: Daha baharın ilk günü kazakları sandıklara kaldıranlar. Henüz kış olan gecelerde rüzgârlı ve çiçekli etekleriyle üşümeye razı olanlar. Böyle yaparlarsa bahar belki daha çabuk gelir diye yazlıkları çıkarmakta acele edenler... Onlar herhalde bu bahardan hayretli bir aşk beklerler. O yüzden sabırsızdır şehirdeki kimi kadınlar. Kimi adamlar da bu ümitsizliği sessizce anlarlar. O adamlar, bu bahar çiçekli etekleri olan sabırsız kadınları öpecekler. Çünkü serçe telaşıyla yaşayan kadınlar, zamanın ağırlığıyla uçabilen büyük kanatlı adamları seçerler.

Kış ne zaman biter? Bir sabah kalkarsın. Önlemleri kazaklarını giyip açık havalara çıkarsın. Yürürken terlersin, terledikçe bu baharın hangi kalınlıkta giysiler gerektirdiğini bilenlerin nasıl insanlar olduğunu düşünürsün. Derken kazaklarının kollarını dirseklerine kadar çektiştirsin ve... Etin güneşte parıldar. Kışın, ışıktan ve havadan gizlediği etin daha beyazdır sanki, gözünü kamaştırır. Bahar o zaman gelir işte. Etin güneşe çıktığı zaman, göz kamaştırdığı zaman beyazı. Kış tam o zaman biter.

Biraz çirkincedir sanki etin; uyku sersemi. Etin, açık hava acemisi.

Nisan gelecek yakında. Aylardan en “zalim” olanı. Zulmü nedir nisanın? Baharın kötülüğü nerede?

Mesnetsiz aşklar getirecek bu mevsim. Büsbütün mesnetsiz. Tam sen yuvarlanmaya başlamışken, tam bırakmışken kendini bitiverecek bahar. Mevsimlerin en şımarığı yaz geçilecek. Herkes yaz gamsızıyken, sen aşkının nedenini düşüneceksin gürültüde. Sebebin olmuş bahar çoktan bitmiş, gitmiş olacak. Suçlayacak kimsen olmayacak. Aylardan en zalimidir nisan, işte bu yüzden. Bir suçu beraber işlemenizden sonra seni ortada bırakan. Üstelik bunu her seferinde yapabilen. Bu yüzden işte, zalimdir nisan. Geliverişi ve delil bırakmadan gidiverişi yüzünden.

Yollardan geçerken burnun bir koku yakalar, saçına bir ses dolanır. Pıtır pıtır nedensiz neşeler düşer içine. “Bugün iyi bir şey olacak,” dersin kendine. Bu yüzden iyidir belki bahar. “Güzel bir şey olacak,” diye diye çünkü, güzel bir şey yaparsın mutlaka. Hayra yormadığın kış günlerinde hayırsız belaları çağırman gibi, bahara da bir büyü yaparsın işte.

Öyle olursun ki artık, insanoğlunun tarih boyunca niye bahar şenlikleri yaptığını anlarsın. Kişisel bahar şenliklerin için taze meyveler, ışıklı otlar alırsın. Şıpır şıpır olursun işte, bata çıka sevinirsin. Kalbine yakın bir yerde bir oyun evi açılır. Adsız ve küçük çiçekler biter aklında; bahar olursun, basbahar...

Bak sana ne diyeceğim. Bu bahar gözünün içine ışık dolacak, kirpiklerin silkinecek kıştan. Büsbütün kıvrıcık olacak bakışların. Başına en az üç iyi şey gelecek. Bu yüzden yaz sonuna doğru en az üç şeye pişman olacaksın.

Bak ne diyorum! Bu bahar kırlarda, beyaz örtülü bir masada çok sevdiğin insanlarla şarap içip çakırkeyif olacaksın. Durup dururken oynamalara kalkacaksın. Yanakların kızarmak, ağaçların altında uyuyacaksın. Çiçeklerden nasıl taç yapıliyordu, en fazla buna kafa yoracaksın. Öyle olacak yani. Ben öyle diyorum.

BİRİNCİ CEMRE, HAVAYA...

Bak ne diyorum! Buluta bak, buluta. İlk cemre düştü bugün havaya! Saklan bir kuytuda, sevin gizlice, çırpıştır ellerini, kimse görmesin:

“Yaşşassın!”

Göğе bak, göğе. Gözün kıvış kıvış kamaşşın. Türkçe za-bitleri bizi bağışlasın, bu “yeni cemre lügati”; gözden geçirilmemiş ilk basım!

Karnının hemen üzerinde bir yer var. Hafifçe koy elini oraya. Şimdi oradan bir kuş çıkarsa, bir fiyakalı kurbağа, hiç şaşırma. Çünkü bugün ilk cemre düştü havaya. Aç bir düğmeni daha, içine cemreli hava kaçsın.

Biraz geç gidiver işe, nasılsa, komik bile olsa, bir yalan uydurursun. Sana o akıl neden verildi sanıyorsun? Cemre

gibi mühim olayları kaçırınları, Tanrı bağışlasın!

Git bir ağaca elini daya. Ağacın gürültüsünden avuçların kaşınısın. Kimse yoksa ortalarda, sen o ağaca büsbütün sarılabilirsin bile. Yanağını daya gövdeye. Su gibi bir serinliği, yüzünden gözünden içine akıtabilirsin. Fena mı olur? Bütün gün çıpır çıpır, yeşil bir esintiyle, yanağında bir ağaçla gezersin.

Kollarını aç aça yürü bugün. Bırak, bugün gövden neşeyle komikleşsin. İllâ sorarlarsa, cemreye bakmaya gittiğini söylersin. Ne olacak? Bugün de dünyanın en komiği sen oluveresin. İsrar edip canını sıkarlarsa, bir bulutu gösterip, “İşte! İşte! Cemre orada!” deyiverirsin. Onlar göğe bakarken sen hızla kaçıverirsin.

Köpeklere reverans yap bugün, kedilere yol ver, kuşları ürkütmeyecek güzergâhlar seç ve çocuklara ciddiyetle yaklaş. Yollarda müzik çalan yerlerin önünden ağır yürü. Şarkı bitmemişse dön dolaş yine aynı yerden geç. Utanma. Sakın utanma! Çünkü bugün ilk cemre düştü havaya.

Camlara bak, camlara. Bulutlar binlerce kez çoğalıyor orada. Havada bulamazsan, cemreyi orada ara. Eğer şüpheli biri sanırlarsa seni... Karakolda iyi bir hikâye uydurursun nasılsa. Belki polislerden biri de kanmıştır o gün havaya. Çabalıyordur belki, üniformanın altındaki fiyakalı kurbağasını yatıştırmaya.

Nereden bileceksin? “Benden başka biri kanmamıştır ki cemreye?” derken, iyi düşüneceksin. Hiç belli olmaz böyle şeyler. Yoldan geçenlerin gözlerini -kim kanmış, kim kanmamış- iyice tetkik edeceksin. Biri huylanıp üzerine gelirse... Artık onu da bir şekilde halledeceksin. Hiç olmadı, bütün ciddiyetini takınıp, “Cemre Tahkikat Komisyonu için çalışıyorum,” deyip kaçivereceksin.

Kim bilir? Belki bakarken bakarken, birine tutulursun. Değil mi ya? Bugün cemre düştü havaya. İlk cemrenin de o

kadar hatırı oluversin. Cemre sebebinden gidip birine tutulmuşsan, rahat ol, bahar katında sorgusuz sualsiz affedilirsin. De ki, bahar geçti gitti, sen hâlâ ona tutuksun... Artık orasını da bir şekilde halledersin.

İlk cemre düştü havaya. Buluta bak, buluta! Bugün, hava kararmadan kendine açık havada bir çay ısmarla. Amman! Dikkat et, eğ başını! Cemre takılacak saçma!

SUYA İKİNCİ CEMRE

Suya cemre düşünce bütün sulara mı düşer? Yani mesele sokak aralarındaki su birikintilerine, yıkanmış balkonlarda eğime dolan sulara, çatı oluklarında kalmış yağmur sularına, dağlarda akan suların biriktiği göllere, yeraltında ağır ağır yol alan akıntılara... Hepsi, hep birlikte sevinirler mi acaba? Deniz ananın kucağına akmak üzere neşelenip kıpırdanırlar mı yuvalarında?

Cup! Çarşamba günü suya cemre düştü. Bu cemrelerden ikincisi...

Etini suya ilk değdirdiğinde... Hani olur ya; elini kıyıdaki çırpıntının içine sokup parmaklarına bakarsın, etin dalgalanır, beyazlaşır. O zaman tam bilincinde misin elini denize soktuğunun? Yani uçsuz bucaksız olanın kıyısına. Senin elin deniz tarafından sarılıyor o anda, okyanuslar tarafından. Sen,

denizin geri kalanının umurunda olmadığını sandığın ıssız ve küçük bir kıyıdan bile dokunsan suya, haberi oluyor bütün dünya denizlerinin. Elinin küçük dalgacığı -öyle gelmiyor olabilir sana ama- ulaşıyor öbür kıtaların kıyılarına. Dedikoducu balıklar böyledir! Yetiştirirler her şeyi balinalara, balinalar, kaplumbağalara, kaplumbağalar kılıç balıklarına, onlar yosunlara ve nihayet fısır fısır bir şey duyulur -diyelim ki- Küba kıyılarında. Deniz sağır değildir kendine dokunanlara...

İşte bugün tam senin elini soktuğun kıyıya cemre düştü.

Niye çocuklar, koparıp ellerini annelerinden, koşturup sanki gizli bir görev verilmiş gibi onlara, daldırırlar ayaklarını su birikintilerine? Bütün varlıklarıyla şaşarak ve donakalarak niye çarparlar küçük pabuçlarını suya? Bütün çocukların bildiği, üye olduğu gizli bir örgüt mü vardır? O sıçramalarda sadece çocukların bildiği büyümlü bir anlam mı vardır? Bugün bir kez denemek lâzım. Çünkü su birikintisine cemre düştü, tetkik etmek lâzım.

Karaya vurmuş, gurbette bir sudur göl. O yüzden, içine kapanıktır, gurbet sebebiyle durgun biraz. Cemre neşelendirir mi gölü? Teselli bulur mu acaba? Yüzünü göğe dönüp yağmur damlalarından gözü kısıp... Gülüyor gibi olur mu bir göl? Göl cemreyi bilir mi? Bilse bile söyleyecek kimsesi yoksa eğer... Göl dilsizdir. Dalgasız çünkü. Büyüyünce kendini deniz falan zanneden, böbürlenlen. Yine de cemre düşünce dilsizliğini hatırlayıp -herhalde- dertlenen.

Şimdi çeşmeyi açsan eline su dolsa. Dolmaz ya, neyse. Yani mesela onda da bir cemre var mı? Ya varsa... Ya cemre su damlaları kadar çoğalan bir şeyse, suya düştüğünde? Havaya düşünce uçuşan, suya düşünce akarak çoğalan...

Bugün sana cemre düştü. Çünkü biliyorsun biyoloji derslerinden, senin etinin dörtte üçü su. O vakit bugün sende cemre var. Hadi bakalım! Sende dolaşıyor cemre şu anda. Yakala yakalayabilirsen...

BAHAR: TAMAMDIR!

Havada kış öldü. Suda soğuk boğuldu. Toprakta sıra şimdi. Bugün de son cemre toprağa düştü. Bahar işi “resmi düzeyde” tamamdır yani.

Kaç bahardır planlıyorsun çiçekli, rüzgârda açılan etekli bir elbise giymeyi? Artık ne olursa olsun bu bahar esintili bir kadın olmayı... Tüy gibi hafif, oradan oraya uçuşmayı... Nasılmış, nedenmiş meselesini bir mevsimlik tatil edip so-kağa çiçek gibi dökülmeyi... Bilmiyorum, ama senin aklında “fena” bir şey var gibi geldi bana. Bu bahar göster bakalım numaranı!

Kaç bahardır planlıyorsun - bu sefer kesinlikle - erken bir

bahar tatiline çıkmayı? Hiçbir şeyin sana ait olmadığı, sabun kokulu bir pansiyon odasında biraz kendine bakmayı... Pansiyondan çıkıp kimseyle konuşmadan, her şeyi ceplerine doldurmuş olarkten, gün boyu serseri gibi dolanmayı... Siyah-beyaz bir filmin başrol oyuncusu gibi uzaklara dalıp kahramanca kararların sigarasını, yakmayı...

Bilmiyorum, ama sanki bu bahar mühim kararlar verecekmişiz gibi geldi bana. Sanki bu bahar seçeceksin yolunu. Peki bahar vakti seçilen yoldan hayır gelir mi? Ama zaten hayır getirecek yollar hiç senin gibiler için değildi ki!

Söyle bakayım sen, kaç bahar geçirdin toprağa bulanmadan? Şöyle çok eskidenki gibi çamurdan köfteler, topraktan pastalar yapmadan... Sırf yeni bitmiş otlar pembe topuklarını gıdıkladı diye tek başına gülümsemeden... Söyle bakayım kaç bahar? Elini çenene dayayıp, adını bile unutana kadar, gidip gelen karıncalara bakasın var senin. Senin kendine bakasın var bu bahar, yaz sıcağı bastırmadan.

Biz de biraz anlıyorsak bu işlerden -her nev'i serserilikten ve ihtiyatsız ömürler bilgisinden- biraz olsun yani, bu baharı kendine ayır derim. Bilmiyorum ama kafanın içinin bir bahar temizliğine ihtiyacı var gibi geldi bana. İyi olmaz mıydı yani, açıp başımızı, çıkarsak beynimizi, yıkasak bakır leğenlerde... Sabun tozlarıyla, çitileye çitileye... Şöyle foşurdata foşurdata... Bilmiyorum ama senin ihtiyacın var gibi geldi bana, bu bahara. Biraz kendine bakmaya...

Bu yazı, cemreyle ilgili yazdığım yazılardan birini yolda
yürürken okuyup, yazıya daldığı için kendisine araba çarpan
-gerçekten!- ve bacağındaki lifler kopan sevgili bir okura yazıldı. Şaka
gibi. Ne zaman, vapurda, otobüste, uşakta benim yazımı okurken tesadüf
etsem birine o adam geliyor aklıma. Daha baştan söylemeli mi acaba?
"Geçmiş olsun!"

BAHARI NASIL GETİRTTİM AMA!

Siz bu yazıyı okurken aniden bir yağmur bastırırsa atacığım hava çok fena boşuna gider tabii. Ama eğer yağmur yağmaz da güneş, küçük, neşeli karıncalarını etinize yolluyor olursa, işte o zaman bende havalar bin beş yüz! Zira yazıları okuyanlar hakkımı teslim edecektir: Şahsımın küçümsenemeyecek gayretleri oldu bahar meselesiyle ilgili olarak. Bay Tanrıya “Ne olacak bu işler?” yollu yazdığım dilekçenin olumlu neticelerinden bahsediyorum. Bilmiyorum o tarihten hemen sonra baharın gelmesine yönelik bürokratik işlemlerdeki hızlanma dikkatinizi çekti mi? Gerek toprağa, suya ve havaya düşen cemreler konusunda yazdıklarım, gerek “Bu bahar gelecek! Başka yolu yok!” başlığı altında memleketimizin baharın gecikmesine duyduğu isyanı dile getirişim... Kolay gelmedi

yani bu bahar azizim, çok uğraştırdı. Ama neymiş? Nihayet bahar gelmiş. Hayır hayır! Minnettarlık beklemiyorum. Rica ederim! Bir yazarın görevi okuyucularının ihtiyaçlarına cevap vermek değildir de nedir? Ama hakkım var bu bahar üstünde, onu da söylemeden edemeyeceğim! Şimdi tabii sarf ettiğim şahsi gayretlerden dolayı bu baharın kıymetinin bilinmesi gerektiğine ilişkin birkaç kelâm etme hakkımız da doğmuş oldu. O bakımdan tavsiyelerim olacak. Bunları uygulamak veyahut tamamen umursamaz havalara bürünmek size kalmış. Ama şunu da hatırlatayım: Sonra yine bana işiniz düşer! Yaz gelsin istersiniz, güz gelsin istersiniz, efendim “Yeter! Kış gelsin!” diye tutturursunuz. Yani yüksek mevkilerle olan sıcak ilişkilerime başvurma lüzûmu doğar. Tehditkâr bir hava takınmak istemem, ama yine de hareketlerinize dikkat etmenizi öneririm. Bilmiyorum artık, o kadar söylüyorum.

Biiir... Bilmiyorum ama siz, “olduğunuz insan” olarak yeterince vakit geçirdiniz. Ne yapalım ki buraya kadarmış. Bu baharla birlikte yeni bir insan oluyorsunuz. Evet efendim, aynen öyle! Oturup bir kağıda kendinizde beğenmediğiniz şeyleri madde madde yazıyorsunuz. Sonra kağıdı, artık bulunduğunuz yerin koşullarına göre denize, göle, nehre atıyorsunuz. Hiçbir şey bulamazsanız lavaboda biraz yüzdürüp çöpe atın. O da su nihayetinde! Kulağa tuhaf gelebilir ama şöyle düşünün: Kendiniz üzerinde karar veremezseniz neye karar verebilirsiniz ki?

İkiii... Haftada bir gün mutlaka ve mutlaka “prens gününü” düzenleyeceksiniz kendinize. Tabii cinsiyete göre “prens günü” de olabilir. Şöyle oluyor: Sabahın köründe kimselere haber vermeden son derece şüphe uyandırıcı bir şekilde evden çıkılıyor. Üzerinizde, kendinizi en kendiniz gibi hissettiren giysiler var. İçine her olasılığa karşı her şeyin tıkıştırıldığı çantalar yok! Dolayısıyla eller nerdeymiş? Cepteymiş! Bu haldeyken, şehrin bir önceki geceden belirlenen en huzurlu güzergâ-

hına doğru yola çıkılıyor. Lüzûmlu lüzûmsuz etrafa bakılıyor. Bazen mânâsızca durup mânâsızca başka yönlere doğru mânâsız mânâsız yürünüyor. Yolda görülen her şeyle ilgili kendi kendinize tamamen delilik derecesinde espriler yapıyor.

Bir şey söyleyeyim mi? Aslında siz kendi kendinizeyken bir probleminiz yok. Huzurunuzu kaçıranlar olmasa siz bayacağı da neşeli bir insansınız. Bu insanlık sizi fitne fücür fikir ve hesaplarıyla bezdirmese aslında sizin keyfiniz basbayağı da yerinde. Prens / Prens Günü de bunu kutlamak amacıyla yapılan bir şey aslında. Kendi kendinize nasıl da iyi geçimli bir kişi olduğunuzu hatırlatmak için. Bunu korumanın ne önemli bir şey olduğunu anlamak için. Bu neşeyi bozan, üstelik bunu da hak etmeyen insanları hayatınıza sokmamayı öğrenmek için. Neyse... Yani işte bu bahar, haftada bir gün “Prens / Prens Günü” düzenlenecek sevgili kardeşim! Zira sen, kıymetli bir kişinin canım kardeşim. Öylesin öylesin.

Bir de gündüz rakısı var. Masadaki beyaz örtünün ışığı “iyi bir şey olacak” hissi yaratarak yüzüne vururken, gün ışıklı bir yerde, neşeli kavunla, uysal beyaz peynirle içilen, uzaktan bir yerden gelen müziğe daldıran, bardakta tatlı tatlı ritim tuttur, tatlı tatlı hüzünlendiren, garsonla şakalaştıran... Neyse, açmıyorum o konuyu... Evet şimdi marş marş! İstikamet bahar! Hadi bakalım, gözüm üzerinizde! Ona göre...

Sait Faik'in 'Sevmek Zamanı'na bir selamdır bu yazı. Okumak için beni eve kıştırabilen kitapları o adam yazmıştır. En sevdiğim yazar demek yetmez, en sevdiğim bilgedir Sait Faik.

SEVMEK ZAMANI

Kiraz mevsimi bu. Kiraz dudaklı zamanlar...

Aslında çoktan gitmiş olmalıydık. Oysa hâlâ buradayız.

Taksilerden inen kişileriz biz, aklına bir şey gelip yolda duran, öğle yemeği zamanını kaçıran, küpe çiçeklerinin adını bazen bir türlü çıkaramayan, garsonların İsviçre asilzâdesi gibi yaptığı yerlerde ne kadar yemek yese de doyamayan...

Radyodan şarkı tutan, ağaçların ve balıkların adlarını iyi öğrenmediğine hayıflanan, çift sarılı yumurtaya hâlâ sevenen, sevindiği şeyler küçüldükçe hüzünlenen.

Sarhoşken sokak köpeklerine derin ve anî bir sevgi duyan, dilenci çocukların yüzlerine uzun bakınca ölecek gibi olan, bir filmde çıkınca başroldeki kadınlar ve adamlar gibi yürüyen, sonra kendine gülen...

Boğaz Köprüsü'nün üzerinden sarı bir dolmuş geçiyor, akşam sekiz suları. Suların kararan zamanı. Dolmuşun insanları uyudukça, camlar buğulanıyor. Vurdulu kırdılı rüyaları birbirlerinin omuzlarına düşüyor. Sonra toparlanıp yüzler, cama yaslanıyor. Yanakları serinledikçe ihtimal, rüyalarından bir anlığına iyi bir şey geçiyor.

Birazdan duracak bütün dolmuşlar. Bütün insanlar istemeden okula giden çocuklar gibi, sürükleyerek ayaklarını, evlerine gidecekler. Bu insanlar birini sevmeye, sevmek zamanına ne zaman vakit bulacaklar?

Kirazlar daha şimdiden o en tatlı kara - kırmızı hallerine döndüler. Sapları etlerini taşıyamıyor, öyle şiştiler. Kirazlar çok yakında hiç olmamış gibi ortadan yok olup gidecekler. Bu insanlar ne zaman biriyle sevişecekler?

Kiraz mevsimi bu. Bu sabah, hiç yeri yok ve çok işiniz var şimdi, duramazsınız, bilmez miyim? Ama bu sabah, oturup ölmeden önce yapmak istediğiniz şeylerin bir listesini yapın. Kimse fark etmez belki, çalışıyor sanırlar sizi. İstifinizi bozmayın. Ama listeyi de bozmayın. Yapılamayacaklar, vakit bulunamayanlar, becerilemeyecekleri düşünüp aklınızı bulandırmayın. Şöyle düzgün bir liste olsun bu, efendi gibi, kahramanca.

Daha kaç kiraz mevsimi görebileceksiniz acaba?

İnsanın enerjisi sonsuz değil çünkü. Bir gün biteceksiniz yani. Üstelik ölmeden bir süre önce olacak bu. Yani hayıflanacak zamanınız olacak, tam tükenmekle ölmek arasında.

Komik ve saçma şeylerden oluşabilir listeniz. Etten kafalılar, ellerini ceplerine sokup ukalaca, sanki hayattan bir şey anlamış gibi gülebilirler. İnsanlar tuhaftır oysa. En çok hayallerini gerçekleştirmiş olanlardan bahsederler. Onlara

yapamadıklarını hatırlattıkları için de en çok onlardan korkar, en çok onları caydırmaya uğraşırlar.

Bütün dolmuşlardan insanlar iniyor şimdi. Evlerine yürümüyorlar. Seyyar satıcıların önünden geçip kirazlara bakıyorlar. Yıkayıp kirazları, üzerlerinde domur domur su damlalarıyla masanın üzerine koyuyorlar. Beyaz bir kağıt çıkarıyorlar. “Biiir!” diyorlar. Listeye başlıyorlar.

Evlerin ışıklarının uzaktan bakınca göz kırpması gibi görünmesi bundandır aslında. Hayaller yanıp söner oralarda.. Bilhassa kiraz mevsiminde!

KADINLAR ÇOKTULAR

Bazen, çok kısa süren anlarda, erkekleri gerçekten anlıyorum. Kadın olduğum için, hiç korkulacak bir şey olmadığını bilmeme rağmen yine de bazen erkeklerin neden kadınlardan korktuğunu ta içimde anlıyorum. Çünkü asla açıklanamayacak, asla öngörüleemeycek canlılarız biz. Üstelik bunun ne korku verici bir şey olabileceğini de anlayamayız. Erkekleri bu kadar kolay anlayabildiğimiz (ya da anladığımızdan kendimizce emin olduğumuz) için biz, bu korkuyu hiç tanımadık, hiç tanımayacağız. İşte dünyanın temel meselesi, temel uzlaşmazlığı ve belki de dünyayı döndüren temel dinamik de bu mesele: Kadın-erkek meselesi.

Yazı ise yazanı cinsiyetsizleştirir. Ya da belki de tam tersi: Yazı, insanın içindeki bütün cinsiyetlerin ve cinsiyetsizliklerin farkına varmasına yarar.

Kesin olan şu ki yazı, kadınlar yüzünden var hâlâ. Kadınları anlamak ve anlatmak çabası yüzünden... Hâlâ!

Ya da benim durumumda "aslında o kadar da karmaşık olmayan" (!) kadınları açıklayabilmek için...

Ben kadınları, erkeklere oranla hep daha çok yazmaya değer buldum. Çok az şiirli erkek gördüm bugüne kadar. Ama en düz sayılan, en "tek düze" bulunan kadın bile bir şiire sahipti.

Şiir hep kadınlardaydı. Bana sorarsanız, yazı yazmak için biri, önce kadınları sevmeli, önce onları anlatabilmeliydi. Bir divanın üzerinde, ayaklarını altına alıp ballandıra ballandıra dedikodu yapmanın tadı gibi...

Bir de hep büyük bir haksızlık gibi gelecek bana, kadınların en güzel hallerinin erkekler tarafından asla görüleemeycek olması. Çünkü aslında en çok o hallerdir yazılmalı olan. Bunu kabul etmeyeceklerdir kimileri; ama, bir kadının en güzel hali, onu izleyen bir erkek gözü olmayınca ortaya çıkar aslında.

Galiba en çok küzünlü kadınlara ya da kadınların küzünlü anlarına
baktım. Sakin bir su gibi aktıkları ya da durdukları o anlar..
Erkeklerin asla göremeyecekleri, ne yapsalar bilemeyecekleri o anlar
büyüledi beni. O anları yazmak, bilinmeyen bir gezegenden haber
vermek gibi. Galiba hep öyle olacak. Kadınlık ve kadınlar çok uzun
bir hikâye nasılsa. Onlar hep yazılsa bile bitmeyecek.

BİR KADINDAN BİR GÜN GEÇER

Gün bastırmış her yanından. Avuçları ters dönmüş kaplumbağa gibi, tavana bakıyor ayaları. Dışarıda da bir yağmur aksi gibi. İstanbul ta ucuna kadar bulut, keskin sicimler kalabalığının duracağı yok yani. Görünür gelecekte de iyi bir şey olmayacak sanki.

Uyku kokulu pijamaları var üzerinde. Oturuyor, en kendi güzelliğini bilmez güzel haliyle. Hiçbir adamın göremeyeceği, adamlar odalara girince bozuluvorecek cam yüzleriyle oturuyor bir eski zaman divanında, bir bakla odada. Üşüyünce divanın yastıklarının arasına kaçıyor çıplak ayakları. Sıkılıyor ayakları sonra, yine çıkıyor ortaya. Ayakları, uza-yıp giden bacaklarının en sonunda. Gün ışığı vurunca parlayan tırnakları onların da sonunda.

İlk dizesi hep unutulmuş eski şarkılardan birinin nakaratı takılıyor ağzına. Anne evlerinin eski Türk sanat musîkisi günlerinden biri başlıyor o anda.

“Adamlar,” diyor, “böyle biraz uzak duran, ehemmiyetliymiş gibi duran kadınları seviyorlar. Ama ben yapamam öyle. İnanmıyorum ki öyle yapmaya...”

Annelerden öğrenildiğini söylüyor böyle şeylerin, “kendine kıymet vermeyi” bilmelerin, “kendine kıymet verdirtmeyi” bilmelerin. Annesinin notunu kırıyor o sırada. Annesi de bir zaman kendi annesinin notunu kırmıştı mutlaka.

“Kayıyorum,” diyor, “kaybolmaya ve kaybetmeye kayıyorum.” Boynu yana düşüyor, bir tuhaf düşünceye düşüyor. “Bir gün delirir miyim?” adlı bir korkuya doğru uzanıyor boynu. Olur öyle, kadınlar düşünür böyle şeyler. Tuhaf şeyler. Sonra geçince her şey, gülüverirler... Geçirtebilirlerse eğer...

“Benim yerimde başkası olsa,” diyor, denir ya hep öyle, “Mutlu olurdu belki. İşimizi yapıyoruz, elimiz yüzümüz de düzgün, sevgilimiz falan var, sağlıklıyız filan.” Duruyor, durulur ya...

“Peki neden mutlu değilim ben? Diyorum ki bazen, durayım öyle, hiç çabalamayayım artık. Geçsin gitsin bitsin. Ne olur ki? Olur yani.”

Filtresiz bir sigara yakıyor. Yüzünden bir Marlene Dietrich geçiyor. Küçük parmağıyla başparmağını birleştirip dilinin ucundaki tütünü alıyor, evin içine Casablanca’dan bir sahne doluyor. Bu sefer Humphrey Bogart, Ingrid Bergman’la uçağa biniyor ama yine işler iyi gitmiyor.

“İnandırıcı da değil kardeşim,” deyince, yeniden Misak-ı Milli sınırları içine giriyor yüzü. “Ne aşk acısı, ne parasızlık, ne başka dert. Bir derdim de yok yani. Peki niye böyleyim

ben? Anlatamazsın yani kimseye. Komik yani!”

Birden gülüyor. Yüzünü, hamarat kadınların hızla evleri toparladıkları gibi toparlayıveriyor. Kalkıyor aniden, çay bardaklarını kaldırıyor. “Kahve yapayım mı?” diye soruyor. Yüzünde oynayıp duran siyah-beyaz filminden eser kalmıyor. Şimdi artık başka birisi gibi oluyor.

İstanbul hâlâ ta ucuna kadar bulut. Görünür gelecekte hâlâ iyi bir şey yok. Ama uyku kokulu pijamalarıyla şakalar yapıyor mutfakta. Gazeteden yıldız falına bakıyor, “akıcı enerjileri” olacakmış bugün, gülüveriyor. Şimdi bu kadınlar niye böyle öyle, öyleyken böyle oluveriyor? Hicâz taksimler nasıl aniden bitip, nasıl aniden neşeli makamlara geçilebiliyor?

Bir kadında bir gün bin gün gibi geçiyor.

İnsanın erkek olmadığına sevinisi geliyor. Bunca karışıklığı anlamak zorunda kalmadığı için insan, neredeyse bir “Oh!” çekiyor.

İzmirliyim ben, malumdur herhalde. Ama "İzmirli kadınların" ne demek olduğunu ancak başka şehirlere varınca bildim. İnsan ancak bitirdiği, tamamladığı, geçirdiği şeyleri anlatabilir. Bu yüzden İzmirli kadınlara güzelleme de ancak başka şehirlere gidince yapılabilir; ancak yeterince uzaklaşınca.

İzmirli kadınlardan söz eden, ama iyi söz eden (aman ha!) adamlara bir bakın. Mutlaka geçmişlerinde bir İzmirli kadın bırakmışlardır. Dedim ya, yeterince uzaklaşmış olmak lazım! Bilmiyorum, şimdi gelse o kadınlar yeniden, olur mu aynı heyecanların? Yoksa kadınları şehirlere bulayan eskide kalmış olmaları mıdır? Bir "İzmirli kadın" olarak şunu söyleyeyim, ben "asimile olmuş" bir İzmirliyim. O kadar uzağa gittim ki o Körfez'in bende neyini bıraktığını belki de unuttum.

“NEDEN GÜZEL OLUR İZMİRLİ KADINLAR?”

Hesapsız kahkaha atmasını...
Ağzında şeker yuvarlar gibi dedikodu yapmasını...
Sokaktan tek kişilik bir fener alayı gibi geçmesini...
Yeni yıkanmış balkonların ılık betonunda pembe topuk-
larını gezdirmesini...
Erken yaşta rakı içmesini ve şarkıların en efkârlısını ge-
cenin sonuna saklamasını...
“Asfalyaları attığı” vakit “efelik” yapmasını...
Çatlata çatlata oynamasını...
Takıp takıştırıp püfür püfür salınmasını ve daha neleri
neleri...

İşte her nasılsa, daha en başından öğrendikleri için bütün bunları, güngörmüş adamlar bilir “İzmirli kadınlar” den-di mi, işte orada durmasını.

Canım, “dalgalıysa” eğer atlamadan önce durup denizin dibine bakılmaz mı? “Dibe çakılır mıyız?” hesabı!

Oysa hayat kıvamındadır İzmir’in kadınları. Nasıl hayatta ayırıştırılıp çözülecek bir şey yoksa, onlar da işte tam öyle. Yani ya akarsın onunla; ya akmaz, durursun kenarda. Yok öyle durup dibine bakmaca...

Hep yeni yıkanmış balkonlarda mı yaşarlar? Yoksa akşam sefası çiçeği gibi ikindileri açılıp saçıldıkları için mi kalır insanın aklında o balkonlu, kadınlı, İzmirli fotoğraflar? O balkonlarda hiç göremezsiniz büsbütün ne erkekleri ne hayatı ciddiye alan konuşmalar. Olsa olsa henüz kurumamış su birikintilerine dalgın dalgın değdirilen parmaklar... Ve mutlaka beş dakika içinde patlar yeni kahkahalar. Zaten galiba erkekler, tombul, hafifmeşrep İzmir Teyze’nin memeleri arasındaki yardımcı oyuncular.

Hep soruyorlar ya:

“Neden bu kadar güzel İzmirli kadınlar?”

Zira hep onlarda kıkırdamalar, kahkahalar ve kışkırtıcı şımarıklıklar...

Nasıl denir ki? Ben Ankara’da gördüm az konuşan, az gü-

len, ciddi duran, fme rengi kadınları. Grnp grnp kaybolan, “muamma” taklidi yapanlar da İstanbul’un meselesi. Ben sanırdım ki, hayatın yakasında bir hercai meneke gibi durur her yerde kadınlar. Öyle değilmi meğer...

Bir de ne yapsan ıkma  ya denizin lekesi, o da var.

Öyle bir zaman geldi ki benimle aynı yaştaki kadınlar, arkadaşlarım, "kuzulamaya" başladılar. Hızla çoğunluğa geçti anneler. Ben her birini bir belgesel seyreden gibi izledim. Hep öyle olur ya zaten, ben onları kıskandım, emzirdikçe beyazlaşan, anneleşen hallerini; onlar da beni, uçaklara binip binip gidişimi.

Herkesin kendi zamanı var oysa. Kadınların karınları beklerler bebek zamanını. Rahim, kendi kendine karar verir doğurma vaktine. Ama her birinin anne olduktan sonra yeryüzünde daha sağlam bir dengeyle durduğunu gördüm. İtiraf edeyim, en çok da o denge hissini merak ettim, yeryüzündeki gerçek ağırlık merkezini bulmuş olma hissini. Nihayetse güçlendiler, genişlediler, hayata daha kuvvetli bir hacimle yayıldılar gibi geldi bana. Kim bilir, belki ben de...

Acaba ben de imrenir miydim benim karınm şişerken uçaklara binip binip gidenlere?

ARTIK BİR KİŞİ FAZLAYIZ!

Güney Naz'a...

Bir şeyi komik bulduğunuz için değil de mutluluk ağzınızdan taşıdığı için kahkaha atarsınız, kahkahalı konuşursunuz ya, Mevhibe'nin sesi şimdi öyle. Çünkü o bir bebek doğurdu. Kırmızı dudaklı kızımız Güney Naz, Perşembe günü saat 11:30 civarında annesinin karnından çıkıp, aramıza katıldı. Her şeyine şaşırıyor Mevhibe şimdi onun; bacaklarına, parmaklarına, dudaklarına, kaşlarına... "Uyurken kendi kendine gülüyor," diyor. "Herhalde meleklerle hasbıhal ediyor."

İlk telefonda emziriyordu Güney Naz'ı. Sesi yorgundu, çünkü henüz yeni anne olmuştu. "Bu benim mi şimdi?" diye soruyordu, "Bu benden mi çıktı yani?" Ben de ağlamıştım

mutluluktan; insan en iyi arkadaşı doğurunca öyle olur ya hani... Hani sen daha uzun bir zaman dünya işlerine dala-caksındır, daha uzun süre bir bebeği doğurmuş olmaya şa-şamayacaksınız ya, öyle işte...

Emzirmek nasıl bir şeydir acaba? İçinden bir şey çekili-yor gibi mi oluyordur? Gıdıklanıyor musundur mesela? Bu meme bahsini yazabiliyoruz mesela, enteresan. Çünkü artık bu, emzirdiği için biraz “kamusal”, biraz “biyolojik”, biraz da “kutsal” bir meme. Anne memesi olduğu için bahsedebi-liyoruz Güney Naz’ın emdiği memeden. Enteresan.

Karnının içinden insan çıkarmak nasıl bir şey acaba? Karnının içinden çıkan bir şeyin ses çıkarması, o senin kar-nından çıktıktan sonra artık senin başka biri olman; çocuk-lu biri. Sonra bir de ilk “anne” demesi vardır herhalde en acayip şeylerden biri olarak. Herhalde esas o zaman katılır çocuk senin hayatına. Sana hep anne diyecek biri, müthiş tuhaf bir şey, düşünsene...

İyi bir çocuk yetiştirmiş olmak nasıldır acaba? İnsan ken-dini dünyayı yenmiş gibi mi hisseder yoksa? Yazmakla falan yapamayacağın kadar “etten bir zafer” midir iyi kalpli bir çocuk yapmış olmak? Ya da bütün bunlarla ilgili olmayan, bambaşka türlü bir şey midir o?

Bebek çıkar çıkmaz anne olmaz insan belki de. Zamanla alışır anne olmaya. Ya bu kadar büyük ve derin bir sevgiye bir kalp nasıl dayanır? İnsanın kalbi korkmaz mı bu kadar

çok seviyor olduğu için birini? Siz hiç hakikaten doğurmak duygusunu anlatan bir yazı, bir kitap gördünüz mü? Bu kadar anlatılamaz bir şeyi ben, üstelik yaşamamışken nasıl anlatabilirim ki? Ya da anlatılmadan kalsa, kadınlığın ortak ve gizli bilgisi olarak kalsa daha mı iyi?

Çocuğu olan kadınların başka türlü bir duruşu vardır yerküre üzerinde. Daha güçlü mü demeli buna? Daha kendinden emin? Daha ziyade vücudunun ağırlık noktasını bulmuş bir duruştur sanki bu. Tamamlanmış bir vücut gibi, eksiksiz. Galiba Mevhibe şimdi tam öyle. Gidip göremiyorum dünya işlerinden, o çok mühim işlerden dolayı tam bilemiyorum, ama mutlaka artık onda “anne kokusu” da var şimdi. Güney Naz’ın içine işleyecek, yıllar sonra uzak yollardan gelip içine çekeceği o koku, muhtemelen şimdiden Mevhibe’nin bütün vücudunu tuttu.

Hoş geldin Güney Naz! Hoş geldin Mevhibe Anne!

Ve yine o tuhaf ağlama hissi işte... Bunu size niye anlatıyorum? Çünkü şahane bir anne-babadan iyi bir insan olacak bir çocuk daha doğdu. Sevinin, çünkü artık bir kişi daha fazlayız!

Kimsenin sefkat kucağına sokulmaya hakkı olmayan, yalnız kadınlar vardı hep etrafta. Ben de onların yanına elimi koymayacaksam, ben de onları yalnız bırakacaksam ne işim var benim burada? Ben biliyorum, her şeyin üstesinden gelen kadınlar bunlar. Ah! Bir de onları, kendilerini eksiltmelerini istemeden onları sevecek biri olsa... 8 Mart Dünya Kadınlar Günü "neşesi" içinde bundan söz edilir mi? Etmişim. Demek ki varmış benim de bir derdim!

HER HAYAT SAHİBİNE BÜYÜK GELİYOR!

Oysa domur domur, neşeli beyaz şebboylar duruyor masada. O kadar ki, birazdan tutamayıp kendilerini, pıtır pıtır patlayıp zıplayıp dağılacaklar odaya. Yağmur da var havada; damlalar zıpır zıpır çocuklar olarak pervazda. Sen perdenin önündesin, az daha kıpırdasan burnun değecek cama. Avucunun içinde kızıl bir kuş kalbi gibi sıcak duruyor çay, kıracaksın sıksan az daha.

Kız seni de mi üzüyorlar çok? Yanakların niçin ağlamakta?

Kollarının içi, bütün kadınların öyledir sanki, fırından yeni çıkmış ekmek gibi. Senin daha da içlerin küçük hanım, janjanlı bir eteğin dönüşünü andırmakta. Sen nerede durursan orası serin, ferah bir cumba. Eteklerine takılanlar vardı bir zaman; yüzün şimdi bir bir onları anmakta. Burnun küçük

küçük kaşınıp akmakta. Yüzün tam neresinde buluşur bundan gelen deniz suyuyla gözden gelen? Televizyondaki kadınların gözyaşları neden bu kadar düzenli yol almakta?

Kız seni de mi üzüyorlar çok? Dudağın neden küçük küçük akmakta?

Sorsalar şimdi anlatamayacaksın. Laflar şişip şişip kalacak gırtlığında. Bir halt açıklayamayacaksın. Öğretmişti birileri, yedi kere uzun uzun nefes alıp ağır ağır bırakacaksın. Yedincisinden sonra bir aynada karşılaşıverirsen kızarmış yüzünle yeniden zırlamaya başlayacaksın. Bu gözler niye bu kadar hızlı kızarıyor ve bu kadar geç soğuyor burkulan yerler, kendine sinir olacaksın. Saçını başını dağıtıp, üstünü başını açıp bu hayattan kaçmak için müthiş hızlı, müthiş kesin kararlar alacaksın.

İçeriden bir ses gelecek, herhangi bir soru, gündelik bir şey, tam o sırada. “Çay süzgeci nerede?” gibi mesela, “Kumanda çalışmıyor mu?” gibi ya da... Hatta biri, daha da beteri, “Neyin var?” diye bile sorabilir sana. İçinden gülmek gelecek, gülmekle karışık bir ağlamak. Seni o kadar derinlerden yüzeye, ölü balıklar gibi yüzeye, bu aptal saptal sorular çıkaracak. Sırf konu açılmasın, sorularla boğazın sıkılmasın diye biraz daha kalacaksın odada, yüzünün ağlama rengi geçene kadar, azıcık daha.

Niyeyse bu hayat, bu abuk sabuk meseleleriyle gelir peşinden. İzin vermez şöyle boylu boyunca, enli enince düşmene, yuvarlanmana kendi içine. Oysa orada kalsan biraz, dursan, dizlerini burnuna kadar çekip içinin sesleri arasında yuvarlansan. Hatta hastalıklı gibi bile gelse kulağa, kendini bir dolaba kilitlesen, biraz mola alsan, görünmez olsan. Akacaksa zaman aksa, dönecekse dünya... Öyle. Her şey biraz da sensiz olsa. Sen burada dursan. Durma hakkını kullanan bir kadın olarak sen, ne ağlamayı, ne yüzünü, ne sessizliğini açıklamadan, sonra, azıcık soluklandıktan sonra yine devam etsen. De-

vam edersin yani, mesele o değil. G l n r, içilir, çalışılır, “Nasılsınız? İyi misiniz”lı hayatlara yeniden dalınır. O değil mesele. şimdi biraz bu köşede, korkak kediler gibi, “probleml  çocuklar” gibi kısıl p, b z ş p kalsan. Hakikaten mesele değil, topuklu ayakkabıları, tayy rleri giyip yeniden başlamak, yuvarlanan kayayı yeniden yukarı tırmandırmak. Onu hep yapıyorsun zaten. Ama şimdi... Birazcık yani... Anlatabildim mi? Devekuşları aptal oldukları için mi sanıyorsunuz kuma gömüyorlar gözlerini? Keşke sen de gardırobunun içine saklayabilsen yüzünü. şimdi bu yüz biraz dinlenecek diye... Öyle.

Çok müthiş kadınlar var etrafta. Belki yırtma larına, bacaklarına, hiçbir yere bakmamaya çalışan gözlerine bakıyorsunuz sokaklarda. Başarılı oluşlarına, paraları kazanışlarına, eğlentilere akışlarına, kendilerinden çok fena emin oluşlarına, iddialı konuşmalarına, gamsız kahkahalarına... Siz sanıyorsunuz ki küçük hanım, onlar topyekun  yle. Evlerinde şebboylar yok onların, camlarına yağmur değmiyor. O kadınlar camlara burunlarını dayayıp, nedensiz yere i  geçirmiyor. Aniden   k p k   lm yor onlar. Onlar, sanır-sın ki, yürüyüşlerine baksan, kendilerini hiç çirkin ördek yavrusu gibi hissetmiyor. Öyle olmuyor. Öyle olmuyor...

şebboylar masada. Yağmurda cam, camda  ocuklar. Gardırobun içi pahalı parf mlerden kokuyor. Bu giysiler, kokular, fena halde düzgün fotoğraflık gülmeler... Nereden  ıktı bu kadar çok şey?..

Bazen her hayat sahibine büyük geliyor...

Gardırobun içine kafanı sokunca...

Her hayat ağırdır. Kimileri bu meseleyi gardırobunun içinde saklıyor.

Sonra zaten şebboylar soluyor. Yağmur diniyor. Kumanda, iki kere vurunca kafasına çalışıyor.  ay süzgeci öbür çekmecede oluyor. Sokaktan, şaka gibi, “Bu da geçer!” şarkısı duyuluyor. Gösteri devam ediyor.

Bu kayıpta kadınlarla ilgili en derinden kahr olduğum bir mesele varsa o da budur: Kadınların kendilerini yavaş yavaş yok etmeleri. Gelenekten, mecburiyetten veya genellikle olduğu üzere bir erkekten dolayı kendi ışıklarını söndüren kadınlardır. Orada müthiş bir trajedi var, müthiş bir haksızlık.

Kanıtlanamayacak bir cinayet sanki, ağır ağır işlenen...

12 yaşındayken işlerinde koşmaya başlayan o vahşi atı kemen nasıl da yakalıyorlar? Nasıl korkup dizginliyorlar? Ya da tam olarak nedir bu cinayetin sebebi?

Haklılar bu cinayeti işlemekte ya da işletmekte kadına kendi kendine. Çünkü eğer kadınların ışıkları sönmezse müthiş olabilirler. Müthiş. Dünyayı ele geçirebilirler. Hakikaten!

Keşke sevmeye ve sevilmeye bu kadar ihtiyacımız olmasa, o ihtiyaç bizi uysal, evcil atlara dönüştürmese...

İŞİĞİNİ SÖNDÜREN KADINLAR

“Eflatun saati” diye bir şey vardır, güneş battıktan sonra, hava kararmadan önceki bir yarım saattir bu. Her şey, biraz biraz eflatun olur. Venedik’te, San Marco Meydanı’nda eflatun saati şimdi. Açgözlü turistlerden, “gezip bitiren” insanlardan yorgun düşmüş dar sokaklar. Mafya suratlı, kendilerini bir hediyelik eşyaya dönüştürmüş gondolcular, denizin içindeki fenerlere vererek yüzlerini “denizci muhabbeti” yapıyorlar. Kıyıdaki büyük cafe’de bir piyano, bir saksafon çalıyor: Bessa me mucho! Turistler kanallardan, sokaklardan çekilirken, gemiden yeni inmiş Yunanlılar geliyor cafeye. Orta yaşlı, hatta orta yaşı da ufak ufak geçmiş insanlar. Akdenizli ve neşeliler. Cafe’ye oturuyorlar. Belli ki saçlarını yeni sarıya boyatmış kadın, belli ki yalnız ve belli ki yalnız-

lııyla alay etmekten başka çaresi kalmamış. Kalabalık grup içinde “yırtık kadın” rolünü vermişler ona, belki o rolü kendi giyinmiş üzerine. Genç, yakışıklı saksafoncunun adını öğreniyor hemen: Antonio! Şarkı aralarında bağırıyor: “Bravo Antonio! Bravo!” Şakadan. Grup gülüyor. Derken tezahüratı başlatıyorlar, son derece matrak insanlar. Yunanca bir şarkı istiyorlar. Israr edip, mırıldanıyorlar. Nihayet başarıyorlar. Antonio üflemeye başlıyor şarkıyı. Aniden kalkıp dans ediyor sarı saçlı kadın cafe’nin ortasında. Kendiyle, onu izleyenlerle dalga geçiyor. Sonsuz ve kesintisiz bir dalga bu. Boş vermiş kadınların dalgası... Artık kendini beğendirmeye çalışmayan, hayatta her ne ise o, o şeyi anlamış ve rahatlamış kadının dalgası. Orta yaşın güzelliği bu belki, her şeyle ve bilhassa kendileriyle gırgır geçiyor insan. Ne Antonio’nun onu beğeneceği var, ne onun Antonio’nun üzerine gidesi... Öyle bir oyun artık flört, öylesine bir şamata...

Belki de insanlar her şey bittikten sonra ya da öyle hissettikleri yaştan sonra yaşamaya başlıyorlar. Zirvelerindeki son kar da eriyor kadınların herhalde o vakit; dalgacı bir mevsime, umursamaz ama esasında çok acıklı bir bahara başlıyorlar.

Lozan’a bir saat uzaklıkta, dağ tatili yapmaya gidilen bir yer var: Interlaken. Bir dağ var orada. Adı Jung Frau. Genç (ya da bakire) Kadın! Dağa bu adı takmalarının sebebi zirveindeki karın hiç erimemesi. Hep hırçın ve ele geçirilemez olması dağın ve genç kadınların. Ya da öyle zannedilmeleri...

Kim bilir? Belki de erkekleri -dağlara adlarını veren onlar değil midir hep?- sinirlendiren şey kadınların, genç ya da orta yaşlı, hiçbir zaman ele geçirilememeleri. Bu yüzden kızgınlar belki dağlara ve kadınlara. O “canlılık” belki onları tedirgin eden; her an her şeyi yapabilecek olmaları kadınların. Zirvelerinde eritemedikleri o son kar, hiç yok edemedikleri terk edilme ihtimalleri ya da kadınların içlerinde hiçbir za-

man ulaşamayacakları bir yer olduğunu hep biliyor olmaları. Hep böyle bir savaş yok mu erkekle kadın arasında. Son kalesine kadar ele geçirme savaşı. Sonra ne oluyor acaba? Orta yaşa doğru kadınlar, “Al işte! Elimde avucumda bu var. Ne istiyorsun benden? Al ne istiyorsan,” deyip, yılıp teslim mi ediyorlar kendilerini? O canlılığı ve gizli iç ülkeyi de teslim etmiş olmanın yalancı “huzurlu” görüntüsü mü bu? Orta yaşlı insanlardaki bu alaycılık, bu rahatlık bundan mı acaba? Nasılsa artık hiçbir şey olmayacak rahatlığı mı? Venedik’te San Marco Meydanı’nda otuz yıl önce asla dans etmeyecek kadınları aniden kaldırıp kahkahalarla dans ettiren o sır, zirvelerindeki karın adamlar tarafından eritilmiş olması mı? Esasında onları, kendileri için canlı ve ele geçirilmez, erkekler için “hırçın” kılan karın. Ondan sonrası “Anasını satıım” bir hayat mı? Hiçbir şeyi kalmayan kadınların artık kendileriyle, hayatla alay ederek yaşaması. Buruk neşeleriyle...

Kadınların tek başlarıyken çıkardıkları ışığı koruyarak sevimlileri, biriyle birlikte olmaları neden mümkün değil? Neden ışıkları sönüyor kadınların bir adamın koluna girince? Bir anlasam... Bir anlasam...

İtiraf edeyim: Yazıda yazdığım serinlemiş kadınları hiç görmedim.
Zaten yazdığım iyi şeylerden çoğunu hayal ettim. Kötü mü ettim?
Ettimse ettim. Ne var canım?!

SONRA KADINLAR SERİNLER

Kadınlar var; içleri büzüşmüş gibi, içleri sıkıştırılmış ve bu yüzden öfkeli gibiler. 'Öff' de 'Öff'ler... Ama günün birinde anlarlar bu işler hep böyle sinir bozucu, diğer kadınlar hep öyle... Bu durumda serinlemek en iyisidir!

Sahilde bir kadın var. Her şeye sinirli bir kadın bu. Yanındaki adama sinirli, içine çekmekten yorulduğu göbeğine, kalçasına, koluna, bacağına, baktıkça yabancılaştığı gövdesine. Denizin dalgasına sinirli kadın; havanın sıcaklığına, bir şeylerin bir şeylere denk gelmemesine, rüzgârın esişine, bir şeylerin yakasının bitişmemesine ve giderek hayatın bütününe ve galiba en çok kendisine sinirli... "Öff!" bir kadın bu, kesintisiz bir öff! Ergenlikteki o mesnetsiz can sıkıntılarının biri yapışmış üzerine, yıllardır söküp çıkaramıyor san-

ki. Kumsalda böyle böyle kadınlar var, öyle ya da böyle, böyleler; gerginler. İçi büzüşmüş gibiler, içleri sıkıştırılmış ve bu yüzden öfkeli gibiler. Sonra kendilerinden yoruluyorlar bir saat gelince. Yüzleri, içleri cıva veya kurşun ile doluymuş da taşımaktan yorulmuş gibi üzgün ve bitkin artık o saatten sonra. Artık binlerce şeyi bir arada düşünmekten, kafalarının içindeki yüzlerce tilkiyi kontrol etmekten, edememekten takatsiz düşmüşler. Hiçbir şey yapamadan, günün kenarından bile tadamadan tükenmişler. Bir şeyin yanlış olduğunun, o şeyin de kendilerinde, içlerinde bir şey olduğunun, bir şeyin bütün tatları zehir ettiğinin farkındalar. Çok derinde veya değiştirilmesi zor gibi görünen bir şey olduğu için sürekli hayatı “düzeltmeye” çalışıyorlar. Ve bilirsiniz, hayat hiç düzelmez! Bu yüzden “öf”ler, öf! Kesintisiz!

Belki bir gün kadınların kafasının çıfıt çarşısı durumu bilimsel yöntemlerle, kısacık süren bir ameliyatla tedavi edilebilecek. Hatta belki bir gün adamların kafaları bile tedavi edilir! Ama ondan önce...

Kadınlara bir gün, günün birinde yani, bir serinlik gelir. Kendiliğinden olmaz bu, çaba göstermek gerekir. Bu tilkiler şu tarafa, şu tilkiler bu tarafa; ortalık bir biçimde boşalır, ferahlar. Ne o milyonlarca şeyi aynı anda düşünen beyin değişir, ne erkeklere bir türlü açıklanamayan düşünce süreçleri seyreler. Galiba kadınlar zamanla kendilerine alışır. Dünyaya alışırlar ya da. Kendini yiyerek ve hayatı hep bir kaygan masa örtüsü gibi düzeltmeye çalışarak bir yere varılamayacağını... Günün birinde anlarlar kadınlar. Bu adamlar düzelmeyecek, bu işler hep böyle sinir bozucu, diğer kadınlar hep öyle. Bu durumda?! Şöyle bir durulup oturup serinlemek en iyisi!

Niye serinlerler kadınlar, nasıl? Belki bir gün verilen bir kararla, belki zamanla. Nihayetinde böyle devam etmek imkânsızdır.

Kıyıda serinleyememiş kadınlar. Sıcak basmışlar, afakanlarla boğuşmaktalar. Ortada hiçbir şey yok, ama onlar endişeliler.

Sonra uzakta bir kadın var, çardağın altında. Yanında kimse yok, tek başına. Bir şey yapıyor, işin içinde kendini kaybetmiş, kendini izlemiyor. Dünya ile bir olmuş, akıyor. Kadın salata yapmış tam, tam da limonu sıkıyor. Limonu sıkmayı bitirince içerilere bir yerlere gidiyor. Bir şişe zeytinyağı ile geri geliyor. Zeytinyağını güneşe göstere göstere salatanın üzerine döküyor. Salataya ışık akıyor. Kadın herhalde buna seviniyor, gülüyor. Kendinde bir kadın bu, “tam kendine göre...” Serinlemiş belli; salatayı masanın tam ortasına koyarken başını hafif yana eğip yaptığı işi pek beğeniyor. Hayatın da fazla numarası yok zaten. Böyle şeyler iyi geliyor.

Ne filmi yapan, ne şarkıyı çalan, ne kitabı yazan hesap eden
bunu. Ama yapılanlar, yaratılanlar, söylenenler onları okuyanların,
onlara bakanların kimi kez tam yerine denk gelir. Yazar, çizen hiç
onu kast etmemiş olsa da birinin hayatı değişir. İngiliz yazar Iris
Murdoch'ın hayatını anlatan "Iris" adlı film öyleydi benim için. Tam
zamanında yerine denk gelen bir söz gibi. Tuhaf bir biçimde çember
tamamlandı o film üzerine "Kuş Kadınlar" yazısını yazınca. Hiç
hesapta yokken, bir başka kadının bir yerine denk geldi bu yazı, bir
hayat alt üst oldu. Oysa ne filmi çeken, ne yazıyı yazan hesap
edebilir bu tür sonuçları. Biri bir işaret arıyordur o sırada, siz bir
bakmışınız bir yıldız kayması olmuşsunuz ona. Böyle işte.

KUŞ KADINLAR

Tepeden aşağı bisikletle hızla inen güzel kadının ardından ona âşık olan genç adam bağırılmaktadır:

- Iris, yavaşla! Dur! Sana yetişemiyorum!

- Yavaşlayamam. Sen bana yakın durmaya çalış. Bir şey olmaz!

İngiliz yazar Iris Murdoch'un hayatını anlatan "Iris" filminde üç kez aynı sahne tekrarlanıyor. Adam, kadının hızına yetişemiyor ömür boyu, ama ona "yakın durmayı" beceriyor. Peki hakikaten bir şey olmuyor mu? Ne oluyor ya da?

Bazı kadınlar, yakalanamaz, durdurulamaz ve kimseye ait olamazlar. Onlar zaten kendilerine bile ait değildir de, o

karmaşık bir mesele. O kadınlara yalnızca yakın durulabilir, yakalanıp durdurursan, kendine ait kılarısan... Ölüverirler. Çünkü onlar kuş gibidirler. Böyle uçucu kadınlar, tepeden aşağıya inen bir bisiklet gibi, fren yaptıklarında düşeceklerini pekiyi bilirler. O yüzden belki de hayat boyu kendilerini en sevdiklerinden bile korumak mecburiyetindedirler. Kendilerini durdurup, öldürüverecek şeylere karşı dikkatli olmaları gerektiğini -her nasılsa- bilirler. Onlar, insanı ancak frensiz bir seyahate davet edebilirler. Zira fren yaparlarsa artık onlar, o kadınlar değiller. Bozulmuş bir oyuncak gibi kıymetsizler...

Kanatlarının altına rüzgârı aldığıında uçabilen kuşlar gibi, rüzgârsız kaldığında bir lokma ete dönüşen kadınlar... Ve adamlar, ekseriyetle, kadınları eğitilebilecek kuşlar sanırlar. Bilir misiniz? Eğitimciler, eve dönsünler, uzaklara uçmasın diye önce kuşların kanatlarını biraz kırarlar... Ama kimi kuşlar ve kadınlar, gökyüzü kadar uçmayacaklarsa ölüvermeyi tercih ederler...

Yıllar geçer. Iris Murdoch bütün o şahane kitapları yazar, bütün o şahane konuşmaları yapar. Zekâsıyla etrafı büyüleyip dururken, tutulamayacak bir kuş gibi oradan oraya uçuşurken birden amansız bir illete tutulur. Alzheimer hastalığı ışıklı sözcüklerini hızla elinden çekip almaktadır. Gökyüzünü ateşe veren alev rengi kanat tüyleri bir bir sökülür gibi... Ona “yakın durmak için” onca çaba harcayan adam, yatakta, yanında duran, artık tam da en başından beri istediği gibi “yavaşlayıp durmuş” bu düşkün kuşu artık istemektedir. Neden?

- Iris! İlk kez bana aitsin! İlk kez benimsin!
Ve ben seni istemiyorum!

Bilir misiniz? Manolyalar, o kocaman beyaz çiçekler, dokunuldukları anda küserler. Birden, kahverengi çürürler. Kuş kadınlar, manolyalar gibidirler. Kimi kadınlar hareketinin önüne geçilmeden, “yakın durarak” izlenmek, sevilmeğe mecburiyetindedirler. Bu bir seçim değildir, sevilen renklerini korumak için bunu yapmaları gerektiğini her nasılsa bilirler. Kollarından tutulduklarında amansız bir illete yakalanacaklarını bilirler. Uçuşup, renklerini dağıtıp, çırpınıp hayat içinde, sonra sessizce gidecekler. Durmak büyüğü bitirir, bunu bildikleri için onları sevmiş olan adamlar onlara güvenmelidirler. Tepeden aşağı inen bir bisiklet gibi, fren yapmadan gitmeyi tez elden öğrenmelidirler. Fren yaparsa o kadının artık o kadın olmayacağını... Kuş kadınlar, uçamadıklarında kıymetsiz bir av etine dönüşeceklerini pek iyi bilirler.

Sanki erkekler de görmezse yeterince tarihe kaydolmaz gibi.
Kadınların, erkeklerin göremediği halleri belki de böylece zamanda
silinip gitti. Aslında o zamanlarda onlar ne kadar güzeldiler.
Kendilerini görmedikleri, göstermedikleri o anları birileri tarihe
kaydetmeliydi. O yüzden bu yazı bir "kadın vakanüvisliği" için
yazıldı.

KADINLAR İÇİN BİR HEDİYE

Bizim ellerimiz oluyor bazen. Şöylemesine, uzun. Her şeyi, bütün katır kutur sert şeyleri beceriyor bizim bu ellerimiz. Paraları kazanıyor, masalara vuruyor, kafa tutarken bellere dayanıyor, fasulyeleri çapur çupur ayıklıyor, sonu felaket olsa bile telefonları çarpıyor birilerinin yüzüne, rakı kadehlerini sarıyor, ağır kitapların sayfalarını çeviriyor sabırla, önemli bir şeylere işaret ediyor telaşla, çocukları geçiriyor hayattan, hepsini birden yapıyor bütün bu şeylerin. Düşüyor ve kalkıyor ellerimiz. Düşmesini de biliyor yani bir yerlere tutunmadan, kendi kendine kalkmasını da. Bizim ellerimiz, basbayağı güçlü kuvvetli.

Fakat bizim ellerimiz bazen de su gibi; akıyor kucaklardan. Onca katur kutur sert şeye bana mısın demiyor da, bir

kırık camlı cümle duydu mu ellerimiz, kuruyan bir dere gibi dökülüyor bacaklarımızdan. O zaman siz sanıyorsunuz ki, genellikle öyle sanıp korkarsınız siz çünkü, bu düşen eller üzerinize düşecek. Siz bir el enkazının altında kalacaksınız, nefes alamayacaksınız. İşte bu, bizim ellerimizi haksızlığa uğrattıyor beyler. Bu elleri hepten güçten düşmüş sanmanız biraz ayıp oluyor. Yumuşak karnımıza vurunca dökülen elleri, bizim tek ellerimiz sandığınızda, bileklerimiz kırılıyor. Hayatla uğraşmakta bir numara yok, bizim ellerimizi kıran çoğu kez sizsiniz.

Bizim bazen de dudaklarımız var. Etli metli. Konuşmalar yapıyor takır takır, susmalara dalıyor kırmızı mühür gibi, şakalar ediyor ha ha ha, zehir gibi cümleler bırakıp orta yere gidiveriyor, şarkılar söylüyor lay lay lom, haberler veriyor, başka dillere dalıp dalıp çıkıyor, yoruluyor, öpüyor, yine öpüyor, bilmiş bilmiş sıralıyor fikirlerini, kendiyle dalga geçiyor bazen, boyanıp boyanıp nafile yollara düşüyor, şaşakalıyor, açık kalıyor, çocuk gibi oluyor, ısırılıp parçalanıyor. Bu dudaklar başka dudak, siz bilmezsiniz, bazen çok fena titriyor. Her şeyi çatır çatır söyleyen bu dudaklar bazen, o kötü şakaları yapınca siz, o garip cümleleri ediverince, kırılıp yere düşüyor. Bakmayın siz, ölçülü bir biçimde kilitlenip gülümsüyor, ama eve gidince sınıfta çiş yapmış çocuklar gibi utanıyor.

Bizde bir göz var, Allah sizi inandırсын, her şeyi görüyor. Parlaması oluyor içinden yakamoz fırlatarak, dünyanın bütün denizlerinin bir anda üşüşmesi de oluyor çamurdan bir bela gibi, şuraya buraya dalması oluyor nedenini açıklayamayarak, çocukluk fotoğraflarına benzediği anlar oluyor ki bu en tehlikelisi, çünkü yakında bir yıkım gelecek demek ki diye görmesi oluyor çok fena, merhamet dilenmesi oluyor kendine çok fena kızarak, dünyaları yakacak gibi efelenmesi de oluyor ki Allah Allah!

Bizim bu gözlerimiz bazen, bakınız hiç ağlamadan, tam orta yerinden çatlar. Sır gibi, yol yol açılır içi. Çoğu kez de aptalca bir cümle, dangalak bir harekettir nedeni. İçine bütün denizler üşüştüğünde, kimse görmesin diye güçsüz düştüğünü, yutkunup bir okyanus yutmayı bile beceren bu gözler, bir kere orta yerinden çatladı mı, artık kendi kendini tamir etmeyi beceremez beyler. Bizim bu gözlerimiz bazen sessizce gidiverirler. Özlenip özlenmeyeceklerini bile hesap etmeye gönül eğmezler. Bizim bu gözler nereye baksalar, sır gibi çatladığı için retinaları aptalca bir cümleyle, nereye baksalar artık baktıkça uçuruma dönüşen bir çatlak görürler.

Biz basbayağı kaya gibi şeyleriz, hayat ayaklarımıza vurup vurup geri çekiliyor. Peki biz niçin sevilmediğinde ölen kuşlar gibiyiz? Bir de bu meseleyi halledebilsek, bu dünyaya ne biçim omuz atar geçeriz!

Bizim karnımız oluyor çünkü, söylemesine, yayvan ve doğuran. Bacaklarımız oluyor, yola düştü mü yorgunluğunu unutan. Yüzlerimiz oluyor bazen, koşturan, koşturan, divanlara yığılan. Bileklerimiz var, inceliğiyle kırılacak diye korkutan, ağrıyan ve yine de durmayan. Sırtımız var, kalabalıklara girerken geberse bile ağrıdan, dik durmaya ayarlanan. Burnumuz var, kuyruğu hep dik tutan bir burnumuz. Aklımız var ki karmakarışık hep, saniyede bir milyon tane hesap yapan ama hesapçı olmayı da bir türlü kendine yakıştıramayan.

Sonra biri giriyor kapıdan. Annesinin bir tanesi falan. Paldır küldür, ayaklarını bile silmeden... Anlarsınız işte. Bazen ellerimiz dökülüyor su gibi kucağımızdan...

Bazen bir çizgi film kahramanı gibi hissediyorum kendimi:
İyilerin dostu, zalimlerin korkulu rüyası! Enayi bir bela bu benim
başımda. Sırf bu hal yüzündendir, kadınları aslında erkeklere,
erkekler anlasın diye yazdım. Ne bileyim, belki okuyup anlayınca
merhamet ederler, o kadar kıyırat olmazlar dedim. Niyeyse kendim
için değil, ne haddime ise "kadınları korumak için" yazdım. Yazmak
kimi kimden korur ki? Ben kimi koruyabilirim ki? Komik!

NE KADINLAR GÖRDÜM, ZATEN “ÇOK”TULAR!

Saydam olacak kadar taze bir filiz kırılınca ses çıkmaz; sessizce kırılışlarını gördüm. Adamların olmadığı yerlerde hiçbir yerlerine bir biçim vermeden dururken gördüm onları. Divandaki gözyaşı lekelerine dalarken, gülmekten yanakları ağrırken, sokakta eylemdeyken ya da annelerinden telefonla yemek tarifi alırken, devirdikleri bir vazoyu yakalamaya çalışıp kendilerine kızarken, beyaz çarşafı yataklara yayacakken vazgeçip bir sigara yakarken, işten gelip koltuğa yığılmışken, akıllarında hiç söylemeyecekleri intikam cümleleri biriktirirken, “Bir pijama versene, eve gitmek istemiyorum” derken, bir gece delirip, yüzlerinde dökük makyajlarıyla ve pijamalarıyla taksiye atlarken, telefonları birilerinin yüzüne kapatırken, “Bi’ sigara versene” derken, sabaha karşı bir sokak kapısında “Ne olacak şimdi?” diye sorarken...

Bunlar hep adamların görmediği fotoğraflar. Ama ne fotoğraflar!

Bizden başka bir de mutfak fayansları biliyor ne eğlenceli, ne acayip şeylerden bahsettiğimizi. Oğlan çocuklarını ince manevralarla salonda bırakıp kendi karargâhımıza doğru sızıverdiğimizde ne çok merak ederler içeride nelere güldüğümüzü. Sessizce düşünürler niçin ara sıra sessizleştiğimizi. Ya utanıp birbirlerinden yanımıza gelememelerine ne demeli? Ya da sudan sebeplerle mutfağa düşmeleri?

Mutfaklarda nelere güleriz biz? Bizi en çok güldüren şey değil midir beceriksizliklerimiz? Ah! “Akli başında” kadınların kolayca kıvrırdıkları işleri bizim hiç beceremeyişimiz...

Sessizleşmelerimizde ne konuştuğumuza gelince... Doğrusu, ne olursa olsun bir yazı o kadar da sır vermemeli. Çok istese de bir kadın, eğlenceli mutfak dedikodularına ihanet etmemeli! Diğer yandan, açıklayacak olursak gizi; cümlelerin gerisini söylemenin çiğlik olacağı yerde, sessizleşmeli. Bilhassa, iki el yana açılmış şekilde, titreyen seslerle sorulan “Ben neden böyleyim?” gibi sorulara hiç cevap verilmemeli. Ama işte çok laf kıtlığına düşülünce “Doğuştan arkadaşım, yapacak bir şey yok” da denmeli.

Yağmur yağdığında bir şey olur bu kadınlara, güneş açtığında başka bir şey olur. Bazen hiçbir şey olmasa da bu kadınlara yine bir şey olur. Nasıl olurlarsa olsunlar o gün mutfaktaki konuşmalar her daim çalınmış çikolata tadı taşır. Tam öfkeli bir cümlelerin ortasında bir diğeri koluna dokunur, ötekinin içinde bir şey tedavi olur. Şefkâtləri paçalarından sızan kadınlar -ki çoğu bu belâyla kırıkırlar- cümleleri avuçlarında kaydıra kaydıra, birinin bıraktığı sözün ucundan diğeri tutmak suretiyle, sere serpe ve etli butlu bir barış içinde... Mutfakta ancak hayat ağırlığında şeyler konuşulur. Biri daha ağırlaşmaya kalkışırsa elbette hafifletecek bir komiklik bulunur. Durum komikliğe elvermezse? Ne olur? Ne olur

efendim? Mutlaka dolapta yiyecek bir şeyler bulunur!

Mutfakta kararlaştırılanlar alınıp sokaklara çıkılır. Etekler savrulur, topuklular giyilir, şöyle durulur, böyle söylenir, aman bağırsaklar toplanıp karın şık bir kemerle sıkılır, mutfaktan alınan “Sert dur, salma kendini” emri akıldan beş kez geçirilir ve elbette gidip gevşenir, edilmeyecek o lafların tamamı en az üçer kere edilir. Mutfaklara düşmana değil, denize yenilmiş bir katamaran olarak dönülür. Oralarda kalpler kalafata çekilir. Ölü “deniz kabukları” orada kazınır, akıl zararlı haşarattan temizlenir, paklanır.

Eskiden biz, ipi çember yapıp bir oyun oynardık; küçük ellerimizle. Parmakla sarılıp şekilli dolaştırılan ipler, gitgide karmaşık şekillere dönüşürdü. Karmaşık şekli alıp bir diğeri, geçirip arasından parmaklarını, yeni bir enteresan şekle dönüştürürdü. İpler elden ele, eller ellere değe değe, böylece hiç koparmadan sicimi... Bizim ellerimiz küçük yaştan beri birbirine karşı zarafette mahirdi. Şimdi söylenen cümleler tıpkı o ipler gibi hiç koparılmadan, dikkatlice ve hep şekilli şekilli... Ne güzel biliyoruz biz, hayat kıvamında sohbetler etmeyi. Ne de iyi beceririz, hiç koparmadan incecik sicimleri, onları elden ele şefkatle geçirebilmeyi...

Bir de fayanslarda yüzünü yakalamak var, annene benzerken. O apayrı...

Dünyanın neresine gittimse en çok gittiğim yerin kadınlarına baktım. Sanki onları çözersem şehri, ülkeyi onların gibi geldi çünkü. Hâlâ da öyle geliyor. Bu sezgi genellikle işe yarıyor. Arjantin'den Hindistan'a, İran'dan Brezilya'ya bütün ülkelere kadınlar, ülkelerin gizlerini ellerinde tutuyor. Siz de dikkat edin bak, hep böyle oluyor. Şehirlerin, ülkelerin kadınları, yaşadıkları toprakların tarihini -nasıl becerebiliyorlar bunu bilemiyorum- hep gövdelerine kaydediyor. Bir ülkeyi anlamak ancak kadınları anlayınca mümkün oluyor.

İHTİYATSIZ KADINLAR

Madrid

Şehrin kadınları, yüzlerinde yastık izleriyle fırlıyorlar sokağa. Hemen bir cervecera'ya (cafe - bar) atıyorlar kendilerini. Gün boyu hesapsız içecekleri sigaralarından ilkinin yakıyorlar acele. Hep yaptıkları gibi hızlı konuşup ve yüksek sesle, bardaki adamdan aynı şeyi istiyorlar. Madridli kadınlar, sabahları işe gitmeden önce, ayakta ve alelacele bir konyak deviriyorlar. Öğleye kadar idare ediyordur herhalde. Öğlen bir bira için tekrar cervecera'ya gidiyorlar.

Avrupa'daki kadınlar sihirli bir sıvı gibidir; hepsi yaşadıkları şehrin kılığına giriverir. Roma'da Trevi Çeşmesi (Fontana

di Trevi) gibidir kadınlar; havuzun içindeki paralar gibi ıslıl, meleklerin akıttığı sular gibi şıkır şıkır. Gün ortalarındaki uzun siestaların sakın banyolarından çıkmış oldukları için hep, güzel kokular saçarlar etraflarına. İstisnasız hepsi güzel giyinir. Yazları ise genel olarak pek giyinmemek tercih edilir; hep birlikte şahane bir şeffaf düzene geçilir. El üstünde tutulan kadınlar oldukları için İtalyan kadınlarının bedenleri, yollarda tatlı bir rahatlıkla salınır.

Paris'in kadınları daha uzak ve mağrurdur. Hepsi bir yerinde narin bir kız çocuğu saklar gibi bakar ve yürür. Güzel ve genç olanları, puslu havalarda çekilmiş, sebepsiz yere gamlı birer kısa film gibidir. Belki de Fransız filmleri bu kadınlar yüzünden böyledir! Parisli kadınlar kendilerinin ne şahane olduğunu, izleyenin gözüne sokmayan filmler kadar iyidir.

İçinde salındıkları, uyudukları ve konuştukları şehrin etrafında oluşan efsane mi geçiyor onlara acaba? Çünkü bütün Avrupalı kadınlarda ortak bir şey var aslında. Sigarayla tutuşlarında, dalıp gidişlerinde, gülüşlerinde, durup bekleyişlerinde başka bir şey...

Dağınık saçlarında bir hava var, makyajsız ve planlanmamış yüzlerinde çok kendilerine aitler sanki, en çok ve bir tek kendilerine. Hepsi her an buradan gidiverecekmiş gibiler. Belki de buraların adamları bu yüzden biraz daha süt dökmüş kedi gibiler! Kadınların hemen hiçbirisi öyle süslü püslü, iki dirhem bir çekirdek falan değiller. Ama her nasılsa atkının böyle duruşu, saçın tokadan saçılıp rüzgârda uçuşu, çok giyilmekten rengini unutmuş pantolonun şöyle şöyle kıvrılması... İçindeki beden üzerindeki nesnelerden daha mühim; her birinde aynı olan bu sanki.

Avrupa'nın ihtiyatsız kadınları, izleyeninden ricacı olmayan filmler gibi umursamaz, o filmler kadar kendinden emin olduğu için bu kadar iyi. Kadınlıkla ihtiyatsızlık arasındaki keyifli bağlantıda dans ediyorlar çünkü.

* * *

Faşlı genç bir kadın geçiyor Lavapies Mahallesi'nden. Müthiş güzel. Koyu kırmızı türbanından bir perçem çıkarmış, belli ki o perçem öyle durabilsin diye çok çalışmış. Faşlı kadın ince ince planlanmış bir gösteri. Kendinin fazlasıyla farkında bir gösteri, farkında değilmiş oyununda usta. İzlenmeye alışık yüzü gitgide asılıyor yolda. Yazık ki, ihtimamla hazırladığı ayrıntıların kimse kıymetini bilmiyor burada. Faşlı kadın izlenmeyen bir gösteri kadar sıkıntılı Madrid sokaklarında. Belli ki gizlice kızıyor ona bakmayan adamlara. Yanından ihtiyatsız bir kadın geçiyor. Gizlice bakıyor ona. Büyük bir olasılıkla buralarda nasıl gösterilerin tuttuğunu anlamaya çalışıyor. Beceremeyeceği numaraları gördükçe yüzü daha beter asılıyor. O perçemin uzun tarihini ve kıymetini, onun hiçbir işine yaramayacak pencere kenarındaki yazar biliyor.

Bazı yazıları kendimden ya da tanıdığım kadınlardan dolayı yazıyorum. Ben çiçek alınca filmlerdeki kadınlar gibi davranmayan, çiçeği eline alır almaz o anı bozacak bir sürü cümle eden, bu cümleleri ettiği için kendini fena halde aptal hissederek kadınlar tanıyorum. Bazen o kadınların iç konuşmalarını yazıyorum.

Filmlerdeki, dizilerdeki uzun uzun süsün kadınlarından biri olmamak ne beter bir belâdır. Değil mi?

ÇİÇEKLERLE BAŞA ÇIKAMAZ KİMİ KADINLAR

Bir hayvanların satılması, bir de çiçeklerin parayla değiş tokuş edilmesi, en tuhaf buluşlarından ikisidir insanoğlunun. Komik değil midir? Yani bir gün hayvanlar ele geçir-se dünyayı, biz “pet shoplarda” satılsak. Şimdi orada du-ran köpekler gibi ampul sığağında, çıplak çıplak mayışıp kalsak. Birileri boş kutuda duruşumuza, yalnızlığımıza, kı-pırdayamayışımıza “ne şirin” diye baksa, genç kızlar o se-vimlilik vıyıklamalarını yapsa... Veya çiçekler ele geçir-se dünyayı... Gerçi o bambaşka bir mesele! Neyse...

Kuzuları asarlar kasap vitrinlerine. Ya bir gün kuzular dünyayı ele geçirirse?! Düşünsenize, kışınızda bir demet maydanoz, kesilmiş boynunuzda da bir beyaz peçete... Ya-kışıklı cesetler gibi asılırsınız vitrinlere. Veya çiçekler ele ge-

çirse dünyayı... Gerçi o bambaşka bir mesele! Neyse...

Siyasi kırmızı karanfiller gibi olsak mesela. Eylemlerde, gürültü içinde değış tokuş edilsek, havalara fırlatılsak, sonra barış istediğı için dövülen çocukların kaçamayan ayaklarına düşsek. “Ne işim var benim burada?” demez mi gürültüye gitmiş bir karanfil, “Ben şimdi nemli bir balkonda dalgın kadınlara değmeliydim.”

Öyle belâlı bir iş ki bu, kaçsan, dağ başında papatya ol-
san bile kurtulamazsın. Köküyle sökölüp şehre sürölmüş
kır çocukları... Leğenlere tikiştirilip, cazgır bir kadının dizi-
nin dibinde bütün gün, sıkıntılı birer tutsak.

Fakat olsa olsa en sıkıcısı gülün hayatıdır. Öyle dur, ses-
siz ve dik, bir klişe olarak elden ele azal, hiç istifini bozma-
dan “ifade et”, durmadan poz vererek “ifade et”. Hiç konu-
şmayan, hiç konuşmadığı için âşık olunan kadınlar gibi ya-
lan... İllâ ki tek sayıda alsınlar seni, hiç çift olma. Birinden
biri hep yalnız kalsın, nezaket gereğı. On üç tane alsınlar
senden, on beş tane, hiç on altı tane olama. Hep kimsesiz
kalmış bir tane gül vardır demetlerde.

Cümlesi bittiğinde unutulmuş zavallı bir aktristtir gül, kısa
gösterisi bittiğinde sahneden apar topar çıkarılıveren. Ölü-
sü, bir hatıra olarak lüzûmünden fazla saklanan ekseriyetle.

Çiçeğin alınması satılması saçma bir kere. Sanki toprak
çiçeğı para karşılığı çıkarıyormuş gibi, yaprakların altında
bir de fiyat etiketi büyüymüş gibi. Vermek sonra... Sanki
para verince o çiçeğin sahibi sen oluyormuşsun, sonra da
kalkıp hediye ediyormuşsun gibi. Bu da tuhaf değıl mi? Son-
ra kim bilir, çiçekler verildiğı kişiden memnun mu bakalım?
Bununla kalsa iyi. Kalmaz. Çiçeğı alınca da bir şey yapmak
gerekıyor. Yüzüne, ağzına, ellerine filan, bir haller vermek
gerekıyor. Üstelik bu halin, gül için başka, papatya için baş-
ka, kasımpatı için başka olması gerekiyor. Belki de çiçekler,
bizim üzerimizde oyunlar oynuyor. Çiçekler bize, çok önce,

bilinmeyen biri tarafından yazılmış tiyatroları yeniden ve yeniden oynatıyor.

Oysa nergisleri, dik durabilsinler diye önce boğazlıyorlar. Sonra da boynunda urganlarla satıyorlar. Sanki nergisler neşeliymiş gibi biz de neşeleniyoruz alınca. Nergis, koparıldıktan sonra da yaşıyorsa eğer, tiksiniyordur belki bizden. Gözleri nereye gider nergisin ölünce?

Kimi kadınlara işte, çiçek verilmez. Görüyorsunuz ya, dertsiz başınıza dert alırsınız. Kimi kadınlar, çiçek alınca, “Ayyy! Ne şirin” demeyi beceremedikleri için oturup bu kadar laf ederler. Bu da, elbette, epey saçma!

Bir kız vardı. Bu kitabı, bu yazıyı okuduğunuzda kâhâ olur mu, bilemem. Adı Yasemin'di. Magazin programlarında etleri öylesine parçalanmış kadınlardan biriydi. Bazen, o gürültü içinde olup biten şeyler bana ta içlerinden bir şiir sezdirirler. Yasemin de öyle bir kızdı. Öyle tuhaf bir hayatı vardı ki, belki bu yazıdan haberi bile olmadı. Ama o kadın bana yalnızlaştıkça parlayan, parladıkça yalnızlaşmış elmasimsi ruhları anımsattı; keskin, lanetli ama eşsiz güzellikte. Birçok insan bu yazıdan sonra "o kadın" için niye böyle bir yazı yazdığımı sordu, hatta kızdılar biraz. Yazı o kadar değerli mi ki? Ya da hangimiz değmeyiz bir yazıya?

YASEMİN İÇİN BLUES

Güzellik de bir cehennemdir. Kimseyi inandıramayacağın için en beteri cehennemlerin. Su gibiyse yüzün, bedenin bahar saçıyorsa hep, albino bir tavus kuşusundur sen; avlanmaya, parçalanmaya ayarlısın en baştan. Saçtığın ışıklar avcılarını çağırıyor, bak! Ellemeye çalışıyorlar seni. Peşinde-ler. Parçalamadan bırakmayacak seni kalabalık.

Öbürküler gibi olamadın değil mi? Öbürküler kadar iyi oynayamadın, bak. İyi bir oyuncu olsaydın hakikaten, bu güzellik gücü bırakacaktı ellerine. Ellerin boş ise bu kadar, bu kadar parçalanmışsa yüzün televizyon görüntülerine, demek sen hakikaten “oynayamadın”. Çünkü oynasaydın,

yenerdin. Bu kadar güzel olan oyuna oturmaya karar verir-se yener çünkü. Oysa şimdi kimse sana inanmıyor oynamadığına; çünkü, bu kadar güzel olanın güçlü olamayacağına basmıyor kafaları. Kimilerinin prensesler kadar güzel olsa bile prenses olamayacağına... İnanıramazsın onları.

Neden böyle oluyor peki sence? Biliyor musun, adamlar, bu kadar güzel olanın kendilerini seçmesine inanamıyorlar önce. İnanıkları anda da bu güzelliğın üzerine çıkıp tepiniyorlar. Bu kadar güzel olanı hak etmediklerini bildikleri için güzel olanı çirkin kılmadan rahatlamıyorlar. “Hiç kimse sevgimi hak etmiyor,” demişsin bir asansör kapısında, dayak yemiş yüzünle... Yazık! Bu kadar güzel bir kadının bir adamı ne kadar korkutabileceğini anlamamış gibisin. Hele sadece güzel değilse nasıl ödünü patlatacağını bir adamın. Onları ne kadar ürküttüğünün farkında değil misin?

Kim bilir? Belki de ince sesinle yeterince içten, yeterince gerçek konuşunca anlayacaklar, acını hissedecekler, susacaklar sanıyorsun. Bu dünya, bu ucuz cehennem kalbinin kırık ve hakiki sesini istemiyor, nasıl anlamazsın? “İnsansan bırak,” derken dayak yemiş yüzünle, avcılarının merhametini dilemektesin. Herkes gibi cümleler kursana sen de. Görmüyor musun kafalarını karıştırıyorsun. Ve kafaları karışınca daha korkunç olur avcılar, nasıl bilmezsin?

Güzelliğini öteye beriye, kıymetsiz topraklara savuran bir kız çocuğu gibisin. Nasıl bilmezsin oysa? Onlar elleyebildiklerinin kıymetini bilmezler; biraz uzakta, biraz yüksekte durmalısın. Çomaklarıyla dürterler önce, sonra zarar vermeyeceğini anladıklarında, silahsız olduğunun farkına varır varmaz dirseklerine kadar daldırırlar ellerini insana.

Sahi sen Betty Blue filmini izlemiş miydin? Muhteşem bir kadın kapıdan içeri girer ve adam bu kadar güzel bir kadının var olduğuna inanamaz. Ama Betty kendini ona “karşılıksız” veriverince... Bilirsin, sen güzelliğine yüksek bir bedel biçmeyince onlar da kıymet biçmiyorlar. Sen kendine bir bedel biçmeyince seni değersiz kılıyorlar. Bu acımasız oyunu, insanlığın başından beri aynı biçimde döndürüyorlar. Hikâyenin sonunda Yasemin Blue’yu uzak kırlarda bir eve hapse gönderiyorlar. Yaptığın, konuştuğun, anlatmaya çalıştığın her şeyin adını “sinir bozukluğu” koyuveriyorlar.

Sınıfına ihanet ettin sen: “Aristokrat” kadın gibi davranmayı bilemedin. Güzelliğine ihanet ettin: “Güzel kadın” gibi ağır ve ihtiyatlı olmayı seçmedin. Oyuna ihanet ettin sen: Hakikaten konuşmayı denedin.

Peki sen bunların, bütün bu hesapsız ve oyunsuz güzelliğin cezasız kalacağını mı zannettin? Sen onları acıtmazsan onların da seni acıtmayacağını mı sandın? Öyle olmaz halbuki. Albino tavus kuşlarına merhamet etmez oyun. Geçmiş olsun!

SEVMEK ZAMANI

Şimdi, bugün konuşacaksam eğer, hayatın tam burasında, ilişkilerle ilgili bildiğim tek bir şey var:

İnsan hayatı boyunca bir "doğru", bir de "yanlış" ilişki yaşama-lı. "Doğru" olanda sırf doğru olduğu için kalmamayı, "yanlış" olan-dan sırf yanlış olduğu için gitmemeyi görmeli. Bunları bir kez yaşa-yınca da geriye öğrenilecek pek bir şey kalmıyor zaten.

Şimdi, bugün konuşacaksam eğer, ilişkilerle ilgili, en zor şey şu-dur bana göre:

Bittiğinde gitmek, gidiyorsan ya da gidiyorsa bitirmeyi becer-mek.

Sürdürülebilir aşk, sürdürülebilir ilişki var mıdır?

Yok diyenler bunu yaşamayanlar; var diyenler de bundan başka bir şey yaşamaya cesaret edemeyenlerdir çoğu kez. Çok acımasız bir hakikattir bu maalesef. Bu yüzden işte, iki taraftan herhangi birinin inandırıcılığı yoktur, hiçbir zaman olamaz.

Bütün bu hayatta, bütün bu ilişki bahsinde önemli olan, hep ge-çerli olan tek bir kural var bana kalırsa:

Kendine İhanet Etmeyeceksin!

Başkasına bile ihanet edebilirsin ama kendine asla. Git diyorsa için gideceksin, kal dedi mi, duracaksın. Çünkü en büyük acıyı, en büyük sızıyı, İnsan kendine ihanet edince yaşıyor. Kim bilir, belki bunun ne önemli bir şey olduğunu anlamak için insanın kendisine bir kez ihanet etmesi gerekiyor. İnsanlar, bunca akla, bunca kitaba rağmen hâlâ deneyerek, elini yakarak, dizini yaralayarak öğreniyor.

Bir de şu var tabii:

Eğer insanoğlu hep bu kadar acemi olmasaydı o kadar kırık kalpten, o kadar nafîle denemeden sonra bugün insan ilişkisi diye bir şey kalır mıydı?

İnsan şimdiye kadar çoktan, aslında hep tek başına yaşayan bir canlı olduğunu kabullenmiş olurdu. İlişkiler üzerine böyle yazılar da yazılmazdı o zaman, yenileri hiç akla gelmezdi.

Kim bilir? Belki bir gün birileri yeni bir şey diyecektir.

"Erkeklik cehennemini" diye bir yer var bana kalırsa; erkeklerin her an burun buruna olduğu bir yer bu. Orada yaraların tamiri, tedavisi yok. Acımasız ve kaba bir yer orası, az gelişmiş bir yer. Biz kadınlar, öyle ya da böyle sarabiliyoruz birbirimizin yarasını, sözlerimizle yalayabiliyoruz akan kanları. Erkekler birbirlerinin yaralarını sarmakta müthiş beceriksiz olursa.

Savaşta, korkmuş erkekleri düşünüyorum mesela. Onlar sevişmek için değil, göğüslerinde saklanıp ağlamak için özlüyorlar kadınları aslında, bu yüzden bu kadar çok kadından söz ediyorlar, hiç öyle söz etmeseler de. Öpmek için değil, sığınmak için hasretini çekiyorlar beyaz etin. Bunu itiraf etmek için önce korktuklarını itiraf etmeleri gerekiyor. Korktuklarını itiraf edemediklerinden bu kadar çok bahsediyor askerler sevişmekten.

ERKEKLER ÂLEMİ

Belki de erkeklerin kadınlarla birlikte olmalarının asıl sebebi, erkekliklerini yaşamak gereksinimi değil, kadın taraf-larını yaşayabilecekleri kuytu bir yer bulma ihtiyacıdır. Bir-birlerine sertlik ve yenilmezlik taslayarak bitkin düşen oğ-lan çocuklarının dinlendiği yerdir belki de kadınlar. ERKEK olmaktan yorulduklarında kendilerini bırakıverdikleri yu-muşak toprak... Kıpırdamadan, sırtüstü yattığında insanı yukarılara kaldıran deniz suyu...

Yenilmek, büzülüp kalmak, sığınmak, sığışmak, kolları bacakları salıverip korunaksız oturmak, şakalaşmak ve ko-mikleşmek, naifleşmek ve aniden duygusallaşmak... Erkek

dili içinde kendine yer bulamamış veyahut da o dilin dışında tutulmaya gayret edilen ne varsa, bütün o ufak tefek ve yaşamsal şeyler işte, tedavüle giriverirler kadınların bölgelerine girildiğinde. Ancak bir kadının kara sularına girildiğinde iner yelkenler yere. Rüzgârdan yorulmuş yelkenler, iniverirler...

Tuhaf olan şey bu halin, iki en yakın erkek arkadaş arasında bile anlatılmaması ya da bu halin bir başka erkeğe anlatılırken lügatin büsbütün değişmesidir herhalde. “Ne oldu? Nasıl gidiyor o kadınla?” dendiğinde cümlelerin hızla katır kutur hale gelmesi, hikâyenin gitgide değiştirilmesi herhalde en yakın erkek arkadaşlar arasında bile bir kadınla bir erkek arasında kurulan o teslimiyet antlaşmasının olmamasındandır. Erkekler, birbirlerine yenilmezler.

Daha doğrusu, erkekler birbirlerinin gözleri önünde yenilmezler. Erkekler bir aradayken muzafferdirler. Zaten belki de erkekler bu yüzden erkek arkadaşlığına kadınlardan itinayla ve büyük bir korkuyla sakındıkları tuhaf ve yüceltilmiş bir mânâ atfederler. O yenilmeyecekleri yeri üstüne titreyerek muhafaza ederler.

Hiçbir erkek hiçbir erkeği tanımaz aslında. Çünkü onlar, bir kadınla yaşadıklarını, etlerinin ta içlerine değse bile o anları, o halleri, kesik kesik ve yaşadıklarının özüne temas etmekten itinayla kaçan bir dille anlatırlar. Dillerini eksilttikçe hallerini eksilterek ve nihayet olup bitenleri değiştirerek anlattıkları için erkekler, birbirlerinin hayatlarını asla tam olarak bilmezler. Onlar birbirlerini, bilmeden, kabul ederek, çoğu kez var sayarak, tahmin ederek, hatta bazen es geçerek yaşarlar. Bu yüzdendir, bir adama en yakın arkadaşının ince ayarlarına ilişkin bir soru sorduğunda bir kadın, bir türlü net bir cümle kurulamaz.

Siz hiç terk edilmiş bir adamın erkek arkadaşıyla bu konuyu konuştuğunu gördünüz mü? Kadınlara komiklik derecesinde tuhaf gelecek bir şeydir bu. Birbirlerinin yaralarını yalamayı öğrenememiş ama aslında öğrenmek de isteyen kediler gibidirler. Birbirlerine yıkılmış ağaçları ayakta tutmak için yapılan tahta destekler gibi yamru yumru, iğreti tesselli cümleleri verirler. Meselelerden ancak o mesele üzerinde çok fazla düşünmemeyi becerebildikleri için kurtulabilirler.

Bir erkek bir erkekle dertleştğinde bu yüzden, yastıklara cevaplanmamış yüzlerce soru düşer. Onlar kadınlardan farklı olarak ertesi sabah bu sorularla uyanmamayı becerebilirler.

Erkekler âleminde böyledir ince işler...

Hep irkildim "Sevelim, sevilelim" teranesinden. Sanki o kadar kolaymış gibi, o kadar pürüzsüz, o kadar şip-şak oluveren bir şeymiş gibi sevmek. Öyle değil işte. Birini içine almak, ona orada yer açmak, gövdeyi, hayatı düpedüz yeniden düzenleyen, kesip biçen bir şey. Hadi bunu becerdin diyelim. Ya o gidince? Onun için önce zahmetle açtığım yerdeki boşluğa kim ne yapacak? "Sevelim, sevilelim" deyiverenler sanki bunları yaşamayan kişiler gibi. Yoksa yani... Anlatabildim mi? O gidince, sanki rüzgâr içinden geçiyor gibi.

NE KORKUNÇ ŞEY SEVMEK

Bulutlar, birbirine sürtünüp parçalanmış gibi yağıyor kar. Bitmiyor bulut kırıntıları...

Karın şüpheli bir sessizliği var; insan aklındaki seslere dalıyor.

Telefon çalıyor.

Emine diyor ki, “Çolpan İlhan’la konuştum.” Emine, Vatan gazetesinin hafta sonu ekinde çalışıyor. “Demlenmiş Hayat Tavsiyeleri” bölümünü hazırlıyor. Telefonda Çolpan Hanım tavsiyelerini anlatıyor. Derken son soruya geliniyor, soruluyor:

- Peki şimdi ne istersiniz?

- Sadri’nin yaşamasını.

Galiba arada küçük, derin bir sessizlik oluyor. Çolpan Hanım devam ediyor:

“Zamanımı doldurmak için, Sadri’yi düşünmemek için öyle çok çalışıyorum ki... Durmadan. Gece eve geliyorum. Uyuyamıyorum. Dün geceydi, saat sabahın üçü. Gün bitecek nihayet. Bir baktım televizyonda Sadri’nin filmi...”

Çok sevmek birini, sizce de çok korkunç bir şey değil mi?

Her gelen, beraberinde bir gün gidecek olduğu gerçeğini de getirir. Belki de bu yüzden kimileri kimsenin gelmesini istemeyecektir. Bir gidişe daha dayanamayacağı için zamanı çalı çırpıyla, çaputlu bir karışıklıkla, mühim işler kalabalığıyla, ufak tefek heyecanlarla, figüran kalplerle dolduracaktır.

Çünkü insanı, birini sevmeden önceki halinden çok daha yalnız bırakır birinin gitmesi.

Zaten belki de, bir öncenin olduğunu unutabilir kişi. Sabah nasıl kalkardın sen o gelmeden önce? Gece ne yapardın o hiç yokken? Sen kimdin ki zaten? Nasıl bir şeydin ki sen?

İnsan kendinin ne olduğunu bile unutabilir bazen.

Birini sevmek sizce de çok korkunç bir şey değil midir sırf bu yüzden?

Ya da belki de hiç gitmez, hiç bitmez...

İnsanlar nasıl bundan korkmaz?

Düşünsenize, bir ömürde sadece bir hayat!

Başladığı gibi bitecek bir hikâye, başından sonuna. Serim, düğüm, sonuç ve güle güle, bütün bir hayat tek bir kişiyle...

Oysa hayat, tek bir hikâyeden ibaret olamayacak kadar geniş ve derindir herhalde... Tek birini sevmekle nihayet bulacaksa hayatın... Düşünsene, elindeki tek bir hayatı, birine, bütün bu dünya kalabalığı içinde bir tek kişiye vermek...

Yok, yok; dünyanın en korkunç şeyidir birini sevmek.

İnsan kendi gözünden çıkan ışığı görür, gözünün parladığını bilir. O seviyor diye kendini seversin birden, gün boyu pamuklar içinde. Kötü rüya gördüğünde uyandırıp hemen... Sonra uyuyuverirsin daha o “Geçti geçti” derken. Komik şeyler olur evin koridorlarında, tam günün beklenmedik bir noktasında. “Ben şimdi ne yapayım?” dersin, insanlıkla baş edemediğin anlarda. Hiç olmasa, evde bir nefes olur. Sabah kalktığında komik rüyanı anlatacak biri. Kahvaltıda iki yumurta. Uzun yolculuklardan döndüğünde evde çiçekler, “Yorgunum” diyeceğin biri.

Bunlar olmadığında... Bilirsiniz, tepside kahvaltı, demlikte hep artakalan çay, uykuya dalarken kulak tırmalayan kendi nefesinin sesi, bir gün yalnız ölme endişesi... “Ben nasıl yaşıyordum ondan önce?” tedirginliği.

Dünyanın en korkunç şeyidir sevmek birisini.

İlhan Selçuk bana kızmıştı. Çünkü "Sürdürülebilir Evlilik" yazısını yazmıştım bir gün. Çünkü sürdürülemeyeceğini, sürdürmek adına sürdürmenin sürmek olduğunu söylüyordum. Şimdi başka şeyler söylüyorum, o ayrı. Ama sürdürmenin neden zor olduğunu, kimileri için o sözü vermenin neden daha güç olduğunu, o sözü vermekten korkanları anlatmak için "Hayatı Göze Almak" yazısını yazdım. Çünkü pencere pervazında bir güvercin gördüm!

HAYATI GÖZE ALMAK

Konumlar zihniyetleri belirler... İnsanlar kendi gerçekle-
rinden bakarlar dünyaya. Yazı yazmak, insanların okuması
için cümle kurmak, bu yüzden tehlikeli bir iştir. Kendi konu-
muna, kendi gerçekliğine bir mesafe almak gerekir. Zira tek
gerçeklik seninki değildir ve yazı yazanın konumu elbette
en doğru konum değildir, olmayabilir. Bu mesafeyi her se-
ferinde aynı şekilde alabilmek güç olabilir... Ama yazı yazan
kişi, hiç değilse yazıya ve kendine dürüst olmak için dönüp,
sadece kendi gerçekliğinden kaynaklanmış olma olasılığı
olan cümleleri düzeltmek mecburiyetindedir. Hiç değilse o
cümlelerin kendi fakir gerçekliğinden kaynaklandığını itiraf
etmelidir. Yazar, ancak bunu yapmayı becerebilirse “doğru-
ları” tebliğ ettiğini zanneden bir meczup olmaktan kurtu-

lup, konular üzerine samimiyetle düşünen biri haline gelebilir.

Pencerenin dış pervazına bir güvercin kondu. Bunu hep yapıyor bu güvercin. Muhtemelen bu, aynı güvercin. Çünkü ben ona bir hafta önce simitten bir parça koparıp, suyla ıslatıp, ufalayıp vermiştim. Şimdi hep geliyor, vaziyete bakıyor, bir şey olmadığını görünce -belki de üzülüp- gidiyor. Yani ben bir kere bir şey verdim güvercine. Şimdi veremiyorum ya, gezip duruyorum çünkü, evde değilim hiç, kuş hayal kırıklığına uğruyor. Şimdi ben o kuşa söz vermiş oldum sanki. Sonra sözümü tutmaz oldum sanki. Canım sıkılıyor sanki... Bir kuşun canını sıktım diye canım sıkkın sanki...

Sözler vermek böyle bir şeydir. Sözün tutulmaması tehlikesini başlangıçtan itibaren taşır. Kimileri o yüzden hiç söz vermek istemeyebilir. Kimileri bir kuşun canını sıkamak istemeyebilir. Sırf bu yüzden “istersen hiç başlamasın” diyebilir... Bu korku mudur o zaman? Yoksa söz vermeyi fazla önemsemek midir? Yani evlilik veya bağlılık da böyle bir şey değil midir? “Kurumlara muhalif” görünen bir tavır esasında korkudan kaynaklanmış olabilir mi? Sözünü bir gün bir yerde bozma korkusundan... Ya da söz vermeyi fazla önemsemekten ve bir gün tutmama olasılığın olduğu için o sözü hiç vermemeyi seçmekten...

Sonuç olarak kuş aç mı kalır? Sonuç olarak kuş sözünü her gün aynı sadakatle yerine getirecek bir başka pencere aramaya mı çıkacaktır? Sen ona hiçbir şey vermemekle böyle bir sözü hakkıyla tutacak bir pencere aramasını sağlamış olmaz mısın? Veya hiç değilse başka bir pencere aramasını engellemiş olmaz mısın?

Bu, kuşa ekmek vermeyi beceremeyen, beceremeyeceğinden korkan, bir kuşun hayal kırıklığını belki gereğinden fazla önemseyen birinin gerçekliğidir. Bu yazı da o gerçeklikten yazılmıştır. Ama belki en olması gereken gerçeklik bu

değildir. Belki en doğru konum da bu değildir.

Diğer yandan, belki bu güvercin o gün ekmek verilen güvercin değildir. Belki bu yazı, bu konum ve bu gerçeklik bir kuruntudan ibarettir.

Kadın ve erkek arasında olup biten her ne ise, bütün o karmaşayı anlatabilen tek bir dans var dünyada: Tango! Ama önemle belirteyim: Buenos Aires'te yapılan tango! Yeryüzünde daha çok acı, numara, büyü ve kıkırtı barındıran bir dans daha olduğunu sanmıyorum. Üstelik, bana sorarsanız, bir kere tangoya hakim olanlar hayatın ona getireceği ilişkilere de hakim olurlar. Çünkü durmayı, uyum sağlamayı, tuzaklar kurup tuzaklardan kurtulmayı öğretir insana tango. Hiçbir kitabın öğretemeyeceği kadar iyi öğretir üstelik bunu. Hiçbir erkeğin ya da kadının öğretemeyeceği kadar...

BAZI DANSLAR BAZI YAŞLARI BEKLER

‘Erkek kadına tuzaklar kurar. Kadın da o tuzaktan kurtulmaya çalışır. Tango budur!

Eskiden ağzının üzerine siyah bir martı konmuş gibi duran bıyıkları olan, sonra herkesi endişelendiren maceralarını yaşamak için, martıları kesip çok uzaklara giden bir adam bir gece böyle demişti. Ardından da eklemişti:

“Ayaklarıma bakma; tuzağa düşersin. Göğsümü izle! Göğsüm küracağım tuzağı ele verecektir. Tangoda ayaklar bir ayrıntıdır! Bu, tuzakların dansıdır.”

Sonra bir gece bütün kadınlarla dans edip, her birini tuzaklara düşürüp... Bununla yetinmeyip Tom Waits çalarken bir adamla gitgide daha çok erkekleşerek, sanki sonu ölümle bitecekmiş gibi tango yapıp... Martıları alıp sonra, yine çok uzaklara gitmişti.

Zaman geçti. Birbirlerini ayaklarına bakarak, etamin iş-
ler gibi tango yapanları gördüm. Tuzak kurmayı becereme-
yen adamlar, kurulamayan tuzaklarla cebelleşen kadınlar
gördüm. Evli çiftlerin ehlileştirilmiş tango dersleri için bir-
birlerini hırpaladığını, çoktan ele geçirilmiş, teslim olmuş
kadınların, kurulmaktan çoktan vazgeçilmiş tuzaklara düş-
memeye çalışıyormuş gibi yaptığını gördüm. Bu “pis” dan-
sı, “temizlemeye” çalıştıklarını seyrettim. Bütün bu ehlileş-
tirme çabalarına rağmen her tango dersinin tekinsiz
hikâyelerle son bulduğunu duydum hep. Tangonun “bir -ki
uç” diye öğrenilse, “temizlense” bile tekinsiz bir şey oldu-
ğunu...

Oysa bazı danslar, bazı yaşları bekler. Birine, hiç yüzü-
ne bakmadan bir şey diyebilmek için biraz ihtiyarlamalıdır
insan. Tuzaklar oyununu sürdürme sabrı için biraz yaş al-
malıdır. Ayaklar, birbirine dolanmadan bir sabır oyununu
devam ettirmek için kimi yollardan geçmiş olmalıdır. Bu
kadar efendice kederlenmek, bir keder dansı yapmak için
çalçene acılardan geçilmiş olmalıdır. Bir şeyi çok isteyip
de yapmamayı bilmek gerekir tangonun “olması” için. Tan-
go, istemek ve istediğini belli etmemek dansıdır biraz. İste-
mek ve istediğine yaklaşmamakla ilgili. Denizcilerin Arjan-
tin meyhanelerinde “kötü” kadınlarla beraber yarattıkları
bu dansın asıl hikâyesi, gidecek olanı istemektir. Tango ka-
lıcı olanların değil, hep gidecek olanların dansıdır. Ele geçi-
rilemeyenler arasında bir sessiz bir kavga... Beraber bir tu-
zağın koynuna düşmeyi çok isteyen ve bunu ilk kimin söy-
leyeceğini yoklayan bir kadınla bir adamın dansı... Çok kor-
kan, belli etmeyen iki kişinin birbirine meydan okuyuşu...
“Sevdim de vermediler” ağlaşması değil, “Ben seni hiç sev-
medim” yalanı. Kim önce dökülecek, kim önce teslim ola-
cak sınanması...

Astor Piazzola çalışıyor... Aklıma, giden denizcilerin tu-

zaklarına fena düşmüş, ama hiç düşmemiş gibi yapmış, iki memesinin arasından kan sızarken dönüp giden adama bir kere bile bakmamış kadınlar geliyor. Zor. Tango yapmak için biraz daha büyümek gerekiyor.

KALBİN MERİDYENLERİ: SEVMENİN ZAMANI

Bir kadını onun hiç planlamamış olduğu bir anda sevi-
vermek...

O öyle düzensiz otururken, bacağındaki sivrisinek ısırığı-
nı tembel parmaklarıyla kaşırken, sonra yüzünü buruştur-
up güneşli uzağa bakarken, sonra nedensiz yeniden dönüp
tırnak dipleriyle oynarken... İzlendiğini bilmediği bir anda
bir kadına, içinden bir dünya akıtmak...

Sevmek sürekli bir şey değildir belki; bir ânın yarılması
ve bütün zamanın o ânın içine akmasıdır. Bütün kalbin o
sonsuz âna dolmasıdır. Ne kalacak sevmelerden geriye? Şu
kadar sevişme mi? Bu kadar ortak yatırım mı? Bir fotoğraf
sadece. Bir günün, hiç de özel olmayan o ânın, hiç de he-
saplanmamış bir duruşu...

Yazarken, bazen yani, hayatın gizi her ne ise ona dokunacak gibi oluyor insan. Bazen "Tamam" diyorsun, "İşte benim bu konuda söyleyeceğim en son söz budur!" O söz üzerine bir şey koymayacağını, artık oradan daha ileri ya da oradan başka bir yere gitmeyeceğini, en doğrusunun o yazıda kaydettiklerin olduğunu düşünüyorsun. Mesele şu ki, belki hakikaten de o konuyla ilgili gelebileceğin en son nokta o yazı. Ama "Son söz budur" demek fena halde yanıltır insanı. Çünkü hayat, unutmak ve hatırlamak arasında geçen hep. Bildiğini unuttur- sun, unuttuğunu hatırlarsın. Tuhaf ama böyle.

Bir adamı onun hiç planlamamış olduğu bir anda sevi-
vermek... Masadaki suya uzanırken yorgun gömleğinin kol
düğmesi eğer açılmışsa, bileğinin biraz yukarısı olan o ad-
sız beden alancığına dalıvermek. Tam da o sırada apartman
yöneticisinin saçmalıklarından bahsederken, o seslerin sili-
nivermesi, niyeyse senin zaman ve mekândan vakumlanıp
bu ânın o hep hatırlanacak olan fotoğraf olduğunu anlayı-
vermen.

Sevmek, zamanın içinde gerçekleşen bir şey değil belki;
zamandan ve mekândan vakumlanarak sıyrıldığında, olup bi-
tenlere sanki çekiliverdiğin tavanın bir köşesinden bakıverdi-
ğinde görebildiğin bir şey. Belki sevmek zamansız ve mekân-
sız bir şey; kendi kendini izlerken farkına vardığın bir şey.

Yanına geliveren bir bebekle öyle lalettayin ilgilenirken,
birden eliyle parmağını kavrayınca kendini onu kucaklayı-
verirken bulabilirsin mesela. Onun ensesini koklarken bula-
bilirsin kendini; pudralı bir süt kokusu. O, aniden boynuna
sarılınca kendinde de artık bir anne kokusu, bir baba koku-
su, artık her ne cinstensen işte, o kokunun var olduğunu,
bir gün büyüyen bir çocuğun hafızasında senin kokunun iyi
şeylere dair bir anıya dönüşeceğini düşünebilirsin. Anne-
nin, babanın kokusu ne kadar büyüsen de sende kalacak ya,
sen de kalacaksın bir başkasında. Böyle anlatılmaz, tarif
edilemez bir kokular tarihinde sen de bir yerlere yerleşe-
ceksin sonunda.

Sevmek, tarihle ilgili bir şeydir belki. Zamanın içine yu-
varlandığı anlar toplamından oluşan bir tarih. Hesaplanma-
mış ve çekilmemiş fotoğrafların biriktirilmesinden oluşan
bir belgesiz arşiv.

Bir gün her şey bitecek. Küllerinin bir tepeden bir deni-
ze ulaşması üç saniye sürecek. O kadar! Böyle bir haksızlığı
var doğanın insanoğluna, adına ölmek deniyor. Büyük saç-
malık, büyük rezalet, ama öyle. Üç saniye, o kadar! Sevddiği-

nin küllerini savururken tepeden denize doğru, belki o zaman, “Seni sevmiştim” cümlesi bile sığmayacak o üç saniyelik uçuşmaya. O cümlenin gerisinde koskocaman bir hayat duracak: Uzun zaman. Cümlenin içi: Üç saniye. Cümle bittikten sonra: Daha uzun, çok uzun, sahipsizleştikçe uzayan bir zaman.

Sevmek, zamanın içinde gerçekleşen bir şey değil belki. Zamanı bölen, ayıran, parçalayan; zamanın içinde kendi zamanını yaratan bir tuhaf şey. Sevmek belki de zamanın içinde değil, zamanın sonunda bir şey. Nasıl bir hayat bitince anlaşılırsa o hayatın nasıl bir hayat olduğu, bir sevmek de belki ancak bittiğinde ispatlayabilir kendini. “Seni seviyorum” cümlesi mümkün değildir sanki. Mümkün olan “Seni sevmiştim” demektir. Çünkü sevmek şimdiki zamanla, dünya zamanıyla ilgili bir şey değildir. Kalbinin meridyenleri yeryüzü meridyenleri kadar düzgün değildir.

Hiçbir son iyi değildir. Hiçbir ayrılık "temiz" değildir. Hiçbir uzun ilişki tek bir konuşma ile bitmez; o ayrılıklar en az birkaç celse süren. Hesaplar kontrol edilir, intikamlar alınır, hatta kimi kez insanlar, kendilerinin bile hayal edemeyecekleri kadar bayağılaşabilir, çirkinleşebilirler. Çünkü birbirine girmiş iki ruh birbirinden sökülürken, kendileri de yerlerinden sökülürler. Bu yüzden yapılır ayrılırken "kendimize hiç yakıştıramadığımız" o şeyler.

SON: TERK EDİLENLER VE TERK EDENLER İÇİN...

Kapıyı açtı. Ağlıyordu. Sevgilisi dün sabaha karşı beşte... Bir daha hiç dönmemek üzere... Anlıyorsunuz değil mi, cam kırıkları ağzının içinde... Koca adam oysa, koskocaman bir şey. Ama işte konuşsa dili kanayacak sanki, ağzı bütün cam keşiği. Bu hayatta olan son şeymiş gibi sevgilinin gidişi, bunun üzerine artık hiçbir şey olmayacakmış gibi... “Bitti” yani. Biter, bilirsiniz. Yanmış kibritler gibi kolay ufalanan ve boynu eğik, bir daha yanamayacak kadar “yanık”... Kalıverir insan, kalıverir... Artık yüzüne bakılmaz.

Hayat yüzüne bakmaz insanın, halden bilmez. Yürüyüşün değişir, omzunun biri eğik, öbürü ondan da eğik; çare-

siz, silahsız bir alacaklı gibi hayattan. Alacaklısındır hayat-tan. Günler yakarı bıraksın istersin. Olup bitenin ortalarında durmak değil de, gürültünün şöyle kıyıcığna ilişivermek istersin. Görmesinler seni, kimse de bir şey sormasın... Hayat öyle kendi kendine gidiversin. Zaman geçiversin ve bu yara öyle kenarları tatlı tatlı kaşınacak kıvama gelsin, kabuğunu kaldırıncaya kanamayacak kadar iyileşsin. Ama yine de, ille de 'O', gelsin; geri gelsin. Yağmalasın etini, jiletlesin kalbini, ama yine de geri gelsin. Hep, belki de aniden iyi bir şey oluverir sanırsın. Yalnız kaldıkça iyice enayileşip, iyice sanabilirsin. İyice sanınca iyice enayileşip bir telefon açarsın. Bambaşka bir âlemedir elbette o, paldır küldür yerlere dökülürsün.

Birini görsen de sorsan keşke: Daha çok var mı? Çok varsa daha, uyusan. Çocukluk yolculukları gibi. Uyusan, geçse. Geçinceye kadar uyuyabilsen. Biri tam olarak ne kadar uyuman gerektiğini söylese. Çocukluk yolculuğu gibi... Olabilse.

Adam da tam böyle işte. Koskocaman bir şey oysa. Kız âşık bir başka birine. Bir başka biri de bir diğerine, o bir diğerinin aklı kim bilir nerelerde... Böyle böyle uçları birleşmeyen bir çemberin içinde yüz yıllardır pörsümüş bir koşturmacada ve her zamanki gibi hep birlikte çok fena acılar içinde ve vesaire ve vesaire...

Sonunda peki? Yani toz duman geçince...

Şu ağaç senden daha uzun sürecek, şu ucuz tükenmezka-lem bile yani. Bu karga sen öldükten sonra da geçecek buradan. Ona yazdığın günlük notlar var ya, "Elektrikçi gele-

cek saat 17.00'de. Öpüyorum" dediğin sarı kağıt, yeryüzünde senden çok kalacak, bu acıdan daha uzun ömürlü hepsi. Tuhaf değil mi? Bu kalp kırıkların, bu kan pıhtıların hiçbiri kalmayacak yani. Sana şimdi öyle gelmiyor değil mi? Uza-yıp, yayılıp acı, bütün Asya kıtasını kaplayacak gibi. Oysa sorsan, o yalancı babalar gibi "Az kaldı" diyecekler sana. Ama bu, bütün çocukluk yolculukları gibi uzun sürecek. Uzayarak, uzun. Sus şimdi, konuşma, dilin kanıyor yine...

Tam iŒeride sevdiğiyle otururken, kapıdan geœen bir baŒkasına kapılıp gidenleri gördüm. Bunu yaptığı iŒin mutlu olanları ve mutsuz olanları da gördüm.

Tam iŒeride sevdiğiyle otururken, kapıdan geœen bir baŒkasına kapılısa da onunla gitmeyenleri gördüm. Bunu yaptığı iŒin mutlu olanları ve mutlu olmayanları da gördüm.

İnsanın her Œeye kendisinin karar vermesi ve hepimizin seœimlerimizin bedelini ödemesi bazen size de yorucu gelmiyor mu?

TEK TABANCA

Kimi gecelerin çıkıp geliverişinde kalbi yerinden oynatan bir tekinsizlik vardır. Yakalarını bin bir zahmet bir araya getirdiğin düzenine, parmağının ucunda durup kollarını oynatarak güç bela tutturduğun dengene meydan okuyan, yetinmeye karar verdiğin bir huzurlu hayatı tehdit eden tekinsiz bir gecedir bu. Başka bir yere değil, bir serüvene hiç değil; bu gece seni kendine çağırır. Bu gece, kalbinin Casablanca'sında bitecektir!

Seni, kendine, ta kendine çağırın şeylerde, hayatını yalanlayan, büyük bir yalanı ortaya çıkaracağı için seni müt-hiş korkutan bir şeyler vardır, tekinsiz şeyler... Çok sarhoşken, yalnızken aynaya bakıp yaşlandığını düşünmek gibi ürkütücü.

Tekinsiz bir geceye icabet edersen eğer, senden geriye bir tek sen kalacaktır. Yanında yörende para gibi hesaplayarak biriktirdiğin ve “hayatım” diye adlandırdığın ne varsa bir nefeste süpürülecektir.

Oysa sen zaten biliyordun:

“Ben” dediğin, “benim hayatım” dediğin bütün o şeylerin kollarına, bacaklarına, ensene ince ipliklerle teyellendiğini, en zayıf yerlere çift dikiş atıldığını... Böyle gecelerde koşup eve kaçman gerektiğini... Yine de bir tekinsiz gecenin geleceğini, seni bıçaklı ve darbukalı bir kavgaya davet eder gibi kendine çağıracağını... Sen biliyordun zaten gideceğini, o tekinsiz gecelerden birinde güç belâ tutturduğun bu dengeden, kanaat ettiğin bu düzeninden geçeceğini... Bir gece yine, yeniden, tek tabanca kalacağını... Sen biliyordun, bu işin bir yerde patlayacağını.

Böyle tekinsiz gecelere dayanıklı bir hayat mümkün müdür? Dengeler bozulmasın diye içinde uyuşturup uyuttuğun tutkuya çağırın gecelere hazırlıklı bir hayat... Mümkün müdür? Hep yalnız olmak, yalnız kalmak gerekir herhalde. Tekinsiz gecelerde, karnının ta içinde istiyorsan bir şeyi, birini ensesinden tutup, çekmeyi, öpmeyi... Herhalde, böyle gecelerde birini öpebilmek için sırtında başkalarını taşımıyor olmak gerekirdi.

Fakat o kadar yalnızlığa katlanamaz insan.

Bu yüzden kurulum düzenler. Her biri bozulur sonra. Çünkü tekinsiz geceler...

Doğru hayat mümkün değildir.

Çünkü belalı bir gecenin bastırması her an mümkündür.

Bilge bir adam söylemişti:

“Her şey şahanedir. Karın vardır, çocukların vardır. Öyle mutlu, huzurlu, başarılı yaşıyorsundur. Sonra... Sonra kapıdan Vivien Leigh’a benzeyen bir kadın geçer!”

Vivien’a benzeyen kadınlar hep geçerler. Anthony Quinn’e benzeyen adamlar, hiç kimseye değil sadece kendine benzeyenler, “Benzemez kimse sana”lar, “Hayran olayım tavrına”lar... Kapıdan aniden geçerler...

İnsanı bütün bu kapılara, kapılardan aniden geçiverenlere kör edecek bir hayat mümkün müdür? Dünyanın en iyi, en ahlâklı insanı olsan bir hayat kaç tekinsiz geceden yırtar?

Boş kadehleri çiğner gibi ağzında, yanağının içini keser gibi sözler, Müzeyyen Hanım, şarkılar söyler. Kıpırdamazsın yerinden, ama göğsünde bir eşkiyanın kör bıçağı bileğinden geçer. “En son sana vuruldum” der Müzeyyen Hanım, çünkü “Dalgalandım da duruldum.”

Kimileri, bir gece, tek başına içip, tek başına ölmek için severler. Onlar, bir gece bir düzen bozulup da birinin canı yanmasın diye tek tabanca gezerler...

EVLER, EVLERİNİZ

Hayatin temel çelişkisi şudur: Huzurlu bir kıyıda yerleşecek misiniz yoksa serüvenlere davet eden yola mı çıkacaksınız?

Bu sorunun çeşitli halleridir hayatta sizi büyük kararsızlıklara sürükleyen. Hayat, yol ve yuva arasında geçen bir çekişme, bu çekişme sırasında geçen zamandır aslında.

İnsan birine karar verip hayatını öyle, nasılsa yani öyle, sürdürmek istiyor aslında. İkisi arasında dönüp durmak, evden sıkılınca yola vurmak, yoldan yorulunca eve kapanmak çemberinde dönüp durmak istemiyor. Oysa hayat, bu tür bir zıtlığı mecburi kılıyor; birine karar verilip sonuna kadar orada durulmuyor. Yolculukları güzel ve güçlü hikâyelere dönüştüren şey yuva oluyor çünkü; uzaklar yuvada anlatılan hikâyelerle güzelleşiyor. Evde demlendirilen bilgilerle yeni yollar daha anlamlı hale geliyor. Velhasıl, tek bir karar bütün hayatı kaplayamıyor.

Ev, böyle bir şey benim için. Yolun bittiğı, dönüp geldiğı yer. Yoksa bütün yolculuklar sonsuz bir savrulmaya dönüşmez miydi zaten?

Son yıllarda anladığım yeni bir şey var yine de:

Yol kadar ev de, yuva da insana öğretiyor. Dünyanın bütün çeklerini yollarda, yolculuklarda görebilirsiniz mesela. Ama kendi alçakgönüllü sardunyanızı yetiştirmek için bütün yolculukların gerektirdiğinden daha fazla sabır ve ihtimam gerekiyor. Ya da çıktığınız bütün o yolculukları ancak bir ev ikindisinde birbirine bağlayıp bir anlam ıkarabiliyorsunuz.

Cümle kurmak için evde olmak, yerleşik olmak gerekiyor; cümlenin sözcüklerini dünyanın yollarında toplamış olsanız da.

Bir de mümkün aslında; hem portakal reçeli yapmak hem de dünyanın tekinsiz yollarında maceralara atılmak. Mümkün aslında. Her şey kendi zamanını çağırıyor nasılsa.

Evlerin de kaderleri, evlerin de mizaçları vardır. Görünüşte hiçbir kusuru olmayan evler vardır ki yine de nedenini açıklayamayacağınız bir kötülük hissi verebilirler insana. Kötü bir şey yaşanmıştır sanki orada, yaşananlar duvarlara sinip kaderi olmuştur evin. Ne yaparsanız temizleyemeyeceğiniz, ortadan kaldıramayacağınız bir "olmaz" hissi. Belki de bir eve girerken aıdatımdan, kirasından önce o evde daha önce kimlerin, nasıl hayatlar yaşadığını öğrenmeli. Mistik bir şey veyakut da bir "kadımsal takıntı" değil bu. Son derece fizik bilimiyle alakalı. Mimarlar söylüyor; çok mutlu bir ilişkiyi bile bitirebilecek evler varmış. Odaların konumlanışı, evin ışığa göre duruşu, bir yanlışlık olabilir evde; ispatlayamayacağınız ancak hissedebileceğiniz. Bu yüzden içgüdülerinizden başka güvenebileceğiniz bir şey yoktur bir ev seçerken. Hayat, her evde aynı değildir bir de.

BOŞ EV

Zaman değil insanı yaşlandıran. Geçen zamanı düşününce birdenbire ihtiyarlıyor insan.

Her evin bir kokusu vardır; çünkü insanlar siner evlere. Taşınırken işte, en önce, o kokuyu kaldırıp paketliyor insan. Önceki yıldan bir kahkahaya sarıyorsun yapılmış bütün reçelleri. Geçen aydan bir yarım ağlamaya yerleştiriyorsun bütün fotoğrafları. Odalarda geçmiş bütün konuşmaları istif ediyorsun ışıklı zeytinyağlıların içine. Kendini alıyorsun evden, çekip çıkarıyorsun. O yüzden işte, ev, duvardaki çerçeve izi gibi kalıyor; gri, tatsız, köhne bir bulut; öksüz. İnsansız evler, eski kafa kağıtları gibi yırtık yüzleriyle kalıyor insanlardan geriye.

İçeriye ayakkabılarıyla girebilen yeni kiracılar bakıyor eve. “Bu ev görüldüğünden daha güzeldir,” demek istiyor-

sun. “Bir dakika dinler misiniz?” demek geliyor içinden: “Bu evde, az buz değil hakikaten hakkı verilmiş bir hayat yaşandı. Kokusu geliyor mu size de? Biraz dikkatlice içinize çekerseniz... Yani belki de... Siz de... Yani aslında iyi yaşanmış bir ev bırakıyorum size.”

...

Demiyorsun. Denmiyor.

Yerlerinden sökülmüş çivilerin badanadaki kurşun delikleri, duvardan çıkarılmış resimlerin çerçeve izleri. Büsbütün acıklı bir şey oldu ev şimdi. Yerlerinden edilip yurtsuzlaşmış nesneler doluşturulup kutulara, sıkıştırıldılar. Kutuların içinde rahatsız, sıkıntılı yüzlerce nesne bir başka eve, bir başka hayata gitmek için hazırlar. Yol tutmasın diye sıkı sıkı bağlandılar. Başka bir evde yadırgamadıkları bir yer bulmak için epey uğraşacaklar. Yeni evde biraz sakil, biraz eskimiş duracaklar. Yeni evlere kendi kokularını sindirinceye kadar insanlar nasıl beceriksiz olurlarsa, onlar da öyle konuldukları yerde önce biraz tedirgin duracaklar. Gitgide eve alışıp dağılacaklar.

Yatağın arkasına düşmüş toka gibi yaramaz, çamaşır makinesinin arkasına kaçırılmış tarak gibi münzevi, mutfak dolaplarının diplerinde unutulmuş kavanozlar gibi küskün, yeni yerlerini arayacaklar... Her nesne kendi kaderini çizcek yeni evde. Şimdi bu evin ötesinden berisinden tek tek yakalanıp, suçüstü yakalanıp hem de, huysuz çocuklar gibi yolculuğa hazırlanıyorlar.

Şimdi boş evde yazıyorum bu yazıyı. Tek bir masanın üzerinde, tek bir kül tablası, tek bir kahve ve tuşların boşlukta yankılanan sesleri.

Ne kadar da nesnelerle birlikte yaşıyormuş insan hayatı. Nesneler gidince sen de biraz hiç kimse oluyormuşsun sanki.

İnsanlar ortalıkta yokken, eşyalar birbiriyle konuşur gibi gelir bana. Onların da bir kişilikleri var gibidir biraz. Vakar sahibi kütüphane, anaç masa, şımarık sehpa, geveze baharatlıklar... Şimdi onlar yoklar; kutuların içinde konuşmaları birbirlerine karışıyor sanki, kartonun ötesinden boğuk boğuk geliyor sesleri. Ev bu yüzden sessiz. Bilgisayarın tuşları o yüzden bu kadar çığırtkan.

Eve kokusunu sindirmek için kaç zaman geçirir insan?

"Yorgun kitaplarımı", bu yazıyı yazdıktan tam iki yıl sonra zalimce ayıkladım. Ancak iki yıl sonra.

Ama çatır çatır sökmeli bazen insan kendini biriktirdiklerinden. Yeni kitaplara, yeni nefeslere, yeni hayat imkânlarına yer açmak için. Biriktirdiklerini sürüklerken insan hareket edemeyecek kadar ağırlaşıyor çünkü. "Atmak" hayatla, kendinle en keskin hesaplaşmadır aslında. Biriktirdiklerini attıktan sonra, tutunduğun, kendine tuttuğun ooca şeyi çekip çıkardıktan sonra yaşayabilir misin acaba?

Bu biraz hayatı sıfırlamak, yeniden, sıfırdan başlamaya cesaret etmeye benziyor aslında.

YORGUN KİTAPLAR MAHALLESİ'NDE...

Kaç evdir peşimdeler. Kolilerden ağır ağır raflara, raflardan aceleyle yeniden kolilere. Şeker renkli Sol Yayınları karışır büyük romanlara, romanlar sözlüklere, sözlükler akıl edemeyecekleri başka kitaplara... Hep birlikte biz böyle işte, durmadan ağırlaşan bir kalabalık halinde, yerleştik evlere, terk ettik şehirleri, düştük yollara. Sayfalarındaki limonlu çay lekeleri, çocukluktan bu yana gelinen yolun haritası gibi. Sonradan okuyunca pek iyi anlaşılmasa da bir kalp tarihinin notları düşülmüştür sayfa kenarlarına; yer azlığından harfin kıymetini bilen küçük yazılarla. Bu yüzden zor oluyor, içlerine bakmadan yerleştirmesi raflara. Kimileri şimdi burada yoklar, başka şehirlerin başka insanlarında, benim çay lekelerimle etiketli, kim bilir nasıl bir hayat yaşa-

maktalar. Selam ederim kendilerine, en samimi özürlerimin kabulü dileğiyle. İçime en az birer cümlelerini yerleştirmişlerdir herhalde, en derinden saygılar kendilerine!

Kitapların içinden papatyalar dökülüyor, notlar ve zamanın lekeleri. Ortalık fena karışmış bir bakıma. Kalkıp gazetelere bakayım diyorsun mesela, bu kitap yerleştirme işi bitecek gibi değil zira. Tam gidecekken Turgut Uyar yerleşmemiş rafa, düşüyor yere. Şiir bir türlü “yerleşemez”, sığışamaz ya... Sana bir şey dermiş gibi, gazete haberlerine bir şey dermiş gibi, en sevdiğin şiirlerden biri açılıyor pat diye:

“Hepinize iyi niyetle gülümsüyorum / Hiçbirinizle döğüşemem / Siz ne dersiniz deyiniz / Benim bir gizli bildiğim var / Sizin alınız al inandım / Sizin morunuz mor inandım / Ben tam kendime göre / Ama sizin adınız ne? / Benim den-gemi bozmayınız”

Gazetelerden hemencik vazgeçersin böylece. Gidip biraz etraf toplayayım dersin, bu kitap yerleştirme işi bitecek gibi değil. Yeni eşyalara bakayım biraz, nasıllar. Yeniler, yabancı; dokunmaya korkar insan. Ama işte lanet şiirler açılıyor yine. Şiir biraz “lanetlidir” ya... Edip Cansever çıkıyor huzurlarımıza:

“Sen yoksun / Çevrende kimseler yok / Zengin de olsan / Yoksulluğun gitmez.”

Vazgeçiyorsun “zengin” eşyalardan.

Zamanını denk getirebilirsen, bir kuru papatya da değiştirir seni. Sarı lekeli bir dize bile başkası yapar insanı. Her şey gözlerinin o günkü büyüklüğüne bağlı!

Gözlerin çok büyürse her şey batır içine. Dışarılara çıkıp, öteden beriden konuşamayacak kadar kırılgan cümleler birikir ağzında. Bu sırada aniden bir şey bastırır içine, yağmur daha ıslak bir şey. Rilke çıkıp gelir raflardan:

“Kollarından boşluğu / fırlat soluk aldığımız uzaya; belki kuşlar / daha derin bir uçuşla duyar genişleyen havayı.”

Bu kitap yerleştirme işi bitmez. Kuru papatyalar evin içinde. İçinde dalıp giden bir şeyler, balıklardan daha derine.

Manolyalara dokununca solar demişti annem. Peki bir serçenin konuşu da kstrebilir mi ieği? Yoksa serçenin ayakları “daha derin bir uçuşla” bilir mi ilişmemesi gerektiğini bu dolgun beyazlığa? Kitaplar dağılmış ortalığa...

Yalandır, insan kendini öyle her yere götürmez aslında. Yeni bir ev her zaman yeni bir hayat demektir; isterseniz de istemeseniz de. Neleri terk ettiniz eski evinizle birlikte? Hayatınızın hangi dönüm noktasıydı o? İstisnasız her yeni ev, sizin içinizde, hayatınızda olup bitenlerin deriden -yüzeyden belki görünmeyen- bir dönüm noktasıdır mutlaka.

EV YERLEŞTİRME NOTLARI

Her eşyanın bir yeri vardır; beğendiğı bir yeri, rahatladığı, apaçık neşelendiğı bir yeri, yeni bir evin içinde. O yeri buluncaya kadar huzursuzdur koltuk, sehpa, masa. Sonra eşyaların birbirini seveni vardır, birbiriyle geçinemeyeni. Mesafeli bir ilişkiyi tercih eden sehpa ile koltuğı fazla yakın koyun bakalım bir; nasıl bir huzursuzluk, nasıl bir gizliden gizliye gerilim. Tıpkı birbirini ilk bakışta sevmemiş, sonra da birbirine mesnetsiz kin biriktirmiş kadınlar gibi...

İstediğı şeyleri söyler bir ev; son derece kısık bir sesle. Ev mırıldanır getireceğı yeni hayatı. "Bende durdukça sen," der mesela, "gün yüzü görmeyeceksin. Temizleyemeyeceksin bende ki kasveti. Çünkü sen, farkında değilsin belki, aklının, kalbinin iki yakasını bir araya getirememeyi seçtin şim-

dilik.” İnsan bazen de bunu seçer, bilen bilir. Öyle bir saçılmak ister zamana, uygun evi yakalamak gerekir bunun için. Kuru, karanlık, huzursuz bir su yatağı gerekir nereye akacağını bilmeyen bir hayat için. Ne yapsanız ruhunu doğrultamazsınız o evin, bütün geceler kesik süt gibi elinize gelecektir. Ne kadar iyilikli şeyler yapmaya kalkışsanız da eve, evin kasveti peşinizden gelecektir. Vakti geldiğinde ise nereye akılacağı kararlaştırıldığında, ev peşinizi bırakacak, sizi artık yeni bir eve, neredeyse kendi elleriyle gönderecektir. İşaretlere bakan, işaretleri izleyen kimseler bunu çabucak anlayacaktır; gitgide musluklar bozulacak, termosifon sinirli hareketlere girişecek, halı bile tedirgin tedirgin buruşacaktır yerde. Hızlıca yeni bir ev bulmanız, o evin ışıklı, huzurlu, hani neredeyse kıkırdayacak kadar neşeli olması boşuna değildir; hayat akacağı yeri fark etmiş, ferah feza bir dere yatağına kavuşmuştur.

İlk kez çiçek yetiştirenlerin tuhaf bir heyecanı oluyor. Yani oluyormuş meğer. Sardunyalar sabah kalkıp aceleyle bakılan bir şey oluyormuş. Tek tek tomurcukları sayılıyor, her tomurcuğun ağır ağır açılışı kalp çarpıntısıyla izleniyormuş. Bir şeyi büyütmenin ne acayip bir şey olduğunu insan günün birinde, yeni bir evde karşısına çıkıveren sardunyalar ile anlıyormuş. Bir sardunya bu kadar anlatılabiliyorsa eğer, bir çocuğun büyüüşü kim bilir nasıl... İnsan bazen annesini, annesinin kendisini sıkıntıya düşüren onu anlatma hallerini bir sardunya üzerinden anlıyormuş. Bir yaprağın kuruması bu kadar düşünceli yapabiliyorsa bir insanı bir çocuğun hastalığı nasıl tüketiyordur eti kim bilir? Bir tomurcuğun beklenmedik bir biçimde yaprakların arasından görünüşü bu denli konuşturabiliyorsa insanı elbette bir çocuğun büyümesi, başarısı, iyiliği, güzelliği, neşesi çenesini düşürebilir... Çocuklar, hiç yoktan çıkmış sardunyalar gibi.

Yeni evin sevimsiz işlerini dağıtmak gerekir zamana. Te-

lefon bağlatma, matkaplı adam arama, uydu yayını için başvurma... Televizyon en sona... Bir aydır televizyon yok evde. Böyle bir sessizliği oluyormuş demek ki radyo insanların. Radyo insanları demek ki, evde gitgide ağırlaşan sessizliği bölmek için iç odalara gidip kendilerine yapacak işler buluyormuş. Belki şeylerin, konuşmaların, susmaların önemli olması bu yüzdendi o zaman. Televizyon bir zaman sayacı gibi durmadan akıyordu ve zaman, kimi kez tam orta yerinden içine gömülüp insanı içine çekiyordu. Ev sessizleştiği, sessizliğiyle korkuttuğu, yapılacak bir şey bulunmadığı anlarda bir refleks olarak gidip televizyonu açmak yok evin bu halinde. Ama “yapacak bir şey olmaması hali” de galiba televizyonun icadıyla birlikte. Tam alışacakken bu hale, televizyon geldi bugün eve. Sürekli konuşan insanlar, hiç sıkılmayanlar, koşuşturanlar, sürekli gülenler, sürekli bir şeylerden bahsedenler... Hayata bağlı kılma yanılsamasının sihir kutusu! Açıldı ve ferahladı ev sanki. Böylece kendine düşmeyeceksin artık, zamana düşmeyeceksin. Beş dakikada bir kalkıp sardunyalara bakmayacaksın.

Yeni ev yerleşti. Eşyalar geçimli. Televizyon da var. Hayat artık akar...

**YOL:
GİDELİM BURALARDAN**

Kitabın başlangıcında söylediğim gibi bu kitaba bir yolculukla başladım. Dedim ya başta, otuz yaşına geldiğimde, şimdiye kadar takip ettiğim yolu yazılarıma bakarak görmek için uzak bir ülkeye gittim. Bu eski yazılarla o uzak ülkede konuştum. Dönüp gelip şimdi bu kitabı, yeniden, yine yolculukla, gitmekle, yolla bitiriyorum bu yüzden. Yeni yolculuklar için dilek tutar gibi...

Merak ediyorum da, acaba insanlar mesleklerini kişiliklerine göre mi seçerler? Yoksa acaba yaptıkları işler mi biçimlendirir kişiliklerini, isteklerini?

Her ne ise, şimdi biliyorum ki, en küçüklüğümden beri hep yollar ve maceralar istemiştim ben, serüvenler dilemiştim zamandan. Belki de kendinin çok da farkında olmadan o yüzden seçtim gazeteciliği, yazı yazmayı. Çünkü bu meslek insana çok yolculuk yapma imkânı sağlaması bir kenara, bütün hayatı bir yolculuk haline getiriyordu. Gazeteci olunca insan hayatlardan hayatlara, olaylardan olaylara yol alıyordu, hiçbirinde yerleşmeden, yerleşmeden. Ama bir yandan da düşününce, bu işi bu hale getirmeyi belki de ben seçtim. Yani yerleşmemeyi, belki de ben kendim istedim.

Bugün, artık, insanın içinde sular olduğunu ve siz ne kadar yapay bentler, dev barajlar, güçlü kanallar kursanız da suyun yolunu belirlemek için, iç sularınızın nihayetinde kendi istediği yere aktığına inanıyorum.

Benim sularım hep yollara aktı.

Belki de bu yüzden hep sizin sularınızı yoldan çıkarıp yollara akıtmak istedim. Kendi yollarıma değil, sularınızın kendi yollarına. Bu yüzden en severek kurduğum cümleydi: "Haydi gidelim!"

Tuhaf değil mi? Ben bu kitabı da yolda yazdım. Otuz yaşın "Git" dediği bir yolda, eski zaman yazılarıyla konuştum. O yüzden işte şimdi yeniden söyleyebilirim:

Haydi gidelim!

Bilirsiniz kerhalde, bebeklerin dñşen göbek başlarını "kayırık" yer-
lere gömerler, iyi okulların bahçelerine mesela. Büyüyünce okuyup
adam olsunlar, kaderleri okumaya, adam olmaya gömülsün diye.
Çocuğum kaderi için iyi bir dilek işte. Bildiğim kadarıyla benim
dñşen göbek başım, iki ev arasında, taşınırken kaybolmuş. Kim bilir,
belki de benim kaderim bu yüzden yol olmuş!

GİDELİM BURALARDAN

Şimdi sen işyerinde falansındır. Yanağına elin dayalı sıklıkmaktasındır. Ya da gazeteyi almış tersyüz etmekteyindir sıkıntıyla. Haklısın. Evet haklısın:

Gitmeli buralardan. Gitmeli!

Denizin betonlar içine sıkıştırılmadığı yerlere gitmeli. Gökyüzünün sokak aralıklarına bölünmediği, “Kesintisiz Gökyüzü Diyarlarına” gitmeli. Küçük bir çantayla, her şeyi evde unutarak, kısa dönemli mülksüzleşerek, hafifleyerek denize inmeli. Sabaha karşı bir gün bir arabaya atlayıp, hızla yola çıkmalı. Dağ yollarında çeşmelerde durup suları dirseklerden akıtmalı, boynu ıslatmalı, ıslak ıslak rüzgârda durmalı. İlk kır kahvesi, bir yolculuk sürprizi olarak, civarın en güzel kahvaltısını hazırlayan yer olmalı. Domates güneşi

kızıl yansıtırken, salatalıklar insanın içini genişleten kokusuyla ktırdarken tepenizdeki ağaçtan yapraklar düşmeli tahta masaya. Şehrin naylonlu ekmeklerinden değil, kol içi gibi beyaz ve yumuşak ekmeklerden getirmeli bir yaşlı, güleç kadın durmadan. Yumurtanın sarısı gün batımının şeker rengi gibi aniden ortaya çıkıvermeli. Cemal Süreya'nın dediği gibi:

“Kahvaltının mutlulukla bir ilgisi olmalı.”

Sonra kekikli yollardan, dikenlerin üzerinde cırcır böceklerinin uyuklatan seslerinden geçmeli. Tuhaf tabelalara, komik kamyon arkası yazılarına gülünmeli. Gevşek gevşek yol alınmalı. Yol su gibi akmalı, şehir üstünüzden başınızdan su gibi... Akıta akıta iyice temizlenince beyaz boyalı bir pansiyona varmalı. Sabun kokmalı çarşafklar.

Her şeyi öylece bırakıp, plansız programsız denize “cup!” diye dalmalı. Cup! Denizin altına bakmalı. Denizin dibinde güler misiniz siz? Balıklar yanağınızdan geçince, yosunlar ayaklarınızı gıdıklayınca veya aklınıza şimdi şehirde olmadığınız, tam burada olduğunuz gelince... Gülümseyin. Sanki denizin dibinde yaşıyormuşsunuz gibi oluyor, nedense. Bir de şöyle tam dipteyken yüzünüzü suyun yüzüne döndürmeli. Denizin dibinden güneşe baktınız mı hiç siz? İnsan gümüşbalığı gibi oluyor, nedense.

Pansiyon sahibi akşama ahtapot salatasıyla, zeytinyağı iç bakla yapmalı. Sarmısaklı yoğurdun üzerine, neşe olsun diye iki damla zeytinyağı dökmeli. Nereden bulmuşsa sakız rakısı almış olmalı. Çam kokmalı içiniz; orman gibi bir şey olmalısınız. Eski bir radyo açık olmalı. Müzeyyen Senar “Kapıldım gidiyorum bahtımın rüzgârına” şarkısını söylemeli. Bütün sevdiğiniz şarkılar ard arda gelmeli, ayıkken asla anlatamayacağınız o büyük coşkulu hüzün basmalı göğsünü-

ze. İki satır bir yere not almak gelmeli içinizden. Sanki peçeteye bir şeyler karalarsanız bugünü hep elinizde tutabilecekmişsiniz gibi. Öyle tuhaf bir şey yani.

Yatağa tüy gibi d şmelisin sonra. Uyuduğunu bilmemelisin. R yana balıklar girmemeli; sen r yanda kendini bir balık olarak görmelisin. Ertesi gün daha kim bilir neler yapacaksın? Uyumurken sanki bu yüzden acele edersin. Uyandığında ise bir an durursun kalkmadan önce, denizin sesini dinlersin. “Buradayım,” dersin, “Tam burada!” öyle kendi kendine gülersin. Yaa! İşte böyle.

Gidilen yer, gidilecek serüven, orada neler göñüleceđi değil,
önemli olan yola çıkmanın bizzatıhı kendisi. "Burada" olmamak ya da
"orada" olmak değil, en heyecanlı, en sevilesi mekân ikisinin ortası.
Bu yüzden severim hava alanlarını. Hişbir yerdesindir çünkü. Hiş
kimsesindir. İnsanların pek sevmediği "bağlantılı uçuşlar arası hava
limanı bekleyişleri" bu yüzden şakanedir bana göre. Çünkü orası
yolun tam ortası. Hişbir yerin tazeleyici rüzgârı.

BULUT ÜLKESİ'NDEN GEÇTİN Mİ?

Yolculuk insanları pek iyi bilirler: Havaalanları, toprakları bütün dünyaya dağılmış tek bir ülkedir aslında. Yersiz yurtsuz insanların oluştuğu ulus; herkesi aynılaştıran nezaketten oluşan resmi diliyle havaalanları, yerleşik vatandaşları olmayan bir ülkedir. Buna karşılık, onun da kendine göre yerlisi yabancıları vardır. Anonsları pür dikkat dinleyip, tedirgin yürüyenler, anlarsınız ki henüz yabancıdır. Yolculuğun yerlileri, alışkanlığın havalı sıkıntısıyla yaşarlar havaalanları arasında. Oysa bu ülkede kimse yerleşik değil, herkes gitmektedir. Havaalanı, iki nokta arasında hareket eden cisimlerin evrenidir.

Uçaklar ve uçakların izledikleri yollar, bu ülkenin topraklarını birleştiren tek şeydir. Kaderlerini bir süreliğine bir-

leştirmiş insanların, bir kutunun içinde, hep birlikte havada olduğu o zaman diliminde herkes eşittir esasında. “Business Class” ile “halk koltukları” arasındaki perde, sadece yolculuğun daha emniyetli olduğu zamanlarda kapalıdır. Kalkış ve iniş anları ise, yolcuların tastamam eşit oldukları aralıklardır. Çünkü ölüm ve ölüm tehlikesi karşısında “business” ile “halk” aynı kaderin koltuklarında oturmaktadırlar artık.

Uçak indikten sonra “bussiness” koltuklarının arasından geçen “halk”, perde kapalıyken “zenginlerin” ne içip ne yediklerinin izlerini ararlar koltuklardaki artıklarda. Belli etmemeye çalışarak ya da açıkça, “ayrıcalıkların” ne olduğunu araştırırlar hepsi. Oysa uçak bir hava boşluğuna girdiğinde hepsi hostesin yüzüne aynı şekilde bakarlar. O yüzde bir tedirginlik izi arayıp görmeyince aynı şekilde rahatlarlar.

Bir tür olanak kıtlığının dolu olduğu bavullarla otellere yerleşilir sonra: Küçük Şeyler Merkezi’ne. Küçük şampuanlar, küçük sabunlar, küçük havlular, küçük içkiler, küçük şeyler işte... Aynalar ve boş çekmeceler... Uzaktan kumandalar ve hangi düğmenin hangi ışığı açtığını ezberleyecek kadar bile kalınmayacak yataklar... Hiç gerçekten oturulmayacak koltuklar ve hiç gerçekten kullanılmayacak sehpa-lar... Fazla yumuşak yastıklar ve hiçbir evde olamayacak kadar gergin çarşaf-lar... Küçücük bir odayı bile nasıl kullanacağınızı bir karmaşa haline çeviren kılavuzlar ve her biri başka türlü çalışan duşlar... Oteller ancak böyle konuşabilirler: Oteller size kalmanızı değil, işinizi bitirir bitirmez gitmenizi söyler... Yaşamanıza değil ama bir mekânı kendinize ait kılmanıza yarayan nesneler burada yoklar. Burası hiçbir yer o yüzden, siz hiç kimsesiniz. Bu yüzden buraya yerleşemezsiniz. Yine yabancı insanlarla buluşup, bir yabancı gibi yürüyüp bilmem hangi şehirde, evinize gideceksiniz.

Giderken yine Havaalanı Ülkesi’nden geçeceksiniz. Ama

her seferinde, bütün yolculukların tek toplam kârı olan bulutlara değecek­siniz. Bulutların zerine çıkanlar bilirler: En masal yeridir orası dünyanın. Bütün yolculuklardan sonra hep aynı kalan fotoğra­ı ve buzdan ormanlara benzeyen toprakları... Yolculuk yorgunu olanlar bilirler yine: İnsan bir yerde durmak ister. Duru­ermek, o anda. Uçaktan şu bulutlara inmek. Yürümek, yürümek, sessizce. Yusuvarlak, tostopar­lak olup hiç değılse bir ryalık uyuyu­ermek. İlık. Yorgunluk...

Çok satan cümleler vardır, "Yüreginin götürdüğü yere git" gibi.
Gitmek, çok kolay, kolayca kayıp olabilecek bir şey gibidir sanki.
Gitmek, yol, dönmek... Bunlar o kadar da kolay değildir oysa. Her
yolun bir bedeli vardır bir kere. İkincisi, her yol, yorar insanı,
başka biri yapar. Bir de tabii yürekler türlü türlü. Misal, insanı
hiçbir yere götürmeyen yürekler de vardır yani!

Bir “Yok Öyle Bir Şey” Yazısı:

YÜREĞİNİN GÖTÜRDÜĞÜ YERLERE GİTMELER?!

İnsanı ancak iki durak öteye kadar götürebilecek “darlıktaki” yüreklere sahip olmalarına rağmen epey hırpalamışlardı bu “yüreğinin götürdüğü yere git” klişesini. Bir zamanlar Leo Buscaglia kitaplarıyla sevgiyi, duyarlılığı öğrenmeye çalışanlar yeniden sahnede idi ve herkes birbirinin koluna hafifçe dokunarak bu cümleyi son derece kötü tiyatrocu tarzında mırıldanıp duruyordu: “Yüreğinin götürdüğü yere git.”

Nereye gidiyorsun? Çık bakalım yola başına neler geliyor! İki sokak öteden kuyruğunu bacaklarının arasına kısıtıp nasıl dönüyorsun! Sen daha yola çıkmadan görünmez organlarla düğümlendiğin “sosyal ilişkilerin” nasıl galeyana gelip bu meseleyi dünyanın en trajik olayı haline getiriyor!

Sen daha kapıdan çıkmadan nasıl beziyorsun, bir dene bakalım. Ya da “endişeli güruh” daha senin serüvenin başlamadan, “Fazla uzaklaşmış olamaz,” deyip iz sürmeye başlamaz mı? Bunları hallettin diyelim. Peki hakikaten de fazla uzaklaşmadan o seni götürmelere falan kalkan yüreğin çitkırıldım halleriyle seni eve, battaniyenin altına, ağlamaya doğru götürürse bu kez? Ya sen kendini battaniye altıyla macera başlangıçları arasında gidip gelirken, duygu aptalı bir dolap beygiri olarak bulursan? O zaman koluna dokunup en hassas sesleriyle “Yüreğinin götürdüğü...” diyenlere gidip hesap mı sorabileceksin? Onlar sana “Pardon, isim neydi?” derlerse ne diyeceksin?

Buradan “Oturduğunuz yerde oturun” cümlesi çıkacakmış gibi görünebilir. Bilakis! Mümkün olduğu kadar gidilmeli, mümkünse duraklarda lüzümsüz yere takılmadan yolculuğa devam edilmeli. Fakat işte bu yürek denen şey o kadar naif, o kadar kıymeti kendinden menkul değildir. O kadar akıldan yoksun bir şey değildir yürek, olmamalı. Olmasa iyi olur yani. Yoksa hakikaten bir duygu aptalı, bir dolap beygiri gibi gidip gelip aynı çukura düşülebilir, ki bu pek de serüven tadı vermeyecektir.

Yüreğin bir akılı vardır. Kendi meşrebince bir olgunluğu. Öyle her esintide havalanacak bir naylon poşet değildir yürek, olmamalı. “Çocuklar gibi şendik” durumlarına da hiç lüzum yok. Niye çocuklar gibi olalım ki? Büyüyelim mümkünse. Ancak büyüyünce bilinebilir çünkü insanın, hayatın ve akıllı bir yüreğin kıymeti. Kıymetsiz olanı, ancak büyükler tanıyabilir gözünden.

Bir nedenle, bir masa etrafında toplanan insanlar, yarı profesyonel bir toplantıda hayatlarını anlattılar geçen gün. Olabildiğince samimi bir durum vardı, bu yüzden birçoğu “kariyerini” anlatmaktansa hakikaten hayatını anlatırken buldu kendini. Yirmi kişiydiler. Bu da yirmi hayat... “Yirmi

hayat eder,” diyecektim ama belki de etmez. Daha çok da olabilir, olmayabilir de... Neyse...

Velhasıl bir çoğu “kazara”, “tesadüfen”, “birdenbire öyle bir şey oldu ki” diye başladılar lafa. Lafın çoğu yerinde cümlelerini hakikaten beklenmedik olanlara göre kurdular. Acayip serüvenler anlatıldı. Oysa besbelli kimse bir serüven yaşamak, günün birinde bu masada en acayip serüveni anlatan kişi olmak için çıkmamıştı yola. Hastalıklar, kazalar, kötü kalpli sevgililer, zalim patronlar, ne yapacağını bilemeden dururken gelen telefonlar, evlenmeler, boşanmalar, nedense gidilen ülkeler, nedense dönülen ülkeler...

Korkuları yüzünden büsbütün taş kesilip olduğu yerde donakalarak yaşayanlar dışında öyle çok da yürek peşinden koşturma, yürek nereyi gösteriyor diye gözlerini dört açmaya gerek yok aslında. Her nasılsa hayat kendi akışını buluyor sanki. Yani siz ne yaparsanız yapın, er ya da geç akacağı yere akıyor hayat. Akıtmasanız bile akıyor yani. Hani kumsalda dalganın vurduğu yere ayağını koyarsın da sen ne kadar bastırırsan bastır kumlar dalgayla birlikte hareket eder ya, kayıverirler. Öyle kayıveriyor hayat, olması gereken yere doğru.

Diğer yandan insanın aklına çok kıyıcı bir Walter Benjamin cümlesi de gelmiyor değil:

“Hayatta telafi edemeyeceğimiz şeyler vardır. On beş yaşında evden kaçmamış olmak gibi.”

Ona yapacak bir şey yok tabii. Onun tedavisi zor. Ama bir kere kaçmamışsan, artık yüreğin aklma bakacaksın. Ne kadar akıllandırabileceğine... Bilmiyorum, öyle yani.

Öfeli veya sevinçli, iyi ya da kötü, kanlı veya temiz, her şeyin bir şiiri vardır. Bir dileğim olacaksa zamanda, bu şiiri, şeylerin bu şiirlerini her zaman görebilmeyi dilendim. Henüz o kadar olgun bir gözüm yok. Bir kasaba otelinin şiirini bazen görebilirim ama bazen de sinirlenebilirim yanmayan lambaya, sıcak akmayan suya. Onların bile şiirini görebilecek bir büyük gözü dilendim ama.

KASABA OTELLERİNDE...

Belki de oralardan hep gitmek istemiş, beceremeyince gitmekte olanlara tanıklık etmekle teselli bulmaya karar vermiş adamlar yapmıştır bütün kasaba otellerini. Her şeyin olduğu yere yapıştığı, kök saldığı, köklerinde boğulduğu kasabalarda nafile bir köksüzlük rüyasıdır o oteller. Çekip gitme arzusunun en fazla mezar taşı olmayı becerebilen...

Daha baştan küsmüştür hayata hepsi. Çünkü konukları hep kazara, hep mecburiyetten. Sevildiği için değil de adam yokluğundan oyuna dahil olmuş çocuklar gibidir yüzleri bu sebepten; şüpheli ve sinirli.

Bozlaşmış perdeleri, her nasılsa hep yetmişlerden kalma mobilyası, gelmeyenleri bekleye bekleye kuruyup gitmiş küçük sabunları, birbirinin eşi olmayan deri katili havluları, si-

gara yanıklarının vakanüvisi komodinleri, hiçbir hizmetten kaçınmayan müessesenin ikramı naylon terlikleri... Sevenler, sırf bu kadar öksüz, bu kadar umutsuz olduğu için sever kasaba otellerini. Öksüzlük, köksüzlük hiç değilse bir geceliğine hesapsız bir kucaktır çünkü. Aldırmaz bir annenin serin, özgürleştiren, şefkat göstermeden kabul eden kucağı gibi...

Büyük, lüks oteller abartır sizi. Kim olduğunuzu hiç unutturmaz size. Ne kadar mühim bir şahsiyet olduğunuzu tekrar edip durur odaları, ekmeğini dalkavukluktan çıkaran biri gibi. O kadar el üstünde tutarlar ki sizi, bir gecede şımarık olup çıkar kişi. Müstehcen bir ruh okşamayla sanki günahkâr yapar sizi o odalar, içinizi gıdıklar:

“Hak ediyorsun bunu. Şımar! Şımar!”

Kasaba otelleri yüz vermez insana o kadar. Ne kadarsan o kadar! Hiç yüz göz olmaz banyosu, emniyetlerle sarıp sarmalamaz kapısı penceresi. Gevşetesi falan yoktur, düpedüz meymenetsizdir yüzünüze çarptığı cümlesi:

“Kalacaksan kal. Sabaha da uzun etme, git nereye gideceksen!”

O bakımdan kendini pek de önemsemeyen çocukların merakıdır kasaba otelleri; şımartılınca kaçıp saklanacak kadar korkanların... Hikâyeler içine düşmenin kıymetini bilecekleri için, ancak onlar gülümser tam kapanmayan kapılardan sesten hikâyeler sızarken.

Florasanlı lobileri de hiç haz etmez sizden. Hep de aynı zaman boşluğuna demir atmış aynı adamlar oturur o lobilerde. Kolay gibi görünebilir bilmeyenlere; ama, ne zahmetli iştir kaybolmak ilişip onların eteklerine; sigara içen, televizyondaki “Yurttan Sesler”e bakakalmış biri olabilmek... “Bi’ çay” dediğinde sesinin sırtıtmaması için doğru kişiliğizliği tutturabilmek ne zordur aslında... “Dışarıdan” geldiğin için de ne yapsan, sonunda anlaşılmamış bir şaka gibi kalırsın orta yerde.

İşte bu yüzden sükseli ve “hepsi renkli” bir filmde rol kapmak için çırpınanlar kapağı atmaya çalışırken büyük otellere; okuna okuna yaprakları dağılmış bir fotoromanın sessiz sedasız başrolünü isteyenler seve seve yetineceklerdir kasaba otelleriyle. Bakma! Fotoroman buruktur ama sonu hep iyi biter nasılsa. Üstelik, o lobilerin o demode televizyonlarında mutlaka çıkar nicedir unuttuğun bir şarkı; değer kalbine...

Bazen düşünüyorum: da hayatın kendisi değil, hikâyesi, anlatması güzel. Tıpkı yol gibi. Anlatmak, gitmekten her zaman daha büyüleyici. Uzun otellerde üşürken pek de neşelenmiyor insan da anlatırken, sözcükleri yan yana sıralarken şiirli bir şey oluyor birden: Sizin bir yol hikâyeniz oluyor, anlatırken. Barcelona da öyle bir senseri şiirdi işte.

KATALAN KERTENKELESİ

Barcelona

Plaza Real'e bakan ucuz ve öksüz odanın dar balkonunda sığışacak bir yer arıyorum. Barcelona'dan "bildireceğim", bildirmeye değer bir şey var mı diye bakıyorum. Şehre biçim veren mimar Gaudi'den bahsederim büyük olasılıkla. Güell Parkı'ndaki kertenkele heykelinden. Her gün yüzlerce Japon'la ahbap çavuş fotoğrafı çektiirmek zorunda kalan kertenkeleden; taştan olmasa yorgunluktan yere yıkılacak olan "şehrin simgesinden".

Çünkü kertenkele, en yersiz yurtsuzudur yeryüzünün. Kertenkele, sonsuz muhaciri toprağın. Her yerde "yerle bir" olup, tek bir şey olmayı beceremeyen çocuğudur varlıklar

âleminin. Her bir şey olabildiği için hiçbir şey olarak kalacak olan. Her yerde olabildiği için hiçbir yerde duramayan. Kertenkele, “hiç kimsesidir” yeryüzü mahlûklarının. Gaudi’nin büyük bir olasılıkla “her şey” olabilmesine hayran olup Güell Parkı’na heykelini diktiği, renkli fayanslarla kaplayıp iyice güzellediği kertenkele, her renkte olabildiği için renksizdir aslında. Tıpkı...

Plaza Real’e bakan ucuz ve öksüz odanın balkonuna sığışıp üst üste kazaklarımla, güneşin daha cömert olacağı bir saati beklemekteyim. Zira uçakta bavulum kaybolmuş, hiçbir şeysizim. Kimse tanımaz beni burada, isim kağıtlarımı sokakta düşürürsem geri dönmeyebilirim. Parasız, ceket-siz, mülksüz ve isimsiz, Barcelona’dan, paket kağıtlarının üzerine, el yazısıyla bildirmekteyim.

Aşağıda, meydanda serseriler uyanıyor. Neleri varsa üstlerinde. Üst üste giyilmiş kazakların yetmediği yerde üşümenin şakası yapılıyor. Yukarıdan, balkondan gülüyorum ben de, üşüyorum ya! Meydanın gizli kapaklı yerlerinden tıpkı bizim gibi başka kertenkeleler çıkıyor sonra; mülksüz, isimsiz, ceketsiz...

Adamlardan en harabe yüzlüsü kahvaltı parası için gitarını çıkarıyor. Meydana bakan odalardan kertenkele kafaları çıkıyor. Bu odalar insanı “hiç kimse” yapıyor; iyi de ediyor. Adam bahse girerim hiç kimsesiz olmakla ilgili fena bir şarkı söylüyor. Meydanın kertenkeleleri şarkıyı gürültü etmeden seviyor. Şarkı bitince bir tek alkış sesi! Adam etrafa bakıyor.

Alkışlayan falan yok; bir güvercin meydanda kanat çırpıyor. Adama üzölmeye vakit bulamadan polisler çıkageliyor. Hepsinin isim kağıtlarına bakıyor. İçlerinden bir-ikisini götürüyor. Muhtemelen kafa kağıtlarında “kertenkele” yazıyor: Hiç kimse! Kalkıp bağırarak oluyorum... Ama bu po-

lisler dünyanın hiçbir yerinde kertenkele dilinden anlamıyor!

Derken işte, neden sonra Plaza Real'e güneş vuruyor. Japonlar büyük gayretler göstererek kertenkele heykeline gidiyor.

Yol, yolculuk insana ne öğretiyor tam olarak bilemiyorum. Yani her dilde kahve ısmarlamayı bilmekten başka? Gittiğin her yol içine bir küçük taş koyuyor. O taşların bir anlamı var mı? Sonunda taşlardan bir şey oluyor mu? Bilemiyorum. Giden, gitmekte olan kimsenin de bunu bildiğini sanmıyorum. Zaten yolun meselesi burada; sonuna kadar bilememekte.

YOLLARDA...

Hiçbir şehirde ismini ezberletecek kadar kalmıyorsan eğer tuhaf bir kudrete sahiptin sen. Onlar duruyor çünkü; sen gidiyorsun. Her şey olduğu yerde duruyor; insanlar, isimler, çekişmeler, sevişmeler, duygular bile... Sen seferîsin. Kimse ilişemiyor sana, çünkü sen hep birazdan gideceksin. Yakalanamayacak, bir türlü ele geçirilemeyeceksin. Dahil olmadan bütün o karışık şeylere, tüy gibi kayıp gideceksin. Güneş batarken odaya vurur ya ışık, o ışıktaki tozlar uçuşur; sen tıpkı o ışıklı tozlar gibisin. Havada öngörülemez bir toz tanesi gibi uçuşuyorsun.

Ne kalıyor şehirlerden sana? Şehirlerin sende bırakmaya niyetlendikleri o kocaman kocaman cümleler mi? Olması gerektiği gibi kocaman kocaman tespitler mi? Keşke... Öyle

değil işte. Bir şehirden bir kadının bir ânı, öbüründen bir adamın tökezleyişi, kimilerindense ağaçtan yere kendi hızıyla düşen bir yaprağın havada dönüverşi, mucizevî dönüverşi... Gizli bir almanak oluşuyor gözünün ardında. Şehrin görüntüleri, yerini senin bile bilmediğin kalp kutularına doluyor belki de. Kastamonu'dan bir kız çocuğunun ayaklarını sıkıntıyla bitişirmesi kalıyor. Bilecik'ten bir kadının alınmamış bıyıkları. Diyarbakır'dan bir oğlan çocuğunun gözlerine bakamayışı. Karabük'ten bir manifaturacının çitlediği çekirdeğin kabuğunun bıyığına asılı kalışı. Bolu'dan top oynamaktan dönen çocukların terli, nemli neşesi, ahbap çavuş halleri. Adana'dan lüks bir otelin havuzunda sevgilisine "Hayvan!" diye bağırان bir genç kadının daha ağzından laf çıkarkenki pişmanlığı. Mersin'den, sinirlenen yaşlı bir adamın aniden sakinleşivermesi. O yüzlerce hesaplanmamış görüntü nerede birikiyor acaba? O birikmişlerle başka türlü, dağınık ve biçimsiz bir Türkiye haritası mı oluşuyor sende? Senin gözünün içinde, sadece senin gözünün içinde olan mucizevî bir Türkiye haritası mı var acaba? O haritada yüz bin türlü acayiplik olduğu için mi ha deyince cevap veremiyorsun, "Ne olacak bu memleketin hali?" diye sorduklarında?

İnsan ülkesini niye sever? Sevilecek hiçbir yanı kalmadığında bile niye sever hâlâ? Belki de başka seçeneği yoktur insanın. Annenin yaptığı yemekleri sevmek gibi bir şeydir bu belki. Yemek diye onu bilmişsindir çünkü, güzel diye onu sevmişsindir. Senin halinden anlayan bir tek orasıdır çünkü. Senin de gözünün içinde dağınık, biçimsiz ve mucizevî bir ülke haritası vardır. Tam koordinatlarını veremediğin şeyler kalmıştır aklında, onları sevmişsindir. Ülkem diye kendi gözünün içinde birikmiş olan acayip şeyleri bilmişsindir.

Kamyoncu lokantalarındaki kuru fasulyenin buğusu, pazarcının beklenmedik kalitedeki şakası, dilenci çocukların parayı kapınca gidip çamurdan köfte yapışı... Bilemem, senin haritanı. Bu ülkeyi hâlâ niye sevdiğini. Ama bildiğim şey, hâlâ seviyorsun kendi haritanı, haritanın tuhafliklarını. Öyle değil mi sevgili mucizevî haritacı?

En çok neyi özleyor insan? Beyaz peyniri değil, rakıyı değil,
şunu bunu değil. En çok Türkçe'yi özleyor giden. O yüzden
muhtemelen her giden, er ya da geç geri dönüyor. Eftâr, Türkçe
bir duygu çünkü ve bu ülkede doğanlar eftârlanmadan yapamıyor.

EFKÂR, TÜRKÇE BİR DUYGUDUR

Bazı sözcüklerin başka bir dilde karşılığı yoktur. “Var-
dır” deseler bile tam sığdıramazsınız o derin ve karmaşık
anlamı o buz gibi tınlayan yabancı sözcüğün içine. “Efkâr”,
işte tam böyle. Mesela birisine “canım” diyemezsiniz İngiliz-
ce. Desen de tam “Canım benim!” demek gibi olmaz hissi,
ne kadar hissettirmek isteseniz de. Belki bu sözcükler yü-
zünden buralardan gidemiyoruz, kim bilir? Çünkü, bu söz-
cüklerin karşıladıkları o karmaşık anlamları yaşama olanak-
sızlığı yüzünden yerleşemez bazıları yabancı memleketlere.

Bir dolmuşta sallana sallana giderken Orhan Gence-
bay’ın patlak vermesi teypte, yanındaki adamın gözünün

kenarındaki kırışıktan bir damla ter akması ve dikiz aynasında boncuktan yapılmış çifte kumruların sallanması mesela, Türkçe bir şeydir. Ya da otobüs duraklarında aniden başlayan ahbaplıkların ayaküstü verilen sırları, ayaküstü alınan akılları. Onlar da son derece Türkçe'dir. Aniden tanışıp aniden çay içtiğiniz köy evleri de yazılıdır mesela, Türkçe İnsanlık Kılavuzu'nda. Ya da işte, arkadaşlarınızla eski şarkıları söyleyip öyle içiniz burularak neşelenmek gibi. Dostlarla karşılaşınca gözleriniz dolarak gülmek gibi. Deniz kıyısında otururken birisinin şarkının en öldürücü dizesini aniden hatırlaması gibi ya da. Şehir meydanındaki süs havuzuna giren siyah donlu çocukların hazin neşesi de var mesela. Bunlar hep işte, Türkçe şeylerdir. Tıpkı "efkâr" sözcüğü gibi başka dillere tercümeleri mümkün değildir.

Teoman'ın şarkısını söyleyecek Müslüm Gürses birazdan:

"Bugün benim doğum günüm / Hem sarhoşum hem yastayım / Bir bar taburesi üstünde babamın öldüğü yaştayım" diyecek sahnede. Birazdan onun konserine gideceğim. Siz bu satırları okurken, ben Türkçe bir şeyler yaşıyor olacağım muhtemelen. Kendilerini kesen çocuklar gibi. Erkek erkeğe çıkıp gecekondlu mahallelerinden, ceplerinde bir tek dönüş bileti parasıyla hayatlarının gecesini yaşamaya gelenlerle, aynı yerlerde saf tutacağım. "Delikanlı" olmaya çalışan çocukların çok antrenman yapılmış tespih sallayışlarına, gömlek kollarından beyazı görünen amele yanıklarına, uzun süredir ilk kez boyanmış ayakkabılarına, konser ışıklarının dolu doluymuş gibi gösterdiği gözlerine bakacağım. "Bitiyorum abi buna!" dedikleri şarkı çıkınca birbirlerinin kollarından tutup sarsışlarına, gözlerini kapayıp haykırarak

o şarkıları söyleyişlerine, birçok şeyi birden o haykırıyla söylediklerini hissedişlerine bakacağım.

Çok fena efkârlanacağım.

Sonra, herhalde yarın, bütün bunları size, son derece Türkçe olarak, tercüme etmeye çalışacağım. Çok şahane olacak birbirimizi anlayışımız, bunu bir tek bizim anlayışımız. Şahane şey, benim demediklerimi de anlayışınız. Yani işte Türkçe olmanız sizin de, iyi şey, efkârlanmanız.